ભજનમાલા

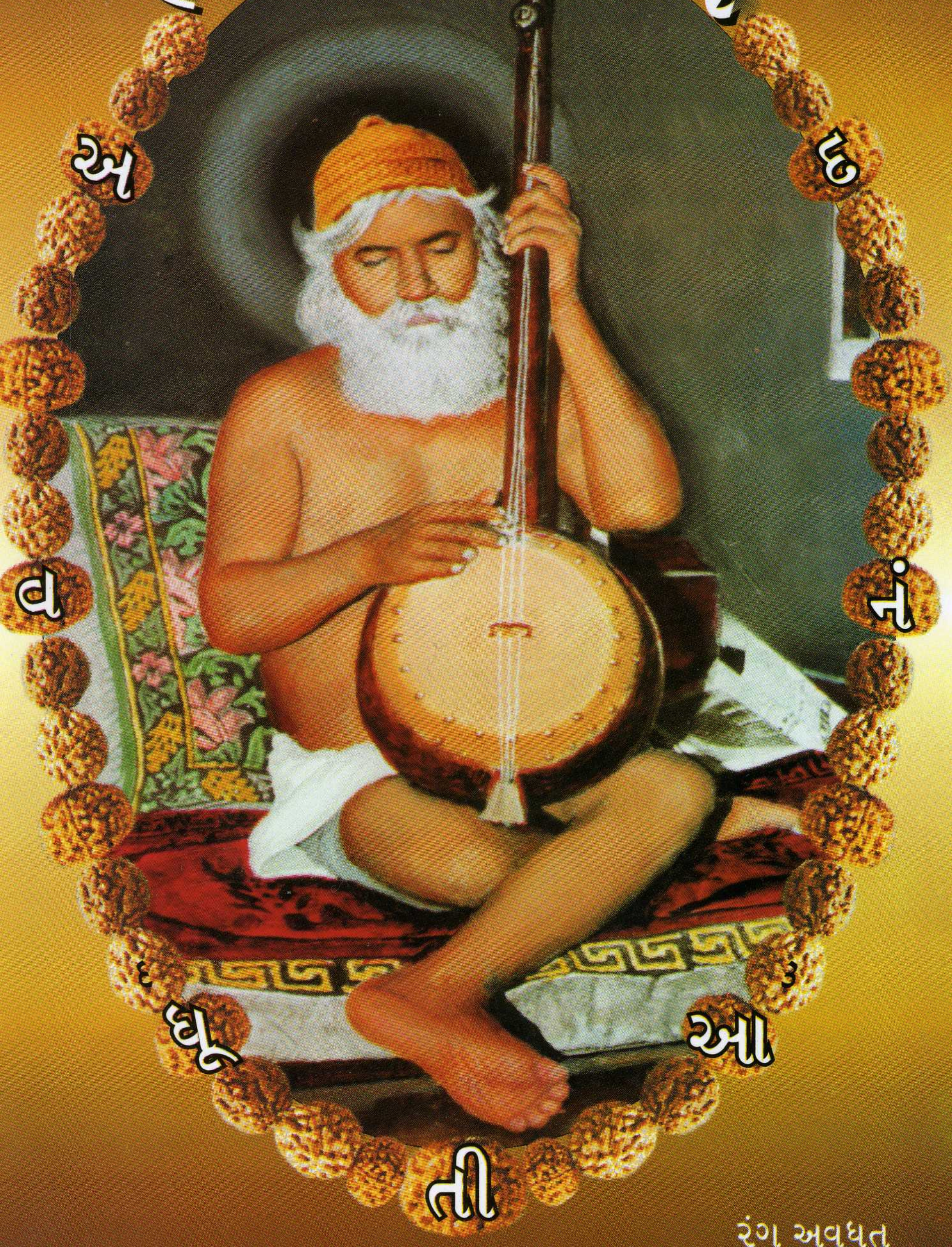

અવધૂતી આનંદ

રંગ અવધૂત

ગુરુ કૃપાહિ કેવલમ્

ગુરુ કૃપાહિ કેવલમ્, શિષ્ય પરમ મંગલમ્ ।

દેહબલં ગેહબલં વિત્તબલં ચિત્તબલં ।
તદ્વિના તુ સર્વ બલં વિદ્ધ્યાસાર નિષ્ફલમ્ ।। ગુરુ૦

સદ્‌ગુરું ચ બ્રહ્મ પરં વ્યક્તમત્ર નૃતનુધરમ્ ।
યઃસ્મરેદ્ધિ તસ્ય વરં કિન્તુ સ્યાત્સુદુષ્કરમ્ ।। ગુરુ૦

એકમુખોઽપિ સ હિ વિધિર્નો ચતુષ્કરોઽપિ હરિઃ।
વિના ત્રિનેત્રમત્ર હરો **રંગ** નર્તકોઽપ્યલમ્ ।। ગુરુ૦

[અર્થઃ ગુરુની કૃપા કેવળ શિષ્યને માટે પરમ મંગલકારી છે. (૧) દેહનું બળ, ઘરનું બળ, પૈસાનું બળ, ચિત્તનું બળ, અરે સર્વ બળો તે ગુરુકૃપા વિના અસાર અને નિષ્ફળ જાણ. (૨) આ જગતમાં વ્યક્ત (સ્પષ્ટ જોઈ શકાય તેવા) મનુષ્યનું શરીર ધારણ કરનારા પરબ્રહ્મરૂપી સદ્‌ગુરુનું જે માણસ સ્મરણ કરે છે, તેને કઈ શ્રેષ્ઠ વસ્તુ દુષ્કર હશે ! (૩) એક મુખવાળા હોવા છતાં (સદ્‌ગુરુ) બ્રહ્મ છે, અને ચાર હાથ ન હોવા છતાં પણ તે વિષ્ણુ છે અને ત્રણ નેત્ર ન હોવા છતાં પણ તે શંકર છે. અને તે બધાને સંસારમાં નચાવવા સમર્થ છે. (બ્રહ્માને ચારમુખ છે, વિષ્ણુ ચતુર્ભુજ છે અને શંકર ત્રિનેત્રધારી છે.)]

– રંગ અવધૂત

❖❖❖❖❖

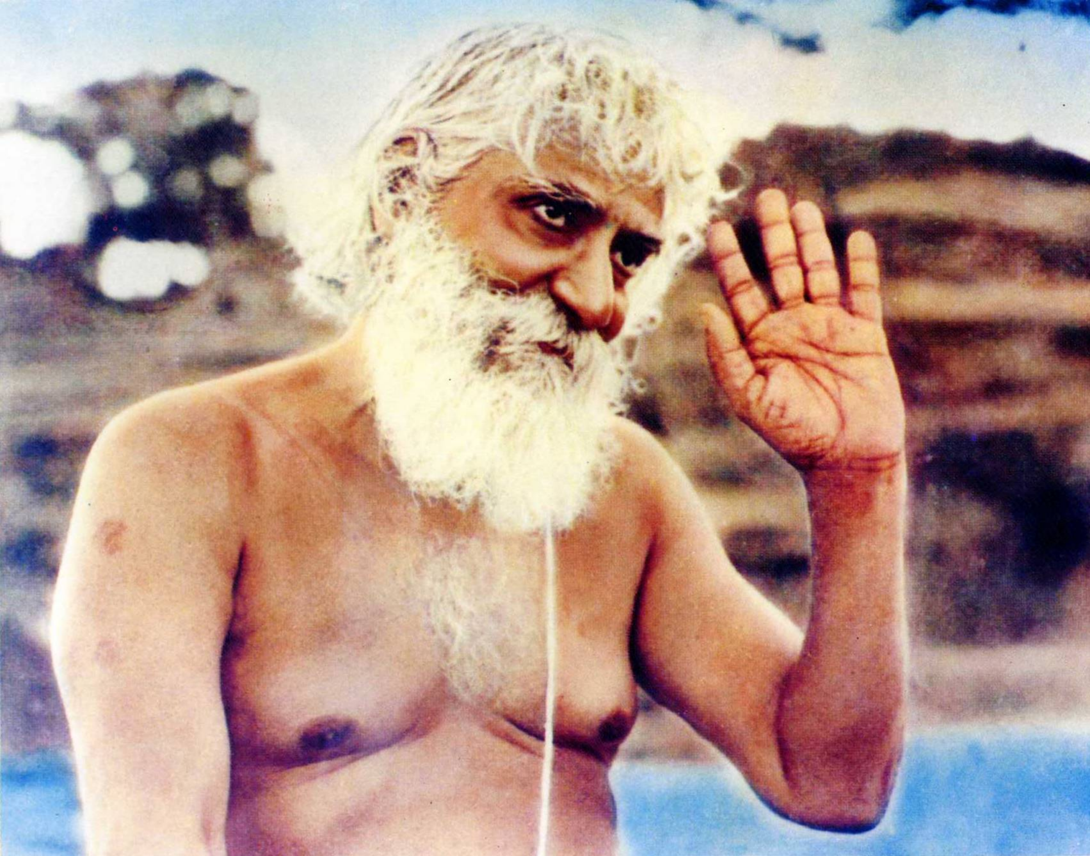

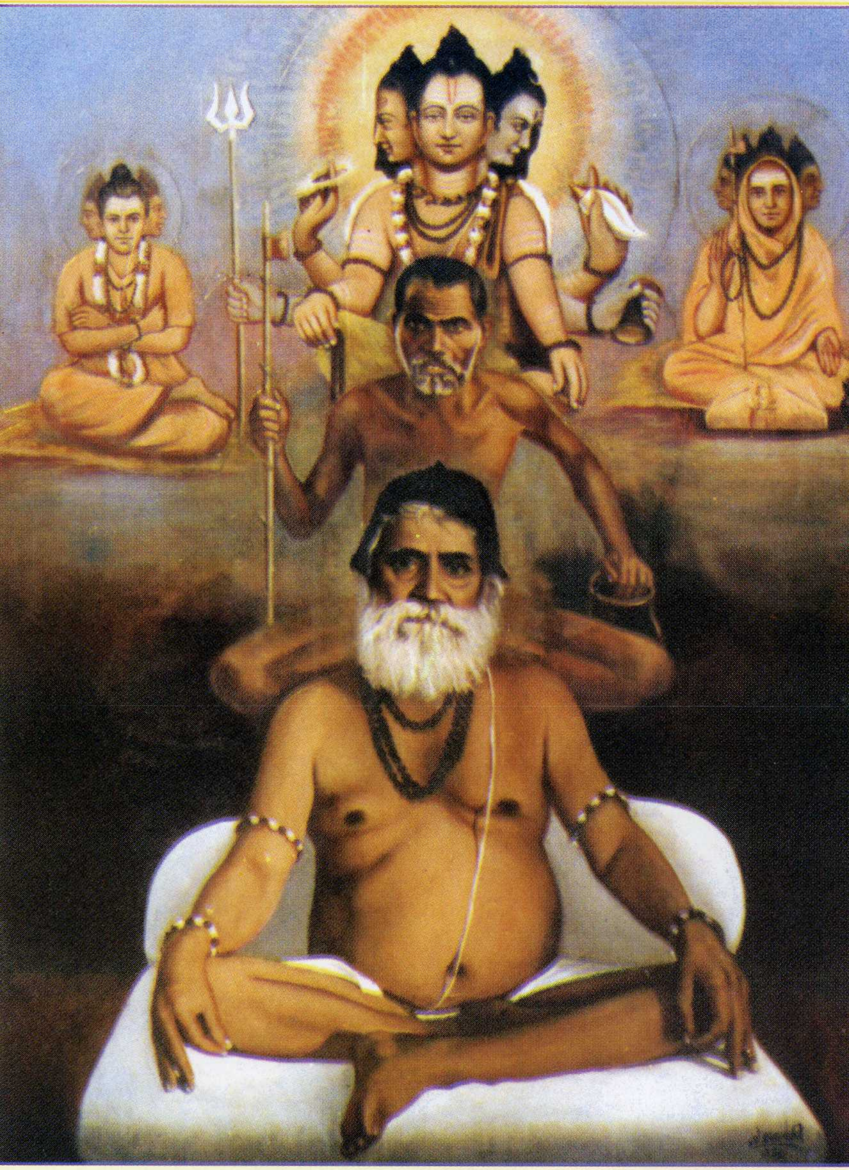

ભજનમાલા

પ્રકાશક : **૧. શ્રી અનિલ નંદસુખલાલ શ્રોફ**
'રંગઆશિષ' બંગલો નં. ૨,
ચેમ્બૂર ડ્રીમલેન્ડ કો.હા. સોસાયટી,
સૉરેસ રોડ, ચેમ્બૂર, મુંબઈ ૪૦૦ ૦૭૧.
ટેલિ. નં. (૦૨૨) ૨૫૨૦ ૩૬૦૯ / ૨૫૨૦ ૬૩૯૮

૨. ડૉ. દિલીપ રણજીતરાય ભટ્ટ
૭૩૨, વિયા સાન સાઈમન, ક્લેરમોન્ટ,
લોસ એન્જલીસ, કેલિફોર્નિયા ૯૧૭૧૧ . ૧૫૭૦
ટેલિ. નં. (૦૦૧) ૯૦૯ ૬૨૧ ૦૩૧૬

સંપાદક : **શ્રી કુલીન ઉપાધ્યાય**
વરેણ્યમ, ૬-એ, કલ્પતરુ સોસાયટી નં. ૧,
અંકુર, નારણપુરા, અમદાવાદ ૩૮૦ ૦૧૩.
ટેલિ. નં. (૦૭૯) ૭૪૮૦૦૮૮

મુદ્રક : **૧. શ્રી સુનિલ ઘોસાળકર**
ગ્રાફિકા, મુંબઈ ૪૦૦ ૦૦૧.
ટેલિ. નં. (૦૨૨) ૫૬૩૩ ૬૫૨૦

૨. મે. અંબિકા પ્રિન્ટર્સ
અમદાવાદ - ૩૮૦ ૦૨૨.
ટેલિ. નં. (૦૭૯) ૫૪૫ ૩૯૦૪

શ્રી અવધૂત સાહિત્ય પ્રકાશન ટ્રસ્ટ, નારેશ્વરના સૌજન્યથી

પ્રથમ આવૃત્તિ :
પૂ. રુક્મામ્બા પુણ્યતિથિ, નિર્જળા એકાદશી
જેઠ સુદ અગિયારસ, બુધવાર, તા. ૧૧ જૂન, ૨૦૦૩.

પ્રત : ૨૦૦૦

પંદર રૂપિયા

પ્રેમ અવધૂત
(લીંચ)

આશીર્વચન

'જેને ભજન સાથે કામ, તેને ચર્ચા છે હરામ'. પૂ.શ્રીની ઉપરોક્ત ઉક્તિને સાકાર કરવાનું કાર્ય એ ભગવદ્કાર્ય છે. 'અવધૂતી આનંદ'માંથી વિણેલા સુમનની માળા બનાવીને ખૂબજ અનુકરણીય સત્કાર્ય કર્યું છે. આવાં સત્કાર્યોમાં ગુરુમહારાજના આશીર્વાદ છે જ, પછી આશીર્વાદ આપવાનું મારું શું ગજું ?

ગુરુમહારાજના અમોઘ આશીર્વાદ હો એમ વાંચ્છુ છું.

અવધૂત કુટીર,
લીંચ. (ઉ.ગુ.)
૩૮૪ ૪૩૫
(૦૨૭૬૨-૨૮૨૩૪૩)

લિ.
પ્રેમ

આમુખ

પૂ.શ્રી રંગ અવધૂત મહારાજશ્રી ભજન ઉપર ખૂબ ભાર મૂકતા. બને તો રોજ, નહીં તો ગુરુવારે (કે એકાદ પસંદગીના વારે) ઘરનાં ભેગાં થઈ નિયમિત પ્રભુભજન કરે એવો એમનો આગ્રહ. છેવટે પાંચ ભજનો પણ જેવાં આવડે તેવાં રાત્રે ગાય. ભજનમાં ભાવ અગત્યનો, રાગ નહીં, અને એમાંથી જન્મી દત્તપંચપદી. આજે પણ અવધૂત પરિવારના ભક્તો એ પંચપદી કરી ભજનાનંદ લૂંટે છે. કેટલાક ગામો તો નિયમિત બુધવારે સાંજે નારેશ્વર જઈ ગુરુવારની ભજનવારી ભરે છે.

ભજન એટલા સારુ કરવાનાં કે આપણી પડખે જગતનો નાથ છે, એવી આપણામાં શ્રદ્ધા પ્રગટે, અને એકવાર શ્રદ્ધા પ્રગટે કે પછી જયવારો જ છે. આ શ્રદ્ધા કોઈને ઉછીની કે આપેલી મળતી કે ફળતી નથી. એ અંદરથી પ્રગટાવવાની હોય છે. નિયમિત પ્રભુનું ભજન કરવાથી જ એ પ્રગટે છે. પૂ.શ્રીએ એવાં ઘણાં ભજનો લખ્યાં છે જેમાં સૂચિત કર્યું છે કે અતુલ્ય ને સૌથી મોટો આધાર કેવળ હરિના નામનો જ છે. તેથી જ **સ્મરી લે પ્રતિશ્વાસ હે ચિત્ત દત્ત** એવું સૂત્ર તેમણે આપ્યું છે જે મૂળ સંસ્કૃતમાં છેઃ **શ્વાસે શ્વાસે દત્તનામ સ્મરાત્મન્ ।**

આ ભજન ગાવાની વાત સ્થૂળ અર્થમાં છે. એમ કરતાં કરતાં સૂક્ષ્મ રીતે ભજન એટલે પ્રભુનું ધ્યાન એ તરફ જવાય છે. અને ધીરે ધીરે આધ્યાત્મિક પ્રગતિને પંથે જવાય છે.

આ સંગ્રહના ભજનો મૂળ પૂ.શ્રી રચિત બૃહદ ભજન સંગ્રહ **'અવધૂતી આનંદ'**માંથી લેવાયાં છે. એનું ચયન પૂ.ભાઈએ કર્યું છે. પૂ.પ્રેમ અવધૂતજીનો બીજો પર્યાય સેવા છે. અને ભજનાદિ ગાતાં ગાતાં એ પૂ.શ્રીની સેવામાં લીન થઈ ગયા. એક સેવાતણી ઉપવાસી રે એ ભજન કંડિકા વિશેષ અર્થમાં એમના જીવનમાં વણાઈ ગયેલી જોવા મળે છે. ઉપવાસ એટલે ખાધા વિના રહેવું એવું જ નહિ. ગુરુની ઉપ-સમીપે વાસ કરીને સેવા

કરતાં કરતાં ખાવા પીવાનું પણ ભાન ન રહે એવું જીવન જીવવું.

આથી જ આ **ભજનમાલા**માં પૂ.શ્રીના વિવિધ પાસાં બતાવતાં ભજનો તેમનાથી ચયન પામ્યા છે. કારણ કે પૂ.શ્રીની પ્રત્યક્ષ સેવા કરતાં કરતાં તેમની નજીક રહીને, પૂ.શ્રીનું વૈશિષ્ટ્ય તેમણે જાણ્યું છે. એટલે અવધૂતી આનંદના ભજનોમાં આટલાં જ ગાવા યોગ્ય છે એવું સમજવાનું નથી. અવધૂતી આનંદની પ્રથમ આવૃત્તિના પ્રવેશમાં એવું કહેવાયું છે કે ઉત્તમોત્તમ સુવર્ણના સમૂહમાંથી નાના પ્રકારના આભૂષણો બનાવીને તે સોનાના ચટ કાઢવા બેસવું જેમ અઘટિત, અરે અશક્ય જ છે, તેમ સાક્ષાત્ દૈવી પ્રકૃતિથી મુખોદ્‌ગત થયેલી વાણીના જુદા જુદા ભાગમાંથી ક્યો ભાગ ઉત્તમ છે અને ક્યો ભાગ કનિષ્ઠ છે એ કહેવું એ માનુષિક બુદ્ધિની મર્યાદા બહારની વાત છે.

આ સંગ્રહ બહાર પાડવાનું આયોજન કરનાર સૌને ધન્યવાદ સહ પૂ.શ્રીના ચરણે સાદર પ્રણામ કરી વિરમું છું.

વડોદરા — ડૉ.ધીરુભાઈ જોષી
(૦૨૬૫-૨૪૮૭૩૧૫)

સંપાદકના બે બોલ

ભગવાન રંગાવધૂતજીની સ્વૈરવાણીરૂપ "અવધૂતી આનંદ ' નામનું ભજનનું પુસ્તક શ્રીરંગ પરિવારમાં જાણીતું છે. આ પુસ્તકમાં પ્રભાતિયાં ઉપરાંત ભજનની સાથે હાલરડાં, ગરબી, દત્તનામ સ્મરણ વગેરે ઘણું ઘણું છે.

રાત્રિના સમયે પરિવારમાં ભજનો ગાવાનો પ્રઘાત છે.એ ધ્યાનમાં રાખીને વારંવાર ગવાતા ભજનોનું એક નાનકડું પુસ્તક મોટા અક્ષરે છપાવવાની ભાવના થઇ. ભજનિકને પાનું ઉથલાવવું ન પડે એ રીતે અને ભાવો અનુસાર ભજનોની ગોઠવણી કરી છે, જેથી અમુક પ્રસંગને - અનુરૂપ ભજનો એક સાથે જ આવે.

ભજનોની વર્ણાનુક્રમણિકાની સાથે સાથે જે ભજનોના રાગ જણાવ્યા છે તેનું વર્ગીકરણ પણ આપ્યું છે, જે શાસ્ત્રીય સંગીતના રસિકો માટે ઉપકારક નિવડશે. જો કે એક જ ભજનને જુદા જુદા રાગમાં પણ ગાઇ શકાતા હોય છે.

ભજન કરનાર અને તેમાં પણ વાદ્ય વગાડીને ભજન ગવડાવનારની સરળતા સભાનપણે વિચારી છે.

પૂ.શ્રીએ ભજનમાં ભાવને જ મહત્ત્વ આપ્યું છે. ભાવ વિનાની ભક્તિ દંભ છે. અને ભાવ વિનાનું ભજન એ ભૂખ વગરની ભાખરી જેવું વ્યર્થ છે. આમ છતાં ભાવ સાથે રાગ, લય વગેરેને જાળવી વ્યવસ્થિત રીતે ભજન થાય એના પૂ.શ્રી હિમાયતી છે.

આ પુસ્તિકામાં ૧૦૮ ભજનોનો સમાવેશ થયો હોવાથી એનું 'ભજનમાલા' નામ યોગ્ય જણાયું છે. પરિશિષ્ટમાં દત્તબાવની, દત્તદશક, વંદના, આરતી, યાચના વગેરે ઉમેર્યું છે. આશા છે કે આ પ્રયત્નને ભક્તજનો આવકારશે અને અમારો ઉત્સાહ વધારશે.

પૂ.શ્રીના ચરણકમળમાં અનેકાનેક વંદન કરીને વિરમું છું.

કુલીન ઉપાધ્યાય

વર્ણાનુક્રમણિકા

ભજન ....પાના નં.

૧ અનસૂયા મા ! ના ઠરવા દે ૫૮

૨ અનુપમ હીરલો, પાયો બાબા ! ૫૩

૩ અબ ખૂબ હંસો, અબ ખૂબ હંસો. ૩૮

૪ અબ ગુન ન મોરે પ્રભુ દેખો રે. ૬

૫ અબ મૈં કહા જાઉં શરણ ચરણ. ૬૪

૬ અવધૂત દેખ લો, જેથી જન્મ મરણ ૨૫

૭ આ ગયા મુકામ અસલી, બાબા ! ૩૭

૮ આજ હમારી જીવન નૌકા ૩૦

૯ આજે સુણી ચમનમેં, મોહન તિહારી બંસી ૫૪

૧૦ આતમ જાન લીયો મૂલ હી સે ૬૧

૧૧ આન પડા નાથ! દર પે .... (ટાઈટલ પેજ)

૧૨ આવો આવો દયાળ, સ્વામી દત્ત કૃપાળ ૪

૧૩ આવો જો સંતો તો વાતો બે કરીએ. ૧૮

૧૪ આવો હરિજન હેતે રામને સંભારો. ૧૨

૧૫ એક અગોચર બ્રહ્મપ્રકાશે. ૨૬

૧૬ એક દિગંબર દેખા અવધૂ ! ૧

૧૭ એવો દિ' દેખાડ વ્હાલા ૮

૧૮ ઔષધિ કૌન પિલાવે ? ૯

૧૯ કરની બીન કથનીકી કીમત ૫૦

૨૦ કરે નિજ દાન જો સોઇ. ૫૭

૨૧ કહે દિવાના મુજકો યે દુનિયા. ૫૭

૨૨ ગાઓ ગાઓ રે આજે ગુરુજીનો ગરબો. ૪૧

૨૩ ગાજે અતિશે ઘેરો, અંતરનાદ અનેરો. ૫૯

૨૪ ગાયતિ રેવા રવ મધુરમ્. ૭૯

૨૫ ગીતા અજબ પઢાયા રે. ૮

૨૬ ગુરુકૃપાહિ કેવલમ્. .... (ટાઈટલ પેજ)

૨૭ ગુરુ ગુરુ કરતાં આ જાઓ મારા પ્રાણ. ૩૦

૨૮ ગુરુ ઘર આવ્યા, વિઘ્નો સહુ દૂર સિધાવ્યાં. ૪

૨૯ ગુરુ ચરન પ્રીત મોરી લાગી રે.................................... ૨
૩૦ ગુરુ દત્ત દિગંબર તવ શરણમ્. ૫
૩૧ ગુરુદેવ દત્ત દયાળ સ્વામી.. ૭૪
૩૨ ઘનઘોર વ્યોમ અજ છાયો... ૫૫
૩૩ ઘરની ઘરની ઘરની રે, મૂળ શોધ કરો. ૪૭
૩૪ ઘાડી ઔદુંબરની છાંય.. ૫૨
૩૫ ચલો સખીરી પિયા મિલનકો.. ૬૨
૩૬ ચૌદ બ્રહ્માંડ મેરી ઝોલી મેં.. ૫૧
૩૭ છેડ મા, છેડ મા, છેડ મા રે....................................... ૪૬
૩૮ જપી લે હરિનું નામ રસાળ.. ૧૪
૩૯ (જય જય) ગુરુ મહરાજ ગુરુ....................................... ૩
૪૦ જયદેવ! જયદેવ !જય પાંડુરંગ સ્વામી (આરતી) ૭૨
૪૧ જય યોગીશ્વર દત્ત દયાળ (દત્તબાવની)............................ ૬૯
૪૨ જીવતાં દેખલો, માંહે જીવન જ્યોત અલખ......................... ૬૬
૪૩ જે જાયું તે જાય, જગતમાં જે જાયું તે જાય. ૨૨
૪૪ જેના દિલમાં દીનની દાઝ નથી..................................... ૧૦
૪૫ જેને જ્ઞાન નિરામય બૂટી જડી. ૧૦
૪૬ જો આપકો દેખે ન ઉસકો દૂસરા ૬૩
૪૭ જ્યારે પતન થશે આ દેહનું... ૬૮
૪૮ ઠેરન દે દિન ચાર.. ૩૦
૪૯ ડાચું શું દર્પણ દેખે રે, મૂરખ પ્રાણી.............................. ૨૦
૫૦ ઢુંઢત દેખા જગતમેં, સાર વસ્તુ...(દત્તાષ્ટક) ૩૩
૫૧ તપસી છોડ દિયા સંસાર ૨૭
૫૦ તીરથ કહાં જાના મેરે ભાઈ... ૪૪
૫૧ તું તો દત્ત દિગંબર ભજને રે.. ૪૩
૫૨ તું....હું તું....હું કોયલડી પોકાર.................................... ૪૪
૫૩ તોડી દિવાલો મહેલની બેઠા જઈ મેદાનમાં ૩૯
૫૪ થયો આનંદ, દીઠો સચ્ચિત્સુખકંદ ૬૩
૫૫ દત્ત દત્ત બોલો, આનંદ મસ્ત ડોલો ૫
૫૬ દત્ત દિગંબર એક અધારા, યહ બીન. ૧

૫૭ દત્ત દિગંબર મન સુમરી લે.............................. ૧૭
૫૮ દત્તાજી ! મૈં તો તેરો હિ એક ગુલામ. ૨
૫૯ દરશન દીજો દાડી, સદ્ગુરુ મારા.............................. ૩૧
૬૦ દિગંબરા દિગંબરા શ્રીપાદવલ્લભ દિગંબરા ૩
૬૧ દિલરૂબા દિલકી સુનાઉં, સુનનેવાલા કૌન હૈ ? ૩૧
૬૨ દુનિયા આ મનનું મટકું રે, પામર પ્રાણી !......................... ૨૧
૬૩ દેખ લીયો મોહન મેં માઈ. ૬૧
૬૪ ના દોસ્ત દુશ્મન કોઇ હમારા ૩૫
૬૫ નામ સુધારસ જે જન ચાખે.................................... ૧૧
૬૬ પરમાત્માપદે રતિરસ્તુ પરા (યાચના) (સંસ્કૃત) ૭૬
પરમાત્માપદે રતિરસ્તુ પરા (ભાવાનુવાદ) (ગુજરાતી) ૭૭
૬૭ પહેરી લીધા વીંટલા તારા હો અંબે.............................. ૪૦
૬૮ પ્રભુ પરખ્યા હૃદે જેણે.. ૫૩
૬૯ પ્યારે !ભજ લે રામ દિનરૈના ૧૨
૭૦ બન જા અવધૂતા અવધૂતા...................................... ૫૧
૭૧ બાલમ આજો મારે દેશ ૨૯
૭૨ બોલ રહી કોકિલ કાનનમેં...................................... ૩૫
૭૩ ભઈ મતવાલી પિયાકે દિદાર પાયે ૩૬
૭૪ ભક્તનકે કાજ જોગી વેષ ધર્યો રાજ............................. ૨૪
૭૫ ભણતર મોટું ભૂત, તપસી !..................................... ૪૮
૭૬ ભર્યું જ્યાં ત્યાં પ્રભુ તારું ૫૨
૭૭ ભવભયહારક શ્રીહરિ (દત્ત દશક) ૭૩
૭૮ ભિક્ષા ૐ દે , મા પારવતી !.................................... ૯
૭૯ મનકો બિન મારે ગોસાંઇ...................................... ૩૭
૮૦ મન છોડ દે કપટ હરિપદ ભજ રે. ૧૩
૮૧ મન મૂઢ અજાણ ફાં ફાં કાં મારે છે. ૧૭
૮૨ મનુવા, ધરી લે ધરથી પ્રભુનું પ્યારું ધ્યાન. ૧૬
૮૩ મનુવા, હરિ ભજ ઝટ નાદાન ૪૮
૮૪ મનુવા, હરિભજના હરિભજના ૧૬
૮૫ માઈ મોરે આનંદ ઉર ન સમાય ૬૫

૮૬ મારાં મનમંદિરિયાં માંહ્ય, આજે આનંદ આનંદ ૧૫
૮૭ મારા હૈયા કેરો હાર, દત્ત એક અવધૂત ૨૩
૮૮ મુખસે હરિ હરિ બોલ, પાપીડા પ્રાણી ૬૫
૮૯ મેરો દત્ત દિગંબર એક હિ તારનહાર ૧
૯૦ મૈં તો દત્ત દિગંબર ધ્યાઉં ૨
૯૧ મૈંતો બેઠા ગુરુપદ પાસ, ચિંતા અબ કાહે ? ૭
૯૨ મૈં દિવાની દિવાની હક ઘરકી પ્યાસી. ૬૦
૯૩ મોહે દત્ત દરસકી આસ ! કોઇ મિલાવો રે !! ૨૯
૯૪ રમે રામ સહુ ઘટ વિષે, રહીમ દયાઘન એ જ ૩૪
૯૫ રે મન! મસ્ત સદા દિલ રહેના ૧૫
૯૬ વગડામાં વાસ શીદ કીધો, ઓ નાથ ! ૨૩
૯૭ વડલા હેઠે બાવો રે, ટાઢી ટાઢી ધૂણી તપે ૪૯
૯૮ વન વડલાની શીતળ છાયા, જોગી જંગલ વસતો રે. ૫૬
૯૯ વંદનઃ માલાકમંડલુરધઃ કરપદ્મયુગ્મે ૭૮
૧૦૦ વંદના ૭૪
૧૦૧ વંદુ દત્તપદાંબુજ સાર ૭
૧૦૨ વાંચ વાંચ વિશ્વગ્રંથ, વાંચવા જો ચાહના ૪૬
૧૦૩ વાહ ફકીરી કૌન અમીરી ! દાસી તેરે ચરણોમેં ૨૮
૧૦૪ શૂન્ય શિખર પર ચઢી, નિહાળ્યો. ૬૦
૧૦૫ સદા ભજો ગુરુદેવ, ગુરુ બિન નાહીં કોઇ અપના ૬
૧૦૬ સંતો વેરાગી ! ખાઓ અવધૂતી ખીચડી. ૪૫
૧૦૭ સૂતો શું તાણીને સોડ ? આખર ઉડશે સઘળા કોડ ! ૪૭
૧૦૮ સુનેરી મૈંને હરિ મુરલીકી તાન ૫૯
૧૦૯ હમ કૃષ્ણ કૃષ્ણ કહ ગાયેંગે ૬૨
૧૧૦ હરિજન આવો રે, હેતે હરિરસ પીવા ૧૯
૧૧૧ હરિજન આવો રે, હેતથી ધરીએ હરિનું ધ્યાન ૧૮
૧૧૨ હરિના નામનો સૌથી મોટો છે આધાર ૧૩
૧૧૩ હરિ હરિ ગાતાં રે, હરિજન હરિ થયાં ૨૦
૧૧૪ હું તો માંગણ ગુરુઘરદાસી રે. ૪૨
૧૧૫ હું ભિખારી ભિખારી ગુરુઘરની દાસી. ૬૭
૧૧૬ હું મૂરખ નાદાન સંતો. ૩૨

ભજનના જણાવેલા રાગોની વર્ણાનુક્રમણિકા

	રાગનું નામ	ભજન ક્રમાંક
૧.	આશાવરી	૧૯,૬૪,૭૮,૮૩
૨.	આસા	૧૦,૧૦૩
૩.	કાફી	૧,૧૧,૬૩,૮૫,૮૬
૪.	મિશ્રકાફી	૯૧
૫.	કાલિંગડો	૧૨,૨૭,૧૦૬
૬.	કેદાર	૨૯
૭.	ખમાજ	૮૮,૯૫
૮.	મિશ્રખમાજ	૪૧
૯.	જય જયવંતી	૪૪,૪૫
૧૦.	જોગિયો	૫૧,૯૪
૧૧.	જોનપુરી	૩
૧૨.	ઝીંઝોટી	૨૩,૭૪
૧૩.	તિલક કામોદ	૯,૩૫,૭૯
૧૪.	તિલંગ	૫૬
૧૫.	દરબારી	૩૦
૧૬.	મિશ્ર દરબારી	૪૩,૭૭
૧૭.	દરબારી કાનડો	૬,૮૪,૧૦૨
૧૮.	દેશ	૪૭,૧૦૪
૧૯.	પહાડી (મિશ્ર)	૧૭,૭૩
૨૦.	પીલુ	૪૮,૬૨,૭૨,૭૫
૨૧.	મિશ્રપીલુ	૬૬
૨૨.	બાગેશ્રી	૫૫
૨૩.	બિહાગ	૮૭
૨૪.	ભીમપલાસ	૨૦,૨૧,૨૨,૬૫
૨૫.	ભૂપાલી	૨૪
૨૬.	ભૈરવી	૪,૨૮,૩૪,૪૬, ૪૯,૫૨,૭૧,૧૦૮
૨૭.	માડ	૭,૧૪,૫૦,૫૭, ૯૬,૯૭,૧૦૭
૨૮.	મિશ્રમાડ	૮,૧૬,૩૯,૯૨
૨૯.	માલકૌંસ	૫,૧૩,૫૩
૩૦.	શંકરા	૨
૩૧.	સારંગ	૨૫,૩૩,૫૪,૫૮,૫૯
૩૨.	મિશ્રસારંગ	૯૩

અવધૂત

આશાપાશવિનિર્મુક્ત આદિમધ્યાન્તનિર્મલઃ ।
આનન્દે વર્તતે નિત્યમ્ અકારં તસ્ય લક્ષણમ્ ॥

વાસના વર્જિતા યેન વક્તવ્યં ચ નિરામયમ્ ।
વર્તમાનેષુ વર્તેત વકારં તસ્ય લક્ષણમ્ ॥

ધૂલિધૂસરગાત્રાણિ ધૂતચિત્તો નિરામયઃ ।
ધારણાધ્યાનનિર્મુક્તો ધૂકારસ્તસ્ય લક્ષણમ્ ॥

તત્ત્વચિન્તા ધૃતા યેન ચિન્તાચેષ્ટાવિવર્જિતઃ ।
તમોહઙ્કારનિર્મુક્તસ્ તકારસ્તસ્ય લક્ષણમ્ ॥

(અવધૂત ગીતા અ.૮ શ્લોક ૬-૯)

(આ શ્લોક પર આધારિત ભજન નં.૪૫)

'અક્ષરત્વાત્ વરેણ્યત્વાત ધૂતસંસારબન્ધનાત્ ।
તત્ત્વમસ્યર્થસિદ્ધત્વાદ્ અવધૂતોऽભિધીયતે' ॥૧॥

- અવધૂતોપનિષદ્

૧

(રાગ-કાફી, તાલ-દીપચંદી)

મેરો દત્ત દિગંબર એક હિ તારનહાર. - ધ્રુવ.

ગુરુચરનરજ મેરો તીરથ, એ હિ ગંગ અઘહાર[1]. - મેરો૦ ૧

ગુરુકંજપદધ્યાન[2] સ્નાન મમ, સંધ્યા તર્પણ સાર. - મેરો૦ ૨

સ્વાધ્યાય[3] ગુરુગુણસંકીર્તન સેવા તપ કલિતાર[4]. - મેરો૦ ૩

રંગ ગુરુ બિન કોઈ ન તેરો, વિષય વિષારી[5] વિખાર[6]. - મેરો૦ ૪

•

૨

(રાગ-શંકરા, તાલ-ત્રિતાલ)

એક દિગંબર દેખા, અવધૂ ! એક દિગંબર દેખા. - ટેક

ના દૂરી ના પંજા સાધો, દશ બિન અનુપમ એક્કા. - અવધૂ૦ ૧

કોઈ કહે રામા, કોઈ કહે કૃષ્ણા, કોઈ દત્ત અદેખા. - અવધૂ૦ ૨

આપ હિ રાજા, આપ હિ રાની, આપ કુમાર અલેખા. - અવધૂ૦ ૩

રંગ રંગારા રંગને જૈસા, છોડ દિયા સબ ઠેકા. - અવધૂ૦ ૪

•

૩

(રાગ-જોનપુરી, તાલ-ત્રિતાલ)

દત્ત દિગંબર એક અધારા, યહ બિન જગમેં નહિ નિસ્તારા. - ધ્રુવ.

ઊઠત દત્ત હિ બૈઠત દત્ત; ચલતે ફીરતે સુમરો દત્ત. - દત્ત૦ ૧

જાગત દત્ત હિ સોવત દત્ત; સુપને માંહિ સુમરલો દત્ત. - દત્ત૦ ૨

ખાવત દત્ત હિ પીવત દત્ત; ઠૌરકઠૌર[7] સુમર લો દત્ત. - દત્ત૦ ૩

જહાં દેખો વહાં દત્ત હિ દત્ત; તપસી! દૂજો રંગ ન દત્ત. - દત્ત૦ ૪

---

૧. પાપ હરનાર ૨. ગુરુના ચરણકમળનું ધ્યાન ૩. નિત્યપાઠ, મંત્રજપ ૪. (અ) કલિયુગમાં તારનાર (બ) જીવેશ્વરના ઝઘડામાંથી બચાવનાર ૫. ઝેરી ૬. સાપ. ૭. ઠામ ઠામ.

૪

(રાગ-ભૈરવી, તાલ-કહેરવા)

દત્તાજી ! મૈં તો તેરો હિ એક ગુલામ. ધ્રુવ.

ઓર ન જાનું ઔર ન માનું, તેરો હિ ગાવત નામ ! દત્તાજી૦ ૧
કાસી મથુરા કાયકો દૌરૂં, તેરો હિ પદ પર ધામ ! દત્તાજી૦ ૨
રાખે તૂ વૈસો હિ રહું મૈં, ઔર નહિ ઉર કામ[1] ! દત્તાજી૦ ૩
રંગ સરન તેરો હિ ચરન હૈ, ઔર ન ઠૈરન ઠામ ! દત્તાજી૦ ૪

•

૫

(રાગ : માલકૌંસ)

ગુરુચરન પ્રીત મોરી લાગી રે ! ધ્રુવ.

સોતી થી મૈં જનમોજનમસે, ગુરુશબદસે જાગી રે! ગુરુ૦ ૧
હાટ બજાર ફિરૂં મતવાલી, લોગલાજ સબ ત્યાગી રે! ગુરુ૦ ૨
કોહં કોહં પૂછત રાગી, સોહં કહત વિરાગી રે! ગુરુ૦ ૩
ના મૈં રાગી ના મૈં વિરાગી, રંગ-રાગસે ભાગી રે! ગુરુ૦ ૪

•

૬

(રાગ-દરબારી કાનડો, તાલ-ત્રિતાલ)

મૈં તો દત્ત દિગંબર ધ્યાઉં - ધ્રુવ.

છન છન પલ પલ ગુરુગુન ગાઉં, આવાગમન મિટાઉં. - મૈં તો૦ ૧
લોગ ખીજે આતમ રીઝે; આતમ ખીજે કહાં જાઉં ? - મૈં તો૦ ૨
વિષય વિષારી[2] અહિગણ[3] માનું, દૂર હિ દૂર ભગાઉં. - મૈં તો૦ ૩
તપસી! દૂજાું કાંઈ ન જાણું, ભૂલ ગયો સંસારૂં ! - મૈં તો૦ ૪
રંગ રંગકે લોગલુગાઈ, કહાં કહાં મન ભટકાઉં ? - મૈં તો૦ ૫

•

---

૧. કામના, ઈચ્છા. ૨. ઝેરી. ૩. સાપ.

૭

(રાગ : માડ, તાલ-કહેરવા)

દિગંબરા દિગંબરા શ્રીપાદવલ્લભ દિગંબરા;
અરજી કરું છું ઉરમાં ધરજો, કરુણાપારાવારા[1]. - ટેક.

પાંવ પાદુકા બાજત ચટચટ, દંડકમંડલુ હસ્ત;
ભીડ પડી છે દોડો વહેલા, નિજાનંદમાં મસ્ત. - દિગંબરા૦ ૧

તમ દર્શનથી અમ અઘ[2] ટળશે, ઉરમાં બાંધી આશ;
ભક્તકામકલ્પદ્રુમ સ્વામી, તોડો માયાપાશ. - દિગંબરા૦ ૨

માફ કરો અપરાધ કરોડો, પાપી હું તમ બાળ;
તમ વિણ બીજું કાંઈ ન જાણું, ભક્ત તણા પ્રતિપાળ. - દિગંબરા૦ ૩

ધ્રુવ પ્રહ્‌લાદ ઉગાર્યા પ્રભુજી, તારી ગણિકા નીચ;
હાથ ગ્રહી કાં છોડો વ્હાલા, રંગ રાંક અધબીચ ! - દિગંબરા૦ ૪

•

૮

(રાગ-મિશ્ર માડ, તાલ-કહેરવા)

(જય જય) ગુરુ મહારાજ ગુરુ, જય જય પરબ્રહ્મ સદ્‌ગુરુ;
જીવનદોરી તુજને સોંપી, નિશ્ચિંત જગમાં ફરું. - ટેક.

કાયા વાચા મનથી તુજની, સેવા નિશદિન કરું;
પાપપુણ્ય અરપી તુજ ચરણે, અક્ષય શાંતિ વરું. - જય જય૦ ૧

તેત્રીસ ક્રોડ દેવ સહુ તુજમાં, તીરથ શીદને ફરું;
નામનાવમાં બેસી, દારુણ ભવસાગર આ તરું. - જય જય૦ ૨

ઈંદ્રિય ઈંધન[3] મન કુસુમ[4] ને મસ્તક શ્રીફળ ધરું;
સ્વાર્પણયજ્ઞે અહં હોમીને, સ્વાનંદે સંચરું. - જય જય૦ ૩

ત્રિગુણ વટાવી ગુણાતીતમાં, નિર્ગુણ થઈને ફરું;
જલલહરિસમ રંગ રૂપને, બાળી જીવતાં મરું. - જય જય૦ ૪

---

૧. દયાના સાગર. ૨. પાપ. ૩. બળતણ, લાકડાં. ૪. ફૂલ.

૯

(રાગ-તિલક કામોદ, તાલ-દિપચંદી)

આવો આવો દયાળ, સ્વામી દત્ત કૃપાળ !
હેતે લઈએ ઓવારણાં !! - ટેક

હેમ ચાંદલીઓ નભમાં જો ઊગ્યો (૨);
તારલીઆ મુનિગણ સોહાય, મુનિગણ સોહાય !...હેતે૦ ૧

સિરગુણ નિરગુણ એક અરૂપી (૨);
પિંડ બ્રહ્માંડનો ભેદ ન ત્યાંય, વ્હાલા ભેદ ન ત્યાંય !...હેતે૦ ૨

ઊડે પ્રેમ-ગુલાલ ગગનમાં (૨);
અખંડ ઓચ્છવ સઘળે આ થાય, જો જો સઘળે આ થાય !...હેતે૦ ૩

હદ બેહદ બે ડાંડીઓ વાગે (૨);
અનહદ વાજાં ઉરમાં ન માય, વ્હાલા ઉરમાં ન માય !...હેતે૦ ૪

જે તે ભૂલી ભાન વિલોકે (૨);
જામ્યો રંગ તે કહ્યો ન જાય, કછુ કહ્યો ન જાય !...હેતે૦ ૫

•

૧૦

(રાગ-આસા, તાલ-કહેરવા)

ગુરુ ઘર આવ્યા, વિઘ્નો સહુ દૂર સિધાવ્યાં...ધ્રુવ.

બ્રહ્માહરિહર મૂર્તિ મનોહર, દંડકમંડલુશોભિત વર[1] કર;
કંથા કૌપીન અક્ષમાલધર[2], સુરવર ધાયા. - વિઘ્નો ૧

આનંદાબ્ધિ ઉર છલકાએ, દુઃખ નામ ક્યાંયે ન જણાએ;
આધિ વ્યાધિ સહુ મન ગભરાએ, સુકૃત ફાલ્યાં. - વિઘ્નો ૨

વાણી સુધાસમ[3] શી મધુરી આ, જાણે કુસુમો મુખ દ્રુમ[4]ખરિયાં;
ચિંતા દૈન્ય ઉપાધિ ટળિયાં, મન સુખ પામ્યા. - વિઘ્નો ૩

સ્વાગતની શી કરું તૈયારી? તન મન ધન સહુ તુજ પર વારી!
જ્યાં દેખું ત્યાં તુજ બલિહારી, રંગ ચઢાયા !! - વિઘ્નો ૪

---

૧. સુંદર. ૨. રુદ્રાક્ષની માળા ધારણ કરનાર. ૩. અમૃત જેવી. ૪. વૃક્ષ.

૧૧

(રાગ-કાફી, તાલ-કહેરવા)

દત્ત દત્ત બોલો, આનંદમસ્ત ડોલો ! - ટેક.

અનસૂયાનો જાયો, એ મોરે મન ભાયો;
દેખો ઉર મતવાલો ! - આનંદમસ્ત૦ ૧

ગૈયા કુક્કુર-સંગે, ઊભો અસંગ ઉમંગે;
મુનિમન - મોહનહારો ! - આનંદમસ્ત૦ ૨

કરમાં કુંડી[૧] માળા, શોભે ઝોળી મૃગછાલા;
ચલે ન માયા-ચાળો ! - આનંદમસ્ત૦ ૩

ઘર ઘર અલખ જગાવે, બોધે તિમિર[૨] મિટાવે;
નતજન-તારણહારો[૩] ! આનંદમસ્ત૦ ૪

આપી નિજ પર-કાજે, દ-દ-દ[૪] ગંભીર ગાજે;
વિરલો રંગ નિહાળો ! - આનંદમસ્ત૦ ૫

•

૧૨

(રાગ-કાલિંગડો, તાલ-કહેરવા)

ગુરુ દત્ત દિગંબર તવ શરણમ્, દાતા દત્ત દિગંબર તવ શરણમ્ - ટેક.
અત્રિસૂનુ[૫] અનસૂયાનંદન, યોગિરાજ ગુરુ તવ શરણમ્-ગુરુ૦ ૧
શ્રીપાદશ્રીવલ્લભ યતિવર, નૃસિંહસરસ્વતી તવ શરણમ્-ગુરુ૦ ૨
કાર્તવીર્યભુક્તિમુક્તિપ્રદ, પિંગલપૂજિત તવ શરણમ્-ગુરુ૦ ૩
ગોરખગર્વવિનાશક દાતા, અવધૂત નિરંજન તવ શરણમ્-ગુરુ૦ ૪
હીનદીનતારક પુરુષોત્તમ, વાસુદેવ ગુરુ તવ શરણમ્-ગુરુ૦ ૫
એકનાથ જનાર્દન સ્વામી, અક્કલકોટ ગુરુ તવ શરણમ્-ગુરુ૦ ૬
દાસોપંત યવનનૃપતારક, સિદ્ધ સરસ્વતી તવ શરણમ્-ગુરુ૦ ૭
પૂર્ણ પરાત્પર સગુણ ગુણેશ્વર, નિરાકાર ગુરુ તવ શરણમ્-ગુરુ૦ ૮
નીલકંઠ આલમ બક નૂરી, સાંઈનાથ ગુરુ તવ શરણમ્-ગુરુ૦ ૯
નારાયણ ભૈરવ માણિકપ્રભુ, રંગતાર ગુરુ તવ શરણમ્-ગુરુ૦ ૧૦

---

૧. કમંડળ. ૨. અજ્ઞાનાંધકાર. ૩. શરણે આવેલાને તારનાર. ૪. દમન, દયા, દાન. ૫. અત્રિપુત્ર.

૧૩

(રાગ : માલકૌંસ, તાલ : ત્રિતાલ)

અબગુન[1] ન મોરે પ્રભુ દેખો રે - ટેક

ભટક ભટક ચરનનમેં આયો,
લાજ દાસકી રાખો રે... અબ૦ ૧
મૈં તો તુંબી કડુવી જનમકી,
બના લો તંબૂર વાકો રે... અબ૦ ૨
તાર્યો બ્યાધ કસાઈ સજનો,
ગનિકા તક કબ રોકો રે... અબ૦ ૩
પૂજન જાનું ન, ભજન ન જાનું,
રંગ દ્વારપે ભેકો[2] રે !... અબ૦ ૪

•

૧૪

(રાગ - માડ, તાલ - કહરવા)

સદા ભજો ગુરુદેવ, ગુરુ બિન નાહિ કોઈ અપના. - ધ્રુવ.

નાતે ગોતે સબ સ્વારથકે, નિઃસ્વારથ ગુરુરાના,
આપ સમાન કરે શિષ્યનકો, દેવે પદ નિરબાના[3]. - ગુરુ૦ ૧

કરે લોહકા પારસ સોના, નહિ પારસ કર જાના,
નહિ ઉપમા ગુરુકી ત્રિભુવનમેં, સાક્ષાત્ દેવ પિછાના. - ગુરુ૦ ૨

પૂછો પંડિત પોથી દિખાવે, કાઝી કિતાબ કહેના,
બોલે અંધા 'દૌડો પીછે', સબ મતલબમેં સ્યાના ! - ગુરુ૦ ૩

કથે જ્ઞાન અરુ ક્રિયા સિખાવે, પકડ દસ્ત[4] સલૂના,
ઘાટ અગમપે આપ ચઢાવે, જહાં સાંઈકા થાના. - ગુરુ૦ ૪

બિના તેલ જલે જહાં જ્યોતિ, ઝગમગ દિવસાં રૈનાં[5]
આઠોં જામ[6] બજે સુરબાજાં, રંગ અરંગી જાના ! - ગુરુ૦ ૫

---

૧. અવગુણ. ૨. દેડકો. ૩. નિર્વાણ. ૪. હાથ. ૫. રાત. ૬. આઠે પ્રહર (પ્રહર = ત્રણ કલાક)

૧૫

મૈં તો બૈઠા ગુરુપદ પાસ, ચિંતા અબ કાહે ! - ધ્રુવ.

દત્ત દિગંબર તારક એક, પતિતોદ્ધારક જોગી ભેખ,
ચૌદોં લોક જગાવત અલેખ, મોહે મન ભાયો !! ...મૈં તો૦ ૧

જાકો તેજ ન વિશ્વ સમાય, ઋષિ મુનિ સુર કિન્નર જશ ગાય,
લાગે પાંવ રંક અરુ રાય, આનંદ ઉર ન્હાયો !! ...મૈં તો૦ ૨

કીનો બન ઔદુંબર બાસ, ખેલે આપ હિ આપે ખાસ,
દેખે જગલીલા ઉદાસ, અમૃત રસ પાયો !! ... મૈં તો૦ ૩

બરનન[૧] કર કર થાકે બેદ, સરન[૨] ચરન શ્વાન બન લેત,
ભાગે દરસનસે સબ ખેદ, રંગ સુદંગ ભયો !! ...મૈં તો૦ ૪

•

૧૬

(રાગ-મિશ્ર માડ, તાલ-કહેરવા)

વંદું દત્તપદાંબુજ[૩] સાર. - ટેક.

ગાએ મુખ આ ત્વદ્‌ગુણ તારક; જુએ નેન છબી હાર;
થાય ચિત્ત ત્વદ્રૂપે તન્મય; દ્વૈતામય[૪] સંહાર !...વંદું૦ ૧

ના માગું બીજું ધન કાંઈ, દે સેવા ભવતાર;
તું જગમાં જગ તુજમાં નિરખું; મહિમા અપરંપાર !...વંદું૦ ૨

એક અનેક બધે તું વ્યાપ્યો, સચ્ચિત્સુખ સોહાય;
કર્મબંધ કાપી કાતીલ આ, દે નૈષ્કર્મ્ય સદાય !...વંદું૦ ૩

ભેદી ભેદ ભયાનક ભવહર, હર ભ્રાંતિ નિઃસાર;
ના હું, ના તું, ના જગ કાંઈ; એક અનેક અસાર !...વંદું૦ ૪

જે છે તે છે, ના તે ના કછુ; નિરાકાર સાકાર !!
રંગ રૂપ વિણ એક દિગંબર ! જનિમૃતિસંશય ટાળ !!...વંદું૦ ૫

---

૧. વર્ણન ૨. શરણ. ૩. ચરણકમળ ૪. દ્વૈતરૂપી રોગ.

૧૭

(રાગ-મિશ્ર પહાડી, તાલ-કહેરવા)
(જમકા અજબ તડાકા બે-એ રાહ)

ગીતા અજબ પઢાયા રે, મુજકો ત્યાગી બનાયા રે ! - ટેક.
ગુરૂપસત્તિ[1] કફની પહેની, શ્રવણ અંગ ભભૂત;
મનન મોક્ષમહામંત્ર સિખાયો, નિદિધ્યાસ સિરમુંડ ! - ગીતા૦ ૧
કર્મયોગકા દિયા કટોરા, ભક્તિયોગકી ભીખ;
જ્ઞાનયોગ કર દંડ ગહાયા[2], વાહ ગુરુકી શીખ ! - ગીતા૦ ૨
મન નિર્મળ આસન બૈઠાયા, યમ[3] નિયમોંકી દીખ;[4]
હૃદયકુંડમેં અગન જલાયા, કામ ક્રોધ બલિ દીધ ! - ગીતા૦ ૩
રંગ અર્જુના મોહ મિટાયા, સારથિ શ્રીવ્રજરાજ;
રથ હાંક રણ જુદ્ધ કરાયા, અંત દિલાયો રાજ ! - ગીતા૦ ૪

•

૧૮

એવો દિ' દેખાડ વ્હાલા! એવો દિ' ઉગાડ,
દેખું તારૂં રૂપ બધે, એવો દિ' દેખાડ.

ભુલાવી 'હું' 'મારું' 'હું' ને 'તારા'માં ડૂબાડ, વ્હાલા 'તારા'માં! (૨)
તું તારામાં ભેદ ન દેખું, એવો દિ' દેખાડ!! એવો૦ ૧

જુગ જૂનાં બંધ નૈનાં, કાંઈ તો સુઝાડ, વ્હાલા ! કાંઈ તો. (૨)
અંદર બ્હારી તુંને દેખું, એવો દિ' દેખાડ!! એવો૦ ૨

આપ્યું તે તારાંને આપી રાચું મન મોઝાર, વ્હાલા! રાચું મન. (૨)
શષે પૂર્ણતા પિછાનું, એવો દિ' દેખાડ!! એવો૦ ૩

ધાર્યું તે થાવાનું મારી વ્યર્થ કાં પછાડ! વ્હાલા!વ્યર્થ કાં. (૨)
તારે શરણે થાઉં નચિંત, એવો દિ' દેખાડ!! એવો૦ ૪

રૂપ રૂપે તું અરૂપી રંગ એ નિર્ધાર, વ્હાલા! રંગ એ.
ગોત્યું જડે ન હું ક્યાંયે એવો દિ' દેખાડ.... એવો૦ ૫

---

૧. મોક્ષેચ્છાથી સદ્‌ગુરુને શરણ થવું તે. (ગુરૂપસત્તિ = ગુરુ + ઉપસત્તિ) ૨. ગ્રહણ કરાવ્યો. ૩. યમ-અહિંસા, સત્ય, અસ્તેય (અચૌર્ય), બ્રહ્મચર્ય અને અપરિગ્રહ (દેહરક્ષાને માટે જોઈએ તે કરતાં વધારે ભોગ સાધનોનો અસ્વીકાર). નિયમ-શૌચ, સંતોષ, તપ, સ્વાધ્યાય (નિત્યપાઠ) અને ઈશ્વર પ્રણિધાન (ઈશ્વરભક્તિ). ૪. દીક્ષા.

૧૯

(રાગ-આશાવરી, તાલ-કહેરવા)

ઔષધિ કૌન પિલાવે ? ગુરુ બિન, ઔષધિ કૌન પિલાવે ? - ટેક.

ભવવ્યાધિ યહ બહોત સતાવે, સુધબુધ ભુલાવે ! - ગુરુ૦ ૧

વિષય વિષમજ્વર અતિ ઘબડાવે, તૃષ્ણાપ્યાસ બઢાવે ! - ગુરુ૦ ૨

ઐસો કૌન કૃપાલુ જગમેં, આવાગમન[1] મિટાવે. - ગુરુ૦ ૩

આપ ભૂલા જગ સબ ભુલાવે, ઐસો કામ ન આવે ! - ગુરુ૦ ૪

હોવે કામિલ[2] નબ્ઝ[3] દિખાવું, અમૃત રંગ પિલાવે ! - ગુરુ૦ ૫

•

૨૦

(રાગ-ભીમપલાસ, તાલ-કહેરવા)

ભિક્ષા ૐ દે, મા પારવતી! જેથી આત્મામાં થાય રતિ...ટેક.

વૈરાગ્ય-કફની ધરી હું આવ્યો, નિરહં-ખપ્પર કરમાં લાવ્યો;
રસશૂન્ય અમર રસ દે, મા ઓ! જેથી વિષયે ન રમે કુમતિ. ભિક્ષા૦ ૧

નિત નિત્ય નવું ખાવું દા'ડે, સૂવું સમશાન મહીં કોડે;
ફરવું પેદલ, ન કદિ ઘોડે; હડધૂત બધે હું અવળ જતિ ! ભિક્ષા૦ ૨

ના વસ્ત્ર દિગંબર હું ભટકું, માગું કોરાન્ન[4] કરી ખટકું;
થાએ સ્હામો તેને પટકું, યમરાજ કરે આવી પ્રણતિ !! ભિક્ષા૦ ૩

તારલિયા અંતરમાં વિલસે, ચાંદો અનિમેષ તિમિર ગ્રસે;
બસ એકજ રંગ સુદિવ્ય દિસે, ભાસે સઘળે કૈલાસપતિ !! ભિક્ષા૦ ૪

---

૧. જન્મ મરણનો ફેરો ૨. હોશિયાર, અનુભવી. ૩. નાડ. ૪. (અ) કોરું અન્ન (બ) નિર્મળ, નિરંજન, નિર્વિકાર બ્રહ્મજ્ઞાન.

૨૧

(રાગ-ભીમપલાસ, તાલ-કહેરવા)

જેના દિલમાં દીનની[1] દાઝ નથી, એવા દુરિજનનું અહીં કામ નથી. - ટેક.

મુખથીજ સદા સાકર ઘોળી, કાગળ પર શાહી બધી ઢોળી;
ખાધા વિશ્વાસુ જનો ફોલી, એવા મ્હોં-શૂરામાં રામ નથી ! જેના૦ ૧

ગંગાદિક તીર્થોમાં ન્હાયા, ડાઘા દિલના ન કદી ધોયા;
દુખિયાંનાં આંસુ ના લોહ્યાં, તેનું હરિ-પોથીમાં નામ નથી ! જેના૦ ૨

મિષ્ટાન નવાં નિત ઘેર ઊડે, ભૂખ્યાંને કણ ના દ્વાર મળે;
લેવા પર વિત્ત ઉરે ઊછળે, તેને ઠરવાનું કંઈ ઠામ નથી ! જેના૦ ૩

જનતા-જાદવપતિ તરછોડયા, દર્શન કાજે મંદિર દોડયા;
પછડાતાં પડછાયે રોયા, તેને ત્રિભુવનમાં વિશ્રામ નથી ! જેના૦ ૪

વાણી-વર્તન-વાક્યે[2] સમતા, નિરહંકૃતિ ના જેને મમતા,
વણ માગ્યે રંગ મળે પ્રભુતા, એના સુખને ક્યાંય વિરામ નથી ! જેના૦ ૫

•

૨૨

(રાગ-ભીમપલાસ, તાલ-કહેરવા)

જેને જ્ઞાન નિરામય[3] બૂટી જડી, તેને પરમારથની સૂઝ પડી. ટેક.

ટીલાં-ટપકાં કરી જન્મ ગયો, તૂટી માળા, ના અર્થ સર્યો;
હરિનામ ગ્રહી ચરી જો વિસર્યો, સાધનમાં તેના ભૂલ નડી ! જેને૦ ૧

મ્હેલાતો કીધી ખડી મોટી, ખાધી બોળી ઘીમાં રોટી;
પરદ્રવ્ય તકાસે પરબેટી, જીવનમાં તેના ધૂળ પડી ! જેને૦ ૨

વીત્યું યૌવન ખૂટી શક્તિ, વિણ ભાવ કરી લૂખી ભક્તિ;
તૂટી ના જો દેહાસક્તિ, આખર તેને પરિતાપ-ઘડી ! જેને૦ ૩

જગવી ધૂણી ધૂપાદિ કર્યા, દીવડા અંતરના ના પ્રજળ્યા;
ક્રોધદ્વેષાદિક જો ન ગળ્યા, ગબડયા અધવચ તૂટી તંગડી ! જેને૦ ૪

મનના અભિલાષ રહ્યા મનમાં, હાર્યા બાજી ભટક્યા વનમાં;
ચેત્યા વેળાસર ના ક્ષણમાં, ભૂતાવળ રંગ પછાડી પડી !! જેને૦ ૫

---

૧. ગરીબની, ધર્મની ૨. વાણી : ઉચ્ચારાતી, બોલાતી, વૈખરી વાક્ય - મનથી વિચારાતી વાણી - વિચાર. ૩. રોગ ન થાય એવી, નિર્દોષ.

(વૈષ્ણવ જન તો તેને કહીએ - એ રાહ)
(રાગ - ઝીંઝોટી. તાલ - કહેરવા)

નામસુધારસ જે જન ચાખે, કાળ ન આવે પાસે રે,
સૂરજનું અજવાળું થાતાં, ઝટ અંધારું નાસે રે. - ટેક.

ખટરસ સેવી ખટને પોષે, અંતે રડી રડી મરતા રે,
ભજનસુધારસ આનંદ આપે, સહુ દુઃખ એ છે હરતા રે. - નામ ૧

સંતમહંતનું જીવન એ છે, દુખિયાનો વિસામો રે,
ભવરોગીનું ઓસડ મોંઘું, કીમિયો કીમતી જાણો રે. - નામ ૨

જે પીએ તે ફરી નવ આવે, બીજું કંઈ નવ ભાવે રે,
દુનિયામાં દુનિયાથી ન્યારો, કો તોલે નવ આવે રે - નામ ૩

શોક મોહ સંતાઈ જાતાં, આનંદ અર્ણવ રેલે રે,
આપ મહીં સમરસ થઈ સાધુ, આપ વિષે નિત ખેલે રે. - નામ ૪

એ લજ્જત સનકાદિક જાણે, જાણે નારદ જોગી રે,
શુક ઉદ્ધવ તુંબર ઋષિ જાણે, શિવ કૈલાસે ભોગી રે. - નામ ૫

વ્રજવનિતા[૧] વર[૨] રસ એ જાણે, રસવંતી[૩] કો જોગણ રે,
રંગ અભાગી મટકાં મારે, દ્વારે પ્રભુ તુજ માગણ રે ! - નામ ૬

---

૧. ગોપીઓ. ૨. શ્રેષ્ઠ ૩. પ્રભુપ્રેમમાં મસ્ત.

૨૪

(રાગ : ભૂપાલી)

પ્યારે! ભજ લે રામ દિન રૈનાં, કાહે ફિરત અચૈના! ધ્રુવ.
તનકા તંબૂર મનકી માલા, શ્વાસા બીન સુહાના,
સાંજ સબેર સુમર લે સાંઈ, રહે ન જીના મરના. ...પ્યારે! ૧
યહિ સુમિરનસે તરે બાલ્મીકિ, શંકર નારદ દાના,[1]
મીરાં નામા[2] ભયે અમર સબ, સાધન સુમિરન માના. ...પ્યારે! ૨
નામી એક અરુ નામ અનંતા, સચ્ચિત્સુખમય જાના,
રામ કૃષ્ણ ગોવિંદ મુરારે! એહિ ધૂન ગજાના. ...પ્યારે! ૩
દેહ અવધપુર[3] આતમ રામા, એ હિ દ્વારિકા શ્યાના!
નવ દ્વાર પર દશમ બિરાજે, વહાં કિસનકા થાના !! ...પ્યારે! ૪
ઔર નિકમ્મા ઝઘડા સારા, ખાલી વક્ત ગંવાના,
દ્વૈતાદ્વૈત પરે હો પ્યારે, રંગ સંગ ભૂલ જાના !! ...પ્યારે! ૫

•

૨૫

(રાગ-સારંગ, તાલ-કહેરવા)

આવો હરિજન હેતે રામને સંભારો;
રામને સંભારો હેતે હરિને સંભારો ! - ટેક.

વિષયમાં નથી મઝા, અંતે યમ કરે સજા;
જાશો મરી સાજાતાજા! રામને સંભારો !! - આવો ૧

દુનિયાનો ખેલ કાચો, ક્ષણભંગુર નહીં સાચો;
રાચો હરિપદે નાચો! રામને સંભારો !! - આવો ૨

મનના સંકલ્પો રોકી, મારૂં તારૂં કોરે મૂકી;
વૃત્તિ સ્વરૂપે રાખી, રામને સંભારો !! - આવો ૩

ભાવે ભજો ભવભંગા, એક અનેકે રંગા;
છોડી દુરિજન-સંગા, રામને સંભારો !! - આવો ૪

•

૧. ઉદાર, વિશાળ હૃદયી. ૨. નામદેવ. ૩. અયોધ્યા.

૨૬

હરિના નામનો, સૌથી મોટો છે આધાર. - ટેક.

હરિરસ પીધો તે નર જીત્યો, બીજા એળે જાય,
ખાંડ જલેબી મૂકી પામર, કૂકરવિષ્ઠા[1] ખાય ! હરિના ૧

નામમંત્ર મોટો છે જગમાં, જનમમરણ ભૂત જાય,
મુક્તિસુંદરી આવે દોડી, આકર્ષણ એવું થાય ! હરિના ૨

નામરસાયણ લીધું જેણે, નેન વેણ પલટાય,
કાયા કંચન સોહન લાગે, ક્રિયા[2] ફરે તત્કાળ. હરિના ૩

પાપ જનમનાં પળે પલકમાં, કર્મબંધ તૂટ જાય,
શોક મોહ નાસે મૂઠી દઈ, સુખ વર્ણ્યું નવ જાય. હરિના ૪

નામ નાવ ભવસાગર માંહી, સદ્‌ગુરુ નૌકાધાર,
શ્રદ્ધા શઢ ફેલાયો અંબર[3], ક્ષણમાં થાયે પાર. હરિના ૫

નામનામીનો ભેદ મટે ને, નામી[4] આપ હો જાય !
ગાન ગેય ગાનાર ત્રિપુટી, રંગ એક થઈ જાય !! હરિના ૬

•

૨૭

(રાગ-કાલિંગડો, તાલ-કહેરવા)

(તું તો રામ સુમર-એ રાહ)

મન છોડ દે કપટ, હરિપદ ભજ રે. - ટેક.

કલિમલતારક ભવભયહારક, શ્વાસ શ્વાસ મન એહિ રટ રે ! - મન૦ ૧
એબ પરાઈ ક્યોં દેખત હૈ ? મૈલ ભર્યો નિજ ચિત્ત હરો રે. - મન૦ ૨
ઉપર તો બક હંસ બન્યો હૈ; ભીતર કામ હરામ ભરો રે ! - મન૦ ૩
દો દિન કર લે ચમન દિવાલી; આખર હોલી રંગ જલે રે !! - મન૦ ૪

•

૧. કુક્કુર, કૂતરું ૨. આચરણ, કર્મ ૩. આકાશ ૪. નામથી લક્ષિત વસ્તુ, પરમાત્મા.

૨૮

(રાગ-ભૈરવી, તાલ-કહેરવા)

જપી લે હરિનું નામ રસાળ, સ્મરી લે સુંદર રૂપ વિશાળ,
જેથી નડે ન આ કલિકાળ...ટેક.
શ્રી રામ જય રામ જય જય રામ! (૨)
ગોપીવલ્લભ મેઘશ્યામ! (૨)
એની લીલા અપરંપાર, ગાતાં કદિ ન આવે પાર,
સૂણતાં થાશે બેડો પાર...જપી લે૦ ૧
એક ધનુર્ધારી કહેવાયો! (૨)
બીજો મોરલીધર મન ભાયો! (૨)
નાચે એજ નચાવનહાર, મોહ્યાં સ્ત્રી મર્કટ ને બાળ,
જગ-વૃંદાવનનો ગોવાળ...જપી લે૦ ૨
એકે રાવણને સંહાર્યો! (૨)
બીજે કંસ અઘાસુર માર્યો! (૨)
એ છે એક જ તારણહાર, દુર્વૃત્તિ-દાનવ-સંહાર,
જેનો સઘળે જયજયકાર...જપી લે૦ ૩
એકે બોર અજીઠાં ખાધાં! (૨)
બીજાએ માખણ મહી પીધાં! (૨)
તાર્યા આહિર ભિલ્લ ચમાર, પાપી દીન પતિત ગમાર,
એ વિણ કો બીજો રખવાળ?...જપી લે૦ ૪
નામ હજારો નામી એક! (૨)
રૂપ કરોડો રૂપી એક! (૨)
સઘળે એહ જ રંગ નિહાળ, બીજો ઝઘડો વ્યર્થ અસાર,
અંધાને રવિનો શો ખ્યાલ?...જપી લે૦ ૫

•

૨૯

(રાગ - કેદાર, તાલ - ત્રિતાલ)

રે મન ! મસ્ત સદા દિલ રહના,
આન પડે સો સહના. - ધ્રુવ.

કોઈ દિન કંબલ કોઈ દિન અંબર, કભુ દિગંબર સોના,
આત્મનશેમેં દેહ ભૂલાકે, સાક્ષી હોકર રહના. ...રે મન૦ ૧
કોઈ દિન ઘીગુડ મૌજ ઉડાના, કોઈ દિન ભૂક[૧] સહાના,
કોઈ દિન વાડી કોઈ દિન ગાડી, કભુ મસાણ જગાના. ...રે મન૦ ૨
કોઈ દિન ખાટ પલંગ સજાના, કોઈ દિન ધૂલ બિછૌના,
કોઈ દિન શાહ બને શાહોંકે, કભુ ફકીરા દીના. ...રે મન૦ ૩
કડુઆ મીઠા સબકા સુનના, મુખ અમૃત બરસાના,
સમજ દુઃખ-સુખ નભબાદલ સમ, રંગ સંગ છૂડાના. ...રે મન૦ ૪

•

૩૦

(રાગ - દરબારી, તાલ - કહરવા)

મારા મન મંદિરિયા માંહ્ય, આજે આનંદ આનંદ ! - ટેક.
ભેટ્યા દેવ જાતાં વાટે, લીધા રાખી મેં શિરસાટે,
હવે કાં દોડું જગહાટે? આજે૦ ૧
શાણે સ્હેજ સામે જોયું, જોતાં મેં મારાપણ ખોયું,
કો કેમ કે' શું જોયું? આજે૦ ૨
રહ્યો જોનારો ના આન, રહ્યું જોવાનું ના જાણ,
જોવું જોયું ન એ ભાન ! આજે૦ ૩
શોધ્યું ન જડે હું ક્યાંય, જ્યાં ત્યાં દેવ જ એ દેખાય,
ગળ્યો દેવે મુજને હાય ! આજે૦ ૪
'તું' માં 'હું' નું મોત નિહાળ, 'હું'માં 'તું'ની ક્યાંય ન ભાળ,
રંગ ક્યાં છે કાયા કાળ ? આજે૦ ૫

---

૧. ભૂખ.

૩૧

મનુવા, હરિ ભજના, હરિ ભજના, કૂડ કપટ સબ ત્યજના. - ટેક.
ક્ષણભંગુર યહ દેહ સમજ કર, દેહી[1] મનમેં લાના,
ઘર ઘર જાકે અલખ[2] જગાના, કૂકર[3] ભૂત ભગાના. - મનુવા૦ ૧
સબસે હિલમિલ જગમેં રહેના, મનકા સંગ છુડાના,
'મૈં - મેરા' યહ દ્વૈત ભુલાના, અદ્વૈતાતમ ધ્યાના. - મનુવા૦ ૨
ચંદન સમ નિજ કાય જલાના, જગમેં સુગંધ ફૈલાના,
શીતલ વચનામૃતધારાસે, દુખિયન દુઃખ મિટાના. - મનુવા૦ ૩
મર કે અમૃત હોના સાંઈ, જીવત્ સમાધિ લેના,
અનહદ બંસી મધુર બજાના, અનલહક્ક મુખ ગાના ! - મનુવા૦ ૪
અહં જલાકે ભસ્મી ધરના, જમઘર અડંગ લગાના !
ત્રિગુણભેદ ત્રિશૂલ પકડકે, રંગાગમન[4] મિટાના !! - મનુવા૦ ૫

•

૩૨

(દેવળ દેખ લોઓ - એ એકતારાની ધૂન)

મનુવા, ધરી લે ધરથી, પ્રભુનું પ્યારૂં ધ્યાન. - ટેક.
મનુષ્યદેહ આ નિર્મળ મળીયો, દશ ઈંદ્રિય સોહાય,
પડે નહિ ત્યાં લગી પરણી લે, કાં ખાલી રંડાય ? - મનુવા૦ ૧
દામ દીકરા દાર[5] ન આવે, અંતસમે કો કામ,
વાડીવજીફા બંગલા મેડી, આખર ખાલી હરામ. - મનુવા૦ ૨
કોણ જીવડા ક્યાંથી આવ્યો, આખર જાવું ક્યાંય ?
જીવતાં પ્રાણી શોધ કરી લે, અંતર ઊજળું થાય. - મનુવા૦ ૩
ચાર દિવસની શ્વાસસગાઈ, મોત સાથ છે બાથ,
જાગ જીવડા મોહનિંદથી, નહિ તો ઘસશે હાથ. - મનુવા૦ ૪
સંતચરણમાં મસ્તક મૂકી, નિત હરિનું ધર ધ્યાન,
જાણ નિરામય[6] આતમ ઓથે સદ્ગુરુ ખોલે સાન ! - મનુવા૦ ૫
જાણે તે નાચે આનંદે, બીજા ખત્તા ખાય,
હોલામાંથી ચૂલે પેસી, રંગ રાખ થઈ જાય ! - મનુવા૦ ૬

---

૧. આત્મા ૨. પરમાત્માના અનિર્દેશ્ય સ્વરૂપનો બોધ કરવો ૩. નાસ્તિકતા, ઈશ્વર વિષે અવળા ખ્યાલો ૪. આવાગમન.
૫. સ્ત્રી ૬. (જન્મમરણના) રોગથી રહિત.

૩૩

(ઓ મન ભમરા - એ રાહ)

(રાગ : સારંગ, તાલ - કહેરવા)

મન મૂઢ અજાણ ! ફાંફાં કાં મારે છે અમથાં આભમાં ?
વળ મૂળ નિશાન, જેણે રે સંરક્ષણ કીધું ગાભમાં ? - ટેક.
પળપળમાં જાય કહાં દોડી, શરણું ભગવંતતણું છોડી ?
આખર નાવે ફૂટી કોડી. - મન મૂઢ૦ ૧
અમૃત કીધું દેવો કાજે, સ્તન દૂધ ભર્યું બાળક કાજે,
ફળ ફૂલ અન્ન પૃથ્વી રાજે[1]. - મન મૂઢ૦ ૨
ખડતૃણથી પશુને સંતોષે, કીડી કણ મણ હાથી પોષે,
ભજશે ના તે આખર રોશે. - મન મૂઢ૦ ૩
દિવસે પ્રગટે ભાનુદેવા, રાતે શશીતારકની સેવા,
ઋતુઓ અરપે વિધવિધ મેવા. - મન મૂઢ૦ ૪
સાગરમાં ભરતી લાવે છે, વાદળથી જળ વરસાવે છે,
આકાશે ચાપ[2] ચઢાવે છે. - મન મૂઢ૦ ૫
લખ ચોરાશી જાતિ કીધી, કળ કર્મ તણે હસ્તક દીધી,
વિધવિધતામાં ન કમી કીધી. - મન મૂઢ૦ ૬
જે ઘટ ઘટ માંહી બોલે છે, બાજીગર અળગો ખેલે છે,
જે જાણે તે રંગ[3] રેલે છે. - મન મૂઢ૦ ૭

•

૩૪

(રાગ-ભૈરવી, તાલ-કહેરવા)

દત્ત દિગંબર મન સુમરી લે, પુણ્યપંથ પાથેય[4] ભરી લે. - ટેક.
પ્રેમગંગ નિત સ્નાન કરી લે, અનાસક્તિ સુરસાજ સજી લે. - દત્ત૦ ૧
શીલવર્મ[5] સુદઢ કરી લે, ક્ષમા શાંતિ અસિ[6] ઢાલ ધરી લે. - દત્ત૦ ૨
મોત સાથ રણબાથ ભીડી લે, મુક્તિ સુંદરી શીઘ્ર વરી લે. - દત્ત૦ ૩
વનવગડાની વાટ ત્યજી લે, રાજમાર્ગ પર રંગ રમી લે. - દત્ત૦ ૪

---

૧. શોભે ૨. ધનુષ ૩. આનંદ લૂંટે છે. ૪. ભાતું. ૫. ચારિત્ર્યરૂપી બખ્તર. ૬. તરવાર.

૩૫

(રાગ - તિલક કામોદ, તાલ - દીપચંદી)

આવો જો સંતો તો વાતો બે કરીએ, દિલદુખડાં વિસરીએ રે. - ટેક.
કામાદિ બાળીને ધૂણી ધીખવીએ, અવધૂત ધૂન ગજવીએ રે. - આવો૦ ૧
જ્ઞાનગંગા નિત સ્નાન કરીને, આતમદેવ રીઝવીએ રે. - આવો૦ ૨
સતનું તે ગોપીચંદન કરીએ, મૌનની માળા જપીએ રે. - આવો૦ ૩
ઝેરવેરની હોળી કરીને, પ્રેમ પીચકારી રમીએ રે. - આવો૦ ૪
દ્વૈતની ધૂલિ ધૂળેટી રમીએ, ફાગણ રંગ રેલવીએ રે ! - આવો૦ ૫

•

૩૬

હરિજન આવો રે, હેતથી, ધરીએ હરિનું ધ્યાન,
ગુણીજન ગાઓ રે, પ્રીતથી, હરિજશ નિર્મળ ગાન. - હરિજન૦ ૧
ચાર દિવસનું રે, ચાંદણું, જીવન ક્ષણભંગુર,
વીજળી ઝબૂકે રે, આભમાં, જોબન વારિપૂર. - હરિજન૦ ૨
ધન પદ માટી રે, માનવી, ખરતાં ન લાગે વાર,
ક્ષણ ક્ષણ ભક્ષે રે, જીંદગી, ઓથે રહીને કાળ. - હરિજન૦ ૩
મનની મનમાં રે, રહી જશે, જીવતાં ન જાણ્યા મહેશ,
આખર અંધારૂં રે, થઈ જશે, કાળ ઝાલશે કેશ. - હરિજન૦ ૪
ભજન કરી લે રે, ભાવથી, જ્યાં લગી શ્વાસોચ્છ્વાસ,
જીવ મુસાફર રે, જગતમાં, આખર કોઉ ન પાસ ! - હરિજન૦ ૫
કર્મ સંગાતે રે, જીવડા, જાવું જમદરબાર,
લાડી વાડી રે, ગાડીઓ, કામ ન આવે લગાર. - હરિજન૦ ૬
જીવતાં જાણી લે, તે તરે, બીજા ખત્તા ખાય,
મરણસમોએ રે, માનવી, દુષ્કૃત ખાવા ધાય. - હરિજન૦ ૭
સંતસમાગમ રે, જો કરે, સૂઝે સવળો પંથ,
કર્માતીત રે, તો લહે, લક્ષે આવે કંથ. - હરિજન૦ ૮
વ્રત જપ તીરથ રે, તે સમે, કોઉ ન ઝાલે બાંહ્ય,
કાયા ધોઈ રે, અમૃતે, અંતર્મેલ ક્યમ જાય ? - હરિજન૦ ૯
જ્ઞાનસરિતા રે, નિર્મલા, સ્નાને મુક્તિ થાય,
શમદમઘાટે રે, જો ચઢે, રંગ નાથ દરસાય. - હરિજન૦ ૧૦

•

હરિજન આવો રે, હેતે હરિરસ પીવા,
ગુણીજન ધાઓ રે, ખાંતે હરિગુણ ગાવા - ટેક.

જનમ ધર્યાનો એ જ લ્હાવો છે, બીજું સઘળું ફોક,
ચેત્યા તે નર છૂટ્યા ભવથી, બીજા મૂકે પોક,
સુરિજન સેવો રે, રુદિયામાં થાય દીવા. - હરિજન૦ ૧

સુર[૧] પીએ સુધારસ સ્વર્ગે, મદ્યપી મદ્યમાં મસ્ત,
પ્રેમની લહેજત પ્રેમી જાણે, પીએ કો પ્રેમી ભક્ત,
સમુંદર મોતી રે, લેતા તે તો મરજીવા. - હરિજન૦ ૨

ભંગુર[૨] ભોગની ભીખ ન માગે, સ્વાનંદરત[૩] સમ્રાટ[૪],
ભાંડભવાઈથી ભટ[૫] ના રીઝે, રીઝે નટવો ભાટ,
આંખ ખોલી દેખો રે, માંહે છે દેવ નવા. - હરિજન૦ ૩

હરિ હરિ સહુ કોઈ કહે રે, શઠ સાધુ શાહુકાર,
ભવભયહારક તે હરિ જુદો, રંગ હૈયાનો હાર,
સોહં સોહં બોલે રે, જાણે કોઈ ભેદુ દવા. - હરિજન૦ ૪

ચઢતાં ચઢતાં રંગ ચઢે રે, આવરણ થાયે ભંગ,
ધ્યાતાં ધ્યાતાં ધ્યેય થવાએ દેહનો છૂટે સંગ,
દેહે દેવ દીઠો રે, જીવ શિવ એક થયા ! - હરિજન૦ ૫

---

૧. દેવ. ૨. નાશવંત ૩. નિજાનંદમાં મસ્ત ૪. બાદશાહ ૫. જોદ્ધો.

૩૮

હરિ હરિ ગાતાં રે, હરિજન હરિ થયા,
નિર્ગુણ ધ્યાતાં રે, ગુણાતીત પોતે થયા. - ટેક.
કિશોર[૧] વયની બાળા નિશદિન માત થવા તલસાય,
ઢીંગલાઢીંગલી રમતાં કોડે, અંતે માતા થાય,
જેવી જેની બુદ્ધિ રે, તેવા નર તેહ થયા. - હરિ હરિ૦ ૧
કીટ ભમરીનું ધ્યાન ધરે છે, જાત વિજાતીય[૨] એહ,
ભયથી ધ્યાતાં ભમરી થાયે, કેમ ખાલી જશે નેહ[૩] ?
ધ્યાતાં ધ્યેય નિશ્ચે રે, જીવ તે તો શિવ થયા. - હરિ હરિ૦ ૨
સંગ દુઃખનું મૂળ ત્યજીને, અસંગ આતમ ધ્યાય,
અંદર રહીને અળગો ખેલે, ચિદાનંદરૂપ થાય,
નર કરણી કરી રે, નારાયણ પોતે થયા. - હરિ હરિ૦ ૩
દૂધ દારૂ બે સાથે ટકે ના, વિકૃતિ બમણી થાય,
દેવદાનવનું સખ્ય[૪] ટકે ના, રુધિર રંગ રેલાય,
વિષયની વાટે રે, વિશ્વંભર વિમુખ થયા. - હરિ હરિ૦ ૪
ઊઠતાં બેસતાં એની જ વાતો, હરતાં ફરતાં ધ્યાન,
સુરતાનો તાર તૂટે નહિ ને, નાશ પામે અજ્ઞાન,
ભ્રમ જાતાં આપે રે, જ્ઞાની તે તો બ્રહ્મ થયા. - હરિ હરિ૦ ૫

૩૯

(રાગ-મિશ્ર માંડ, તાલ-કહેરવા)
(માયામાં મનડું મોહ્યું રે-એ રાહ)

ડાચું શું દર્પણ દેખે રે, મૂરખ પ્રાણી ?
જાશે એક દિન જમ ફાંસી રે, મૂરખ પ્રાણી ! - ટેક.
ગોરૂં ગુલાબી તારૂં, મુખડું હા ચાંદ જેવું;
ક્ષણમાં કરમાઈ જાશે રે ! - મૂરખ૦ ૧
મખમલ ગાલીચા ઢોળી, ચંદનની ખાટ મેલી;
જંગલમાં વસતી થાશે રે ! - મૂરખ૦ ૨
કાયા આ કોમળ તારી, ચાંદનીમાંયે કરમાતી;
ચિતાનળ[૫] ભડભડ બળશે રે ! - મૂરખ૦ ૩
અંદર દુર્ગંધી મેલી, બાહિર ફૂલેલ સુગંધી;
પવિતર શું એ દંભી રે ? - મૂરખ૦ ૪
મૂકી સહુ માન અંધા, પાયે પડ સદ્‌ગુરુ રંગા!
પનોતી[૬] પૂરી થાશે રે ! - મૂરખ૦ ૫

---

૧. નાની ઉંમરની ૨. બીજી જાતની ૩. પ્રેમ. ૪. મિત્રતા. ૫. ચિતાનો અગ્નિ. ૬. જન્મમરણની પનોતી.

દુનિયા આ મનનું મટકું રે, પામર પ્રાણી !
નિદ્રાનું મોહક સ્વપ્નું રે, પામર પ્રાણી ! ટેક.

મે મે[1] કરતો હા ચાલ્યો; મૂરખ મેંઢો જો કેવો !
તારે પણ એક દિન જાવું રે, - પામર૦ ૧

આવ્યો તું ક્યાંથી જીવડા ? જાવું કે પંથ તિહારે ?
ભૂલ્યો હા અધવચ વાટે રે ! - પામર૦ ૨

મૃગજળ દેખી હરખાયો, દોડીને મૃગ પસ્તાયો;
પાણીનું બુંદ ન પાયો રે ! - પામર૦ ૩

એકે કરી[2] ભૃંગ[3] હણાયો, મૃગ મીન[4] પતંગ ઝલાયો,
પાંચે સુખસમણું શાનું રે ? - પામર૦ ૪

આકાશકુસુમની માળા, પહેરી વંધ્યાસુત વે'વા,
મ્હાલ્યો જઈ મનને ઘોડે રે ! - પામર૦ ૫

સંધ્યાના રંગ જેવા, સુખદુખ સંસારી તેવાં,
ભાવે ભજ હરિહર રંગા રે ! - પામર૦ ૬

---

૧. મારું મારું. બકરાનું બોલવું. ૨. હાથી. ૩. ભમરો. ૪. માછલું.

(રાગ-મિશ્ર ખમાજ, તાલ-કહેરવા)
(ક્યાંથી આ સંભળાય-એ રાહ)

જે જાયું તે જાય, જગતમાં જે જાયું તે જાય;
ફૂલ્યું તે કરમાય, જગતમાં, જે જાયું તે જાય. ટેક.
ઉદય થયો રવિ પ્રાતઃકાળે જનમન સહુ હરખાય;
અસ્ત થતાં નભમાંહી નિશાએ, તિમિર[1] ઘોર છવાય ! - જગતમાં૦ ૧

ચૌદ ચોકડી રાજ દશાનન[2], સુરવર સેવા માંહ્ય;
કાળ કોપતાં રીંછ માંકડા-હાથ, હાય રગડાય ! - જગતમાં૦ ૨

હિરણ્યકશિપુ શિવવરદાને, અમર કરે નિજ કાય;
સ્તંભ ફાટતાં થરથર કંપે, ધૂળ ચાટતો થાય ! - જગતમાં૦ ૩

વર્ષાકાળે વારિ ઉછાળે, નહેર નદી ઉભરાય;
જોતજોતામાં વારિપૂર એ, કો જાણે ક્યાં જાય ! - જગતમાં૦ ૪

કુસુમાકર[3] ખીલ્યો સુમ[4] શોભે, દિવ્ય સૂર સંભળાય;
એક દિન જૂનાં ઠૂંઠાં દેખી, અંતર અતિ ગભરાય ! - જગતમાં૦ ૫

ધનજોબનઅભિમાન નકામો, કાળ સર્વને ખાય;
રાય રંક સુર નર મુનિ કિન્નર, કોથી નવ છટકાય ! - જગતમાં૦ ૬

રંગ જ્ઞાન વિણ મોત ટળે ના, નિર્ભય કેમ થવાય ?
મોહ[5] મૃત્યુ એ સૂત્ર સનાતન, અનુભવથી[6] જ તરાય ! - જગતમાં૦ ૭

---

૧. અંધારું. ૨. રાવણ. ૩. વસંતઋતુ. ૪. ફૂલ. ૫. આત્મસ્વરૂપનું વિસ્મરણ. ૬. આત્માનુભવ.

૪૨

(રાગ-મિશ્ર દરબારી કાનડો, તાલ-કહેરવા)

મારા હૈયા કેરો હાર, દત્ત એક અવધૂત !
એક અવધૂત, દત્ત એક અવધૂત!! ...ટેક૦

ભકતોનાં સંકટ જોઈ, સ્મરતાં આવે જે ધાઈ;
એવો કો બીજો દયાળ ? દત્ત એક અવધૂત !! - મારા૦ ૧

ત્યાગીના ત્યાગ ટકાવે, ભોગીના ભોગ ત્યજાવે;
અમર દાન દેનાર, દત્ત એક અવધૂત !! - મારા૦ ૨

નિર્ગુણતા નિજની છોડી, પાસે ના રાખી કોડી;
દીઠો વિશ્વંભર તાર, દત્ત એક અવધૂત !! - મારા૦ ૩

જોતાં વેષ જોગીડાનો, દાને મે'રામણ[1] દયાનો;
રંગ અલૌકિક સાર, દત્ત એક અવધૂત !! - મારા૦ ૪

•

૪૩

(રાગ-જયજયવંતી, તાલ-દાદરો)

(મથુરામાં ખેલ ખેલી આવ્યા....એ રાહ)

વગડામાં વાસો શીદ કીધો, ઓ નાથ! કેમ રીસાયા!
કેમ રીસાયા? કેમ રીસાયા? - ટેક૦

રાજા મહારાજા તમને નમે છે;
માગણનો વેષ કાં ગમે છે? - ઓ નાથ૦ ૧

ગમે ના પીતાંબર, ઓઢી લો વલ્કલ;
ફરો કેમ આમ દિગંબર! - ઓ નાથ૦ ૨

ભલે ના મહેલાતો, બંધાવો ઝૂંપડી;
રહો ઝાડ નીચે કાં આ પડી? - ઓ નાથ૦ ૩

રાખો ગાય, કૂતરાં શાં? ભસી ડરાવે,
જાતાં પાસે લાગ નવ ફાવે? - ઓ નાથ૦ ૪

ઘડીમાં હ્યાં ઘડીમાં ત્યાં, કેમ ફરો છો?
નાત જાત છોડી કાં ભમો છો? - ઓ નાથ૦ ૫

રહો એક વેષે તો પિછાનું. ક્ષણમાં;
બહુરૂપી રંગ શાં નકામા? - ઓ નાથ૦ ૬

---

૧. મહાસાગર.

૪૪

(રાગ-જયજયવંતી, તાલ-દાદરો)

(મથુરામાં ખેલ ખેલી આવ્યા-એ રાહ)

ભક્તન કે કાજ જોગીવેષ ધર્યો રાજ, શી બલિહારી !
શી બલિહારી !! શી બલિહારી !!...ટેક૦

માથે જટાનો તાજ વિરાજે;
જોઈ સ્વયં લક્ષ્મી લાજે !...હો રાજ૦ ૧

માલા-ત્રિશૂલાદિ હાથે દુલારો;
હિંસા - અહિંસાને ઠારો...હો રાજ૦ ૨

અંગે વિભૂતિ દેહ-નશ્વરતા;
દેહે વિદેહી ભાતા !...હો રાજ૦ ૩

ગોકૂતરસંગે ફરો ઉમંગે;
લેપ ન તો ય કો સંગે !...હો રાજ૦ ૪

કાષાય-અંબર, કદિ દિગંબર;
ઝોળી ખભે તો ય વિશ્વંભર !...હો રાજ૦ ૫

પવનપાવડી પગે ખટ ખટ વાગે;
સુણતાં તે રંગ ભીતિ ભાગે !!...હો રાજ૦ ૬

•

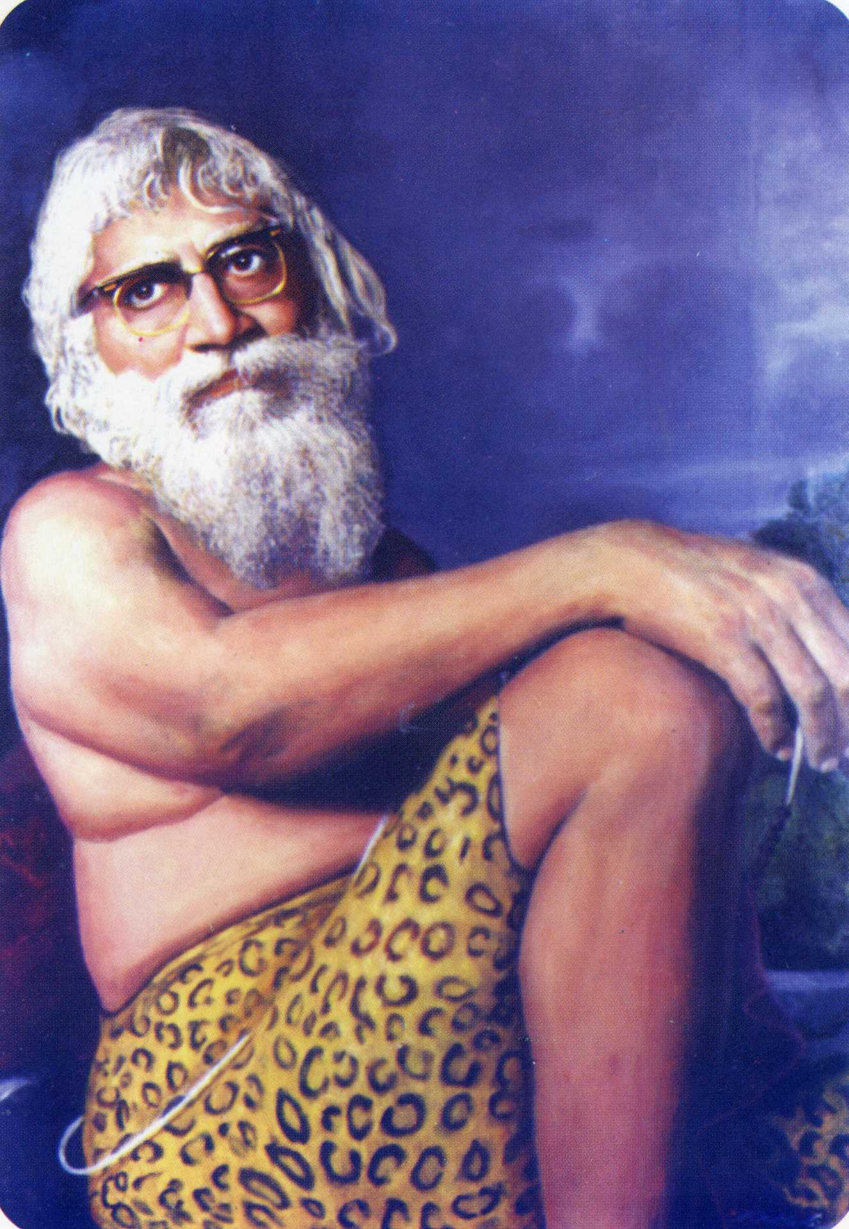

૪૫

(રાગ - ભૈરવી, તાલ - ત્રિતાલ)
(દેવળ દેખ લો - એ એકતારાની ધૂન)
(સંસ્કૃત શ્લોકને આધારે)

અવધૂત દેખ લો,
જેથી જન્મમરણ મિટ જાય રે. - ટેક

અક્ષર જે અવિનાશી સઘળે, જડ ચેતન ભરપૂર,
સર્વશ્રેષ્ઠ વરેણ્ય કહાવે, સભર ભર્યું એક નૂર. - અવધૂત૦ ૧

ધૂત તિરસ્કૃત સંસૃતિબંધન, અલખનિરંજન દેવ;
તત્ત્વમસિ પદ લક્ષ્ય, ધરે કિન ભક્તન કારણ દેહ. - અવધૂત૦ ૨

આશાપાશ ન સ્પર્શે જેને, આદિ અંત નહિ મેલ,
નિજાનંદમાં મસ્ત ફરે જે, ચેલ[1] કુચેલ[2] ધરેલ. - અવધૂત૦ ૩

વાસનાનો લેશ ન જેને, વાણી સદા નિર્દોષ,
ભાવિભૂતની ચિંતા નાહીં, વર્તમાન સંતોષ. - અવધૂત૦ ૪

દેહ તણું નવ ભાન જરાયે, ધૂલિધૂસર[3] અંગ,
ધ્યાનધારણાવર્જિત નિર્મલ, નિત્ય સમાધિ અભંગ. - અવધૂત૦ ૫

ખાનપાનની ચિંતા નાહીં, ચિંતન તત્ત્વ અલેખ,
અહંકાર તમ ચેષ્ટા નાહીં, વિરલો જોગીભેખ. - અવધૂત૦ ૬

સુર નર મુનિજન વંદે જેને, મૂઢ કરે હડધૂત,
સ્વાર્પણથી જે દત્ત કહાવે, રંગ એહ અવધૂત ! - અવધૂત૦ ૭

શ્વાન સુરભિ[4] સમદૃષ્ટિ દેખે, ઊંચનીચ નહિ ભેદ,
સ્વૈર-સમાધિ[5] બૂઝે તેને રંગ રહે ક્યાં ખેદ ? - અવધૂત૦ ૮

•

૧. સારું વસ્ત્ર. ૨. ફાટ્યુંતૂટ્યું વસ્ત્ર. ૩. ધૂળથી ખરડાએલું. ૪. ગાય. ૫. ફાવે તેવા વર્તન અથવા સ્થિતિમાં મનની અભંગ બ્રહ્માત્મભાવે સ્થિતિ.

(રાગ - દેશ, તાલ - કહેરવા)

એક અગોચર બ્રહ્મ પ્રકાશે, ઘટઘટમાં અવિનાશીજી,
સત્ય નિરંજન નિષ્ક્રિય નિર્મલ, એ વિણ સર્વ વિનાશીજી. - ટેક.

કર્ણ વિના સહુ શબ્દ સૂણે જે, નેન વિના જગ ભાળેજી,
એ જાણ્યા વિણ સુખ નવ પામે, મૂરખ મન કો કાળેજી. - એક૦ ૧

છોડી તંદુલ તુષને વળગે, તૃપ્તિ તે કેમ થાશેજી ?
ચેતન છોડી જડને ભજતાં, ભવભીતિ ક્યમ જાશેજી ? - એક૦ ૨

મન બુદ્ધિ છે ચાકર જેના, કરતા હરિહર સેવાજી,
તે વિશ્વંભર નયને નીરખે, આપ દિગંબર દેવાજી. - એક૦ ૩

પઢતાં પઢતાં પંડિત પડીયા, સુખ પામ્યા સત્સંગીજી,
અંગવસ્ત્ર રંગે રંગારા, રાજ કરે દિલરંગીજી ? - એક૦ ૪

સિંચત સિંચત માળી મરતાં, સુખ પામે ભોરંગાજી[1],
ન્હાતાં ન્હાતાં મરે દેડકાં, મન ચંગા ઘટ ગંગાજી ! - એક૦ ૫

ગુરુગમ કુંચી દ્વાર બંધ છે, તાળું વિરલો ખોલેજી,
ધન દાટ્યું મંદિર - શિખરે, પણ હાથ ન આવે 'કોર્યેજી. - એક૦ ૬

•

---

૧. ભોરંગ એટલે ભમરો.

૪૭

(રાગ-પીલુ, તાલ-કહેરવા)

તપસી, છોડ દિયા સંસાર ! ટેક.

જૈસી સૂકર[૧] વિષ્ઠા ભાઈ,
તૈસો ભવસુખ મુજ મન આઈ,
દત્ત દિગંબર મન લુભાઈ ! - તપસી૦ ૧

લોકલાજ સબ છોડ પરાઈ,
તાર મંજીરા ખૂબ બજાઈ,
નંગી હોકર જગ ફિર આઈ ! - તપસી૦ ૨

સગા સહોદર મન ન ભાઈ,
સાધુકી સંગત ચિત્ત ચુરાઈ,
ખાનપાન મન સબ બિસરાઈ ! - તપસી૦ ૩

ધન દોલત સબ મિટ્ટી મનાઈ,
હાડચામ યહ કછુ ન ભાઈ,
નામ નિકમ્મા મોહ ત્યજાઈ ! - તપસી૦ ૪

સૂરતનૂરતકી[૨] ગોલી ચલાઈ,
બંકનાલ[૩] ગઢ અગમ જીતાઈ,
અલખ નિરંજન તંબુ તણાઈ ! - તપસી૦ ૫

મનમક્કાકી હજ કરાઈ,
સંતબચન ઝમઝમ[૪] પિલાઈ,
પિયા-ગલ-કાબા[૫] ખૂબ ચૂમાઈ - તપસી૦ ૬

પશુ પંછી સબ એક સમાઈ,
નર નારી કછુ ભેદ ન પાઈ,
એક અલખ સબ નજરોં આઈ ! - તપસી૦ ૭

રંગ દિવાના ફિર ફિર ગાઈ,
સોહં સોહં બેણુ બજાઈ,
વૃત્તિ-ગોપીકા વ્રજ નચવાઈ! - તપસી૦ ૮

---

૧. સૂવર. ૨. વિજાતીય (દેહાદિવિષયક) વૃત્તિઓનો તિરસ્કારપૂર્વક સજાતીય (જીવબ્રહ્મૈક્યતાવિષયક) વૃત્તિઓનો અખંડ એકધારો પ્રવાહ. ૩. વાંકી નેળ; ત્રિકુટીની ઉપરનો સુષુમ્ણાનો વક્ર (વિષમ) માર્ગ, જ્યાંથી સુરતી ઉપર બ્રહ્મરંધ્ર તરફ ચઢે છે. ૪. કાશીની જ્ઞાનવાપીની માફક મુસલમાનોમાં પવિત્ર મનાતો મક્કાનો એક કૂવો; જેના જળનું આચમન કરવાથી યાત્રિકો પોતાને પાવન થએલા માને છે. ૫. પ્રાણપતિ પરમેશ્વરના ગાલરૂપી કાબા (મક્કાની મસ્જીદનો એક પથ્થર છે જેનું યાત્રિકો પવિત્ર પ્રેમભાવથી ચુંબન કરે છે અને જે યાત્રિકોનાં પાપ હરણ કરીને અત્યારે કાળો થયેલો છે.)

(રાગ-ભૈરવી, તાલ-કહેરવા)
(રામનામ તું ભજ લે પ્યારે - એ રાહ)

વાહ ફકીરી! કૌન અમીરી? દાસી તેરે ચરણોમેં;
રાજા રંક જમીનદાર સબ, ચાકર તેરી નઝરૂમેં ! - ટેક.

કોઈ દિન ખાવે માલમલીદા, કોઈ દિન ફક્કમ્ ફક્કા હૈ;
કોઈ દિન ચાવલ ચના ચબીના, કોઈ દિન અક્ક ધતૂરા હૈ ! - વાહ૦ ૧

કદિ તો પહેને જરિયન જામા, કોઈ દિન સિર્ફ લંગોટી હૈ;
કોઈ દિન ચોળે રાખ ભભૂતિ, કોઈ દિન કાયા નંગી હૈ ! - વાહ૦ ૨

કોઈ દિન બૈઠે મહેલ ઝરૂખા, કોઈ દિન મરઘટ[1] સોતે હૈ;
કોઈ દિન શહર વજીફા વાડી, કોઈ દિન જંગલ ઝાડી હૈ ! - વાહ૦ ૩

કોઈ દિન ઘોડા મોટર ગાડી, કોઈ દિન પેદલ સ્વારી હૈ;
કોઈ દિન પાંવ દબાવત દાસી, કોઈ દિન સોજા ભારી હૈ ! - વાહ૦ ૪

કોઈ દિન ઊડતા અબીલ ગુલાલા, અત્તર ફુલેલ સુગંધી હૈ;
કોઈ દિન ધૂમા ધૂળ ધડાકા, સિર પર જૂવાં ખેલત હૈ ! - વાહ૦ ૫

કોઈ દિન પંડત મંડત[2] સારે, કોઈ દિન દુરિજન દંડત હૈ;
કોઈ દિન ગાવત નાચત નંગે, કોઈ દિન દુખ દરિયાવ ડૂબે ! - વાહ૦ ૬

કોઈ દિન શાસ્તર સુખસંવાદા, કોઈ દિન મૂરખ મૂક રહે;
બાહિર રંગ[3] અનેક ધરે કિન[4], અંદર દેખત એકહિ હૈ ! - વાહ૦ ૭

•

૧. સ્મશાન ૨. પૂજે, માન આપે. ૩. વેષ, ઢંગ. ૪. લેકિન, પણ.

૪૯

(રાગ - માડ. તાલ-દાદરો)

બાલમ[૧] આજો મારે દેશ
મારો જોબન બીથો જાય ! - ટેક.

રાત અકારી નેન ન મીંચે, પલક પલક જુગ જાય,
સુની સેજડી આંસુભીની, લોક વગોવે હાય ! - મારો૦ ૧
કુસુમાકર[૨] કેસુડે ફૂલ્યો, ભર પીચકારી માર,
સમી સાહેલી હોરી ખેલે, એકલડી હું નાર ! - મારો૦ ૨
ઘર ઘર હોળી કાષ્ઠ જલાવે, મનહોળી તન- ખાખ,
પ્રેમભભૂતિ ચોળી અંગે, પિયુ પિયુ ફેરૂં માળ ! - મારા૦ ૩
'રંગ' ગુલાબી ચિબુક[૩] સૂકાયો, શિર પર જટા સુહાય,
અંગભભૂતિ દેખી પેલો, અનંગ[૪] દિલ હરખાય ! - મારો૦ ૪
હૃદયકમળની સેજ બિછાવી, સોહં પંખો હાથ,
વાસનવસ્ત્ર[૫] ફગાવી વાલમ, વાટ જોઉં દિનરાત ! - મારો૦ ૫

•

૫૦

(રાગ - જોગીઆ, તાલ - દીપચંદી)

(માઝા દત્ત પાહિલા કાય - એ મરાઠી રાહ)

મોહે દત્તાદરસકી આસ, કોઈ મિલાવો રે ! - ધ્રુ૦
ઓઢે વ્યાઘાંબર કૌપીન, કાંધે ઝોલી દયાઘન લીન્હ,
હાથમેં માલ ત્રિશૂલ ધર દીન્હ, ભક્ત ઉદ્ધારક જો ! ...મોહે૦ ૧
જંગલ બસ્તી જાકો સમાન, બૈઠે કભી તો જાકે સ્મશાન,
ખેલે સંગ ગૌવાં અરુ શ્વાન, પ્રેમ સમુંદર જો ! ...મોહે૦ ૨
સોહે અંગ ભભૂત સુધૌત, પહેને પાંવ ખડાવ[૬] સુપૂત,[૭]
સિરપે કેસ જટિલ અબધૂત, જ્ઞાન પિલાવત જો !! ...મોહે૦ ૩
જડ ઉન્મત્ત પિશાચક બાલ, જિસકો દેખત કાંપે કાલ,
માયા મમત હોત બેહાલ, રંગ સુમંગલ જો !! ...મોહે૦ ૪

•

---

૧. આ ભક્તિશૃંગારરસના ભજનમાં પત્નીની પતિમિલન માટેની વ્યાકુળતાના રૂપકથી ભક્તની પરમાત્મપ્રાપ્તિ માટેની વ્યાકુળતાનું વર્ણન કર્યું છે. ૨. વસંતઋતુ ૩. ગાલ. ૪. કામદેવ. ૫. વાસનાઓરૂપી વસ્ત્ર. ૬. પાદુકા. ૭. અતિપવિત્ર.

૫૧

(રાગ-ભૈરવી, તાલ-કહેરવા)

ઠેરન દે દિન ચાર, સાંઈ, તેરે દ્વાર પે. - ટેક.

ફિર ફિર મેરી તંગડી તૂટી, શ્વાસ ન ઉર સમાય ! - ઠેરન૦ ૧
તુજ કારણ મૈં ભઈ બાવરી, સુધબુધ ભૂલી હાય ! - ઠેરન૦ ૨
રો રો મેરી અખિયાં ફૂટી, દરસ ન પાયો, લાલ[1] ! - ઠેરન૦ ૩
ફટી ચીંદડી નંગી નટિયાં, દેખનહાર ગમાર ! - ઠેરન૦ ૪
દેખન દે મુખ મીઠા સાંઈ ! અમૃતવેણ પિલાવ ! - ઠેરન૦ ૫
તું-રંગે રસી અંતર બાહી, આન ન જાઉં બહાર ! - ઠેરન૦ ૬

૫૨

(રાગ-માલકૌંસ, તાલ-કહેરવા)

આજ હમારી જીવનનૌકા ડૂબું ડૂબું ભર દરિયે કરે;
તું વિણ નાથ ન તારક દૂજો, જે ભવસાગર પાર કરે... ટેક.

વાદળથી નભ ઘોર છવાયું, કડડડ કડડડ શબ્દ કરે;
વાટ અંધારે લેશ ન સૂઝે તું વિણ નાથ કો ભીતિ હરે ? - આજ૦ ૧

મેરુ સમાં મોજાં ઊછળે આ, જળચર ખેચર ખાવા ધસે;
હાથ સુકાન રહે ના, નટવર ! દૂર રહી તું કેમ હસે ? - આજ૦ ૨

શ્રદ્ધા-સઢ ફાટયો ન ઝલાયે, પ્રલયવાત સમય વાયુ વહે;
શંકાવર્તે[2] નાવ ભરાયું, તું વિણ નાથ ન રંગ રહે. - આજ૦ ૩

૫૩

(રાગ-સારંગ, તાલ-દીપચંદી)

ગુરુ ગુરુ કરતાં આ જાઓ મારા પ્રાણ (૨);
જાઓ મારા પ્રાણ દત્તા (૨), માગું એ દે દાન ! - ટેક.

અંતરને હુજડે[3] તે ધરૂં તારાં ધ્યાન (૨);
ધરૂં તારાં ધ્યાન દત્તા (૨), ગાઉં મુખે ગાન ! - ગુરુ૦ ૧

શિરની સારંગી વાગે નસ તંતુ જાણ (૨);
શ્વાસા ગજ હાલે સોહં (૨), અનંહદ ગાન ! - ગુરુ૦ ૨

ચંદા સૂર ડોલે, ડોલે વૃક્ષ ને પાષાણ (૨);
નીર ડોલે ગિર ડોલે (૨), ડોલે ગોપી કાન ! - ગુરુ૦ ૩

ગાય કોણ સૂણે કોણ ? મારે કો ત્યાં તાન (૨);
રંગ એક દૂજો નાહીં (૨), નહીં દ્વૈતભાન ! - ગુરુ૦ ૪

•

---

૧. રત્ન (પરમાત્મરૂપી). ૨. શંકાવમળે. ૩. ઓરડામાં.

૫૪

(રાગ - રાગેશ્રી, તાલ - ત્રિતાલ)

(સદ્‌ગુરુ સ્વામી મારે મંદિરે પધારો - એ એકતારાની ધૂન)

દરશન દીજો દાડી[1] સદ્‌ગુરુ મારા, બીજું ન માગું હું કાંઈ. - ટેક.
તમ દરશનથી જનમોજનમનાં, ટળશે હમારાં પાપ. - દરશન૦ ૧
હૃદયકમળની સેજ બિછાવી, જોઉં હું નિશદિન વાટ. - દરશન૦ ૨
ઊંચી થાઉં નીચી થાઉં, અગાસીએ ચઢી જોઉં,
તો યે ન લાગે ભાળ. - દરશન૦ ૩
શિર પર જટા સોહે, કાંધે કામળી, પાવડી ખટખટ થાય. - દરશન૦ ૪
મદનમનોહર મૂર્તિ નિહાળી, ભૂલી હું તનનું યે ભાન. - દરશન૦ ૫
રંગ દીવાની ભઈ બાવરી, રાખો ચરણની માંહ્ય ! - દરશન૦ ૬

•

૫૫

(રાગ - તિલંગ, તાલ - કહરવા)

(ગઝલની રાહમાં ગવાશે)

દિલરુબા દિલકી સુનાઉં, સૂનનેવાલા કૌન હૈ ?
જામેહક[2] ભર ભર પિલાઉં, પીનેવાલા કૌન હૈ ? - ધ્રુ૦

એશોઈસરતમસ્ત[3] દુનિયા, આકબત[4] સુખ ના ચહે,
ચાહે તો હાજર દિખાઉં, ચાહનેવાલા કૌન હૈ ? - દિલ૦ ૨

આંખમેં દેખે જો સૂને કાનમેં બિનુકાન[5] હૈ,
સોહં જપે પ્રતિશ્વાસ હંસા, એહિ અલ્લાહ કૌન હૈ ? -દિલ૦ ૩

ઘટમેં બસે પ્યારા પિયા, ભૂલા ફિરે ક્યોં બન વિષે ?
જલમેં પિયાસી હાય શફરી[6], તૃષ્ણા બુઝાવે કૌન હૈ ? -દિલ૦ ૪

રંગ રંગે સુર[7] કાસે[8], પીલા હરા[9] સબ ઝૂઠ હૈ !
તું મૈં પિયા[10] મૈં તું પિયા, બસ સૂર બંસી એક હૈ ! - દિલ૦ ૫

•

---

૧. હંમેશ. ૨. ઈશ્વરી આનંદનો પ્યાલો. ૩. વિષયોપભોગમાં ચકચૂર. ૪. પરલોક, મોક્ષ. ૫. કાન વગરનો. ૬. માછલી ૭. સૂર્ય. ૮. પ્રકાશી રહ્યો છે. ૯. લીલો. ૧૦. પ્રિય પતિ, પરમેશ્વર.

૫૬

(રાગ-માડ, તાલ-કેરબા)

હું મૂરખ નાદાન, સંતો, હું મૂરખ નાદાન. - ટેક.

સ્નાન ન જાણું, ધ્યાન ન જાણું;
પૂજા નવ પવમાન.[૧] સંતો૦ ૧

દેવ ન જાણું, ધર્મ ન જાણું;
કર્મ તણું નવ ભાન. સંતો૦ ૨

વેદ ન જાણું, પુરાણ ન જાણું;
દર્શન નાહીં કુરાન. સંતો૦ ૩

કાવ્ય ન જાણું, ભાણ[૨] ન જાણું;
છંદ તાલ નહિ જ્ઞાન. સંતો૦ ૪

મંદિર જાઉં ન મસ્જીદ ધાઉં;
દત્તાદ્વાર હું શ્વાન! સંતો૦ ૫

ભોં ભોં કરતાં જન્મ ગયો આ;
રંગ થજો અવસાન!! સંતો૦ ૬

•

---

૧. એક વૈદિક સૂક્ત. ૨. જુના નાટકનો એક પ્રકાર જેમાં ઘણું ખરું એક જ માણસ બધા ભાગ ભજવે છે. અહીંયાં નાટકના સામાન્ય અર્થમાં શબ્દ વાપર્યો છે.

૫૭

(શ્રીદત્તાષ્ટક)

(રાગ-સારંગ, તાલ-દાદરા)

ઢૂંઢત દેખા જગતમેં, સાર વસ્તુ હૈ એક;
જીન પાયે સબ પા લિયા, દત્ત દત્ત દો ભેદ. ૧

દયા દાન અરુ દમન હૈ, દદ્દાકા યહ ભેદ;
તત્તા વિષયાધ્યાસ હૈ, તાકો તું કર ભેદ. ૨

કુત્તે ચારોં બેદ હૈ, ચાટત નિશદિન પાંવ;
ગૌમાતા શાંતિ છમા ધરમલચ્છન સાર. ૩

એક હાથ ત્રિશૂલ હૈ, નાશ કરે અજ્ઞાન;
ડમરુ બાજે હૃદયમેં, સોહં સોહં નાદ. ૪

ગદા[1] દાન કર જ્ઞાનકા, કમલ હૃદયબિકાસ;
ચક્ર નાશ ભવચક્રકા, શંખ રટે ઓંકાર. ૫

જ્ઞાનનદી નિત સ્નાન હૈ, કૌપીન સંયમ સાર;
કિસ જીહ્વા ગુન ગા સકું ? બેદ નેતિ[2] પુકાર. ૬

સબ દેવનકા દેવ યહ, સબ બેદનકા બેદ;
ભૂપનકી તો ક્યા કથા ? શ્વાસ નિસારે અનેક. ૭

બાર બાર પ્રણતિ[3] કરૂં, ગાઉં મુખસે ગાન;
નાચું હો નિર્લાજ મૈં, મસ્ત ફકીર પુરાણ. ૮

દત્તાષ્ટક જો યહ પઢે, રંગ દત્ત નિર્ધાર;
પામર વિષયી કોઉ હો, સાધુ સાધુ ત્રિવાર. ૯

•

---

૧. ગ = ધર્મ, જ્ઞાન, દા = આપવું. ૨. નેતિ = न+इति. આમ (ઈતિ) નહિ (ન). ૩. નમન.

૫૮

(દોહરા)

રમે રામ સહુ ઘટ વિષે, રહીમ દયાઘન એજ,
હિંદુ મુસલમીન કાં લડો! રંગ નૂર તે તેજ! ૧

માતા મારી ચિત્કળા, પિતા બોધસ્વરૂપ,
સુત અનુભવ હું તેમનો, રંગ અરંગ અરૂપ! ૨

પાંડુ શુભ્ર કલંક ના, રંગ સ્વરૂપ અલેખ,
પાંડુ ર ચિન્મય બ્રહ્મ છે, ગ તન્મય થા દેખ! ૩

રર્રા તત્પદ જાણ તું, ગગ્ગા ત્વંપદ દેખ,
અનુસ્વાર અસિપદ લહ્યું, રંગ તત્ત્વમસિ એક! ૪

'રંગ' 'રંગ' જન સહુ કહે, રંગ સંતપદધૂળ,
ભાવે સદ્ગુરુ સેવતાં, ચાટે જગ પદધૂળ! ૫

થયો હડધૂત જીવતાં, મૂએ બન્યો અવધૂત,
પૂજે કપૂત જીવડાં, મડદાં રંગ સપૂત! ૬

ઝંખું પરધન સર્વદા, પરસ્ત્રી અળગી ન થાય,
કરૂં સ્વજનવધ ખંતથી, રંગ પાર કો પાય? ૭

ગાંડોતૂર ફરૂં બધે, સદા મદ્યચકચૂર,
લાગ્યો રંગ ન છૂટશે, રહો સંગથી દૂર!! ૮

•

૫૯

(રાગ - ગઝલ, તાલ - કહરવા)

ના દોસ્ત દુશ્મન કોઈ હમારા, હમ સદા નિઃસંગી હૈ,
સચ્ચિદાનંદ હમહી પ્યારે, બ્રહ્મ કેવલ હમહી હૈ. ૧
સાતવેં આસ્માન પર હૈ તખ્ત નિર્ગુણ હમહી કા,
બિન તાર તંબૂર ૐ બજાકે, હમ હમહીમેં મસ્ત હૈં. ૨
ના રાત હૈ ના દિન હૈ, હરદમ હૈ નિરંજન રોશની,
ના શોક હૈ ના મોહ હૈ, હૈ શાંતિ એક સનાતની. ૩
હિંદુ મુસલમીન પારસી ખ્રિસ્તી કહો તો હમહી હૈ,
ના નાત હૈ ના જાત હૈ, ના બાત હૈ, વહાં હમહી હૈ. ૪
ના જન્મ હૈ ના મૃત્યુ હૈ, ના બંધ હૈ ના મોક્ષ હૈ,
જો હૈં સો હમ હૈં ના જુદા હૈ, આદમ ખુદાકી જાત હૈ. ૫
જૂઠે જહાંકે રંગ હૈ, ના મૈં ન તૂ, સબ હૈ ફના,
હૈ જ્યોં કા ત્યોં સોહં સદા, ના એક મિટ દુસરા બના ! ૬

•

૬૦

બોલ રહી કોકિલ કાનનમેં ! ધ્રુ૦

ક્યા જાને વો ક્યોં અસ બોલે ! સૂનત બિરહી તનરા જાલે !
નીંદ નહિ કભુકી નૈનનમેં ! ...બોલ૦ ૧

તૂ...હું તૂ...હું શબ્દ સુનાવે, આપ પરાયો ભેદ મિટાવે,
ઝૂલ રહી આતમ-ઝૂલનમેં ! ...બોલ૦ ૨

ચારોં પર પંચમ સૂર છેરા, બુઝે કોઈ બિરલા ચેરા,
ભૂલત ક્યોં કાગન બાતનમેં ? ...બોલ૦ ૩

બીતા બસંતા બરખા આઈ, ઠૌર ઠૌર મેંડક[1] દિખ પાઈ,
રંગ મૌજ માને મૌનનમેં ! ...બોલ૦ ૪

•

---

૧. દેડકાં

(રાગ - પીલુ, તાલ - કહરવા)

ભઈ મત વાલી, પિયાકે દીદાર પાયે । ધ્રુવ.

અંગ ભભૂતિ કટિ લંગોટી, બને બડે અબધૂતા,
સિરપે સોહે જટાલટૂરી,
જ્ઞાનકે નશેમેં ભોલે બન અલ મસ્ત ધાયે! ...ભઈ મતવાલી૦ ૧

જંગલ છોડા બસ્તી છોડા, કિયા મસાણ નિવાસા,
ગૈયા કુત્તો ખેલેં ચંગે,
માંગ લાન ટુકડે બાબા શૌક સે ખિલાયે! ...ભઈ મતવાલી૦ ૨

ઝગમગ જ્યોતિ બહે નેનસે, ફીકા સૂરજ ચંદા,
ઝોલી ઝંડા કછુ નહિ ફંદા,
નિરંજન નિર્ભે સાધો અલખ કહાયે! ...ભઈ મતવાલી૦ ૩

ધરતીકા તો બના સિંહાસન, છત બાદલ તરુ ફૈલા,
મારુત મંદા ચમર ડુલાવે,
બૈઠે બાદશાહા રંગ અજબ દિખાયે!! ...ભઈ મતવાલી૦ ૪

•

૬૨

(રાગ - કાફી, તાલ - દીપચંદી)

(રટ રામનામ પલપલમેં, મિલ જા લૌકી બાદલમેં - એ રાહ)

મનકો બિન મારે ગોસાંઈ[1] ઐસો મિલે ન કબહૂ ભાઈ ! - ધ્રુવ.
તન રંગાયા મન ના ધોયા, ધરા ગેરુઆ કપરા,
માન મિજાસ ગયા ના મનસે, આખર જમને પકરા. મનકો૦ ૧
ઉપરસે બક ધ્યાન લગાયા, ચૂન ચૂન મછલી ખાયા,
પરસ્ત્રી પરધન હટા ન મનસે, કીચડ નાવ ફંસાયા. મનકો૦ ૨
કરે કથા અરુ પુરાન બાંચે, લોગ જ્ઞાન બકવાયા,
કરનીકા તો મિલે ન લીટા, ખાલી પેટ બઢાયા ! મનકો૦ ૩
બકે યોગ અરુ ભોગ બઢાવે, ચેલાચેલી લૂટા,
અહં-બ્રહ્મ મુખસેહી કૂટે, અહંકાર ના છૂટા ! મનકો૦ ૪
દેહતરંગ ન ઊઠે દિલમેં, હિલે ન આતમજયોતિ,
મન મારુત મિલ જાય મૂલમેં, ગ્રહે રંગ જમચોટી !! મનકો૦ ૫

•

૬૩

(રાગ - આસાવરી, તાલ - ત્રિતાલ)

આ ગયા મુકામ અસલી, બાબા ! આ ગયા મુકામ અસલી. - ધ્રુવ.
આવન જાવન મિટા અંધેરા, ગયા ઉજેરા[2] નકલી,
કરમ-ધરમકા મિટા ભરમ સબ, પૂરી ફકીરી પા લી. ...બાબા૦ ૧
ફિકર કિધરકી રહી ન આખર, આતમજયોત દિખાઈ,
જીવ પતંગા રહા ન જુદા, જલ કર શિવતા પાઈ ! ...બાબા૦ ૨
બ્રહ્મનગરમેં કિયા નિવાસા, ચરખે આઠ ચલાઈ,
ઓહં સોહં તાના બાના, નિર્ગુણ શાલ બુનાઈ !! ...બાબા૦ ૩
જીના-મરના સુખ-દુખ ભોના[3], ગરમી સરદી ભગાઈ,
પાર પરાકે બૈઠે અબ તો, મુરદા હો કર ભાઈ ! ...બાબા૦ ૪
બિના નૈન સબ દિખે તમાસા, ખિલકત[4] ખાખ રમાઈ,
માયા કુત્તી પૂંછ હિલાવે, આપમેં આપ સમાઈ ! ...બાબા૦ ૫
નાચરંગ હોતા હૈ હરદમ, બાજે કંઈક બજાઈ,
નાચત નાચત થકી ગોપિયાં, જોગ-નીંદ છવાઈ !! ...બાબા૦ ૬
દિનરૈનાંકા રહા ન ભાસા, નૂરહિ નૂર ન્હલાઈ,
દેખે બિરલા રંગ-લારકા, મુખસે કહા ન જાઈ !! ...બાબા૦ ૭

•

---

૧. ઈંદ્રિયોનો સ્વામી, પરમેશ્વર. ૨. અજવાળું ૩. ભોગવવાનું. ૪. સૃષ્ટિ.

(રાગ - ભીમપલાસી, તાલ - ધુમાળી)
(જેના મુખમાં રામનું નામ નથી...એ રાહ)

અબ ખૂબ હઁસો, અબ ખૂબ હઁસો, રોતે હો ઈસ વિધ ક્યોં પ્યારે !
હઁસતેકે સાથ હઁસે દુનિયા, રોતેકો કૌન બુલાવે રે ? - ધ્રુવ.

જો હોના હૈ સો હોના હૈ, જો ખોના હૈ સો ખોના હૈ,
સબ સૂત્ર પ્રભુકે હાથોં હૈ, ફિર ચિંતા કાહે કરો પ્યારે ? - અબ૦ ૧

ધન માલ ખજાના ઢેર લગા, ગર ખાલી ઘર કંગાલ હુઆ,
જગ માન દિયા અપમાન કિયા બસ ખુશ રહો હરદમ પ્યારે ! - અબ૦ ૨

સુત દાર પિતા મિત[1] ચલતીકે, પડતીમેં સાથ ન કોઉ ચલે,
અસુવન[2] મોતી કબહૂં ન બને, ફિર રોનેસે ફલ ક્યા પ્યારે ! - અબ૦ ૩

સબ હાલતમેં સબ રંગતમેં, જનમેં બનમેં એકાંતહિમેં,
સમ રાગનમેં બેરાગનમેં, આનંદમંગન ડુલના પ્યારે ! - અબ૦ ૪

પ્રભુકો જગમેં જગકો પ્રભુમેં, ઈકતાર નિહાર ફિરો મનુવા,
દિન સૂરજ રાત શશી તારે, સબ રંગ બિરંગ વહી પ્યારે ! - અબ૦ ૫

•

૧. મિત્ર. ૨. આંસુ.

૬૫

(રાગ - મિશ્ર પિલુ, તાલ કહરવા)
(ગઝલની રાહમાં ગવાશે)

તોડી દિવાલો મહેલની, બેઠા જઈ મેદાનમાં,
ઉપર કડાકે આભ તૂટું, તેથી તમારું શું ગયું ? - ટેક.

ફાડી દુશાલા ભરજરી, શતખંડ કંથા શિર ધરી,
ઊભા દિગંબર ચોકમાં, તેથી તમારું શું ગયું ? - તોડી૦ ૧

દિનરાત મિજલસમાં ગઈ, મિષ્ટાન્ન સેવ્યાં પ્રીતથી,
ભૂખે કડાકા જો કીધા, તેથી તમારું શું ગયું ? - તોડી૦ ૨

પીયૂષ[1] પીધું સ્વપ્નમાં, વારિ મળ્યું ના જાગરે,
કાતીલ હલાહલ ગટગટાવ્યું, તેથી તમારું શું ગયું ? - તોડી૦ ૩

કસ્તૂરી છોડી કર્દમે[2], રંગી તનુ[3] ઉમંગથી,
ધૂળી ઉડાડી મોજથી, તેથી તમારું શું ગયું ? - તોડી૦ ૪

અક્કલ ગઈ અસ્માનમાં, યારો ! સતાવો કાં મુને ?
પાગલ ભલે પાગલ રહ્યો, તેથી તમારું શું ગયું ? - તોડી૦ ૫

જે કર્યું તે ભોગવ્યું, જો શેષ ભોગવવું રહ્યું,
નિઃશેષ સંચિત લય થયું, તેથી તમારું શું ગયું ? - તોડી૦ ૬

જો હું કરું હું ભોગવું, ના મેં કર્યું મેં ભોગવ્યું,
બસ રંગ કોનું શું ગયું ? જેનું જઈ તેને મળ્યું !!! - તોડી૦ ૭

●

---

૧. અમૃત ૨. કાદવથી ૩. શરીર.

પહેરી લીધા વીંટલા, તારા હો અંબે, માડી તારા હો અંબે,
કોણ કાઢે આંખ સામે, કાળ જ્યાં કંપે ? ટેક.

શુંભ નિશુંભો કામાદિક સૌ, જોઈને ત્રાસે માડી જોઈને ત્રાસે,
મહિસાસુર અજ્ઞાન બાપડું મુઠ્ઠી દઈ નાસે.....પહેરી૦ ૧

જોઈ તારું મુખડું હૈયું આનંદે નાચે, માડી આનંદે રાચે,
રિદ્ધિ સિદ્ધિ હાથ જોડી, બારણે યાચે....પહેરી૦ ૨

નિત નૂતન શું રૂપ તારું, કોટિ રવિ રાજે, માડી કોટિ શશિ રાજે,
દોડે સિંહે વીજળી વેગે, ભક્તોને કાજે.....પહેરી૦ ૩

રાખ રંગ આ કટોકટીમાં, સંકટ નિવારી માડી સંકટ નિવારી,
શક્તિપાત કરી ભારતમાં રિપુદલ સંહારી.....પહેરી૦ ૪

•

ગાઓ ગાઓ રે, આજે ગુરુજીનો ગરબો. - ટેક.

એણે માંડી છે જ્ઞાનની પરબો,
પીતાં, જન્મમરણ ટળે ખોબો રે. - ગાઓ૦ ૧

રામે પીધો ને વસિષ્ઠે પાયો,
આપપરમાં તે રામ દિખાયો રે. - ગાઓ૦ ૨

બ્રહ્મા વિષ્ણુ ને મહેશ દેવા,
કરે ગુરુજીની નિશદિન સેવા રે. - ગાઓ૦ ૩

સીધી વળાવી સંયમ - લંગોટી,
કાપે સમૂળ અજ્ઞાન-ચોટી રે. - ગાઓ૦ ૪

કરી મડદું ને પછી જીવાડે,
જીવશિવનાં તે ભૂત એ કાઢે રે ! - ગાઓ૦ ૫

અવળી વાણીથી હંસ ઉચ્ચારે,
ગુરુશિષ્યનો ભેદ એ બાળે રે ! - ગાઓ૦ ૬

લાખ પથ્થરે રત્ન લપાયું,
લાખો રતનમાં પારસ પાયું[1] રે. - ગાઓ૦ ૭

ગુરુમંત્રનો ડંકો જ્યાં વાગ્યો,
રંગ જુગજૂની ઊંઘથી જાગ્યો રે ! - ગાઓ૦ ૮

•

---

૧. મળ્યું, જડ્યું.

હું તો માગણ ગુરુઘર દાસી રે,
એક સેવા તણી ઉપવાસી રે. - ટેક.

એંઠો ટૂકડો તે ગુરુ તમ આપો રે,
મારી જન્મોજનમની ભૂખ કાપો રે. - હું તો૦ ૧

વ્હાલા ! વરી છું તમારા નામને રે,
શું કરૂં આ દામ ને ચામને રે. - હું તો૦ ૨

ખાનપાનમાં ચિત્ત નવ ઠરતું રે,
છાનુંમાનું એ નિશદિન રડતું રે. - હું તો૦ ૩

પ્રેમજળે તે પગ તમ ધોઉં રે,
મેલ અંતરનો નિજ ખોઉં રે. - હું તો૦ ૪

કાયા બાળીને દીપ જલાવું રે,
તેજે તેજ થઈ નિત રહેવું રે. - હું તો૦ ૫

ભોગ રમકડાં નવ ગમતાં રે,
દેખી વિષયીજનો મન હસતાં રે. - હું તો૦ ૬
નામરૂપપસારો ત્યાગી રે,
ગુરુશબ્દ થકી હું તો જાગી રે. - હું તો૦ ૭

એકવીતી ન બીજો જાણે રે,
રંગ મૌન ગ્રહી મોજ માણે રે ! - હું તો૦ ૮

•

તું તો દત્ત દિગંબર ભજને રે,
કૂડકપટ મનનાં સહુ ત્યજને રે. - ટેક.

અવળી વાતે તે અવળું સૂઝે રે,
નામરસાયણે ઘા રૂઝે રે. - તું તો૦ ૧

મિત[1] ખાવું પીવું ને મિત સૂવું રે,
સૂર સાધીને હરિનામ લેવું રે. - તું તો૦ ૨

ઘટઘટમાં તે હંસલો બોલે રે,
મળે સાચા ગુરુ તો સાન ખોલે રે. - તું તો૦ ૩

ઊલટી સેર ગગનમાં ઊડતી રે,
મારી સર્વેને આપ વિરમતી રે. - તું તો૦ ૪

સૂતાં સૂતાં તે નિશદિન જાગે રે,
ઊંઘે જાગૃતિમાં નિંદ ભાગે રે. - તું તો૦ ૫

એક અખંડ વીજળી ઝબૂકે રે,
નેનનેમ સહુ ત્યાં ચૂકે રે. - તું તો૦ ૬

એવો રંગ અલૌકિક જામે રે,
વણ જોયે ન પાર કો પામે રે ! - તું તો૦ ૭

મૂકી આળસ સાધન કરવું રે,
મૂઆ પહેલાં તે જીવતાં મરવું રે !! - તું તો૦ ૮

•

૧. પ્રમાણસર.

૭૦

(રાગ-ભૈરવી, તાલ-કહેરવા)

તું...હું તું...હું કોયલડી પોકાર ! હરિ હરિ રટના રે !!
તત્ત્વમસિ તંબૂરો બજાવ ! હરિ હરિ રટના રે !! - ટેક.
તન કેરી વાડીમાં મન કેરો આંબો! (૨)
સુરતાની ડાળ સોહાય!! હરિ હરિ૦૧
વસંત જોબનિયું ચાલ્યું જો વેગે! (૨)
ઘડપણની ધજા દેખાય!! હરિ હરિ૦૨
તારે તે સંગે કાનુડો ભાળું! (૨)
મીઠી મીઠી મોરલી સૂણાવ!! હરિ હરિ૦૩
પવનને ઘોડલે ચઢી ચઢી દોડું! (૨)
આભ બનાવું સખી કાન! હરિ હરિ૦૪
શ્વાસા કોયલનો ગેબી તે ટહૂકો! (૨)
સૂણતાં ન રંગ ઝલાય!! હરિ હરિ૦૫

•

૭૧

(રાગ-પીલુ, તાલ-ત્રિતાલ)

તીરથ કહાં જાના, મેરે ભાઈ? (૨) - ટેક.

ઘટમેં ગંગા ઘટમેં જમુના, ઘટમેં સરસ્વતી માઈ;
બાહિર સબ જગ પથ્થર પાણી, ભટક ભટક ઘર આઈ. - તીરથ૦ ૧

દિન દિન ભટકા રાત જગાયા, તબહિ ન મીલા સાંઈ[1];
નેક કમાઈ કર લે ભાઈ, ઈસમેં સબ કુછ આઈ. - તીરથ૦ ૨

મનમેં મક્કા મનમેં કાશી, મનમેં સાલેમ[2] ભાઈ;
આતમગંગા મલમલ[3] ન્હાઈ, જનમમરણ મિટ જાઈ. - તીરથ૦ ૩

મનમાલા દિનરૈન ચલાઈ, સોહં સોહં એ હિ;
અંત સમે બિન હરજી ભાઈ, કોઉ કામ ન આઈ. - તીરથ૦ ૪

રંગ રંગકે કપડે પહેને, દાઢી મૂંછ મુંડાઈ;
જટા બઢાઈ ભભૂત લગાઈ, એ સબ જગ ઠગવાઈ. - તીરથ૦ ૫

•

---

૧. સ્વામી; જગતનો નાથ; પ્રભુ. ૨. જેરુસલમ; ખ્રિસ્તી લોકોની જાત્રાનું મુખ્ય મથક. ૩. ચોળી ચોળીને.

(રાગ-મિશ્ર પહાડી, તાલ-કહેરવા)

સંતો વેરાગી ! ખાઓ અવધૂતી ખીચડી. - ટેક.

નિરગુણ ચોખા ને સિરગુણ[1] દાળ જી,
માંહે અદ્વૈત ઘૃત[2] રેડી... સંતો વેરાગી૦ ૧

કરમનો ચૂલો ને ભગતીની લકડી,
માંહે જ્ઞાન અગન પ્રજવાળી... સંતો વેરાગી૦ ૨

બુદ્ધિનું પાત્ર ને વિરાગની પોતી[3],
માંહે પ્રેમ વિશુદ્ધ જળ મેલી...સંતો વેરાગી૦ ૩

સત્ત્વનું જીરૂં ને રજસની હળદી,
તમસ-નિમકે લાગે મીઠી...સંતો વેરાગી૦ ૪

શાસ્ત્રોનું દહીં ને દ્વૈતનો પાપડ,
અનુભવ-અથાણે ખૂબ કીધી !...સંતો વેરાગી૦ ૫

તૃપ્તિનો ઓડકાર ઉન્મની નિદ્રા,
અહં-બ્રહ્મ-સમણે વૃત્તિ ઘેરી !!...સંતો વેરાગી૦ ૬

સંતો પધાર્યા ને હરિજન આવ્યા,
અવધૂતી મિજલસ રંગ ઊડી !!...સંતો વેરાગી૦ ૭

•

૧. સગુણ. ૨. ઘી. ૩. કંટેવાળો.

૭૩

(રાગ - ઝિંઝોટી, તાલ - દાદરા)

વાંચ વાંચ વિશ્વ-ગ્રંથ, વાંચવા જો ચાહના,
વાંચવું ન અન[1] રહે, મિટે સમૂળ વાંછના !...ટેક.
સૂણ સૂણ ગેબી ગાન, સૂણવા જો દિલ ચહે,
વ્યોમ[2] માંહ્ય તારલા જે ગૂંજી આત્મમાં રહે !...વાંચ૦ ૧
ઘૂ ઘૂ ઘૂઘવે પયોધિ[3], નિર્ઝરો[4] અરણ્યનાં,
વાત પંછી વન તણાં જે ગાય ગીત ધીશનાં[5] !!...વાંચ૦ ૨
દિવ્ય સ્પર્શ, દિવ્ય ગંધ, દિવ્ય રૂપ અંતરે,
દિવ્ય નાદ, રસ સુદિવ્ય, ચાખતાં ન મન ચળે !...વાંચ૦ ૩
મોર નૃત્ય મત્ત ચિત્ત મોદથી કરંત હા !
વેલી-વૃક્ષ જીવ-શિવ, લિંગને[6] ભળે અહા !...વાંચ૦ ૪
દૃષ્ટિ ફેરવી વિલોક રંગ એહ અવનવા,
મેઘધનુષ સપ્તમૂળ એક, રૂપ જૂજવાં !!...વાંચ૦ ૫

•

૭૪

(બોલ મા બોલ મા બોલ મા રે - એ રાહ)

(રાગ - પીલુ, તાલ - હીંચ (દાદરા)

છેડ મા છેડ મા છેડ મા રે, વાત બ્રહ્મ વિના બીજી છેડ મા. - ટેક.
મેવા મીઠાઈ મીઠાં ત્યજીને, ગંધાતી વિષ્ઠા હેડ[7] મા રે. - વાત૦ ૧
દરાખ દાડમ કેળ ત્યજીને, કડવાં તે કેરાં વેડ[8] મા રે. - વાત૦ ૨
ચંદન કલ્પદ્રુમ ઉખેડી, કાંટાને પાણી રેડ મા રે. - વાત૦ ૩
રંગ બજારે ફાંફાં નકામાં, બાળમુકુંદ તારી કેડમાં રે ! વાત૦ ૪

•

૧. અન્ય, બીજું. ૨. આકાશ. ૩. સમુદ્ર. ૪. ઝરણાં. ૫. બુદ્ધિના પ્રેરક પરમાત્મા. ૬. આલિંગન. ૭. ઉઠાવવું (નમાડી શબ્દ છે.). ૮. વીણવું.

૭૫

ઘરની ઘરની ઘરની રે, મૂળ શોધ કરો અસલી ઘરની. - ટેક.

સ્વપ્નાની માયા સઘળે વિસ્તારી, જૂઠી બાજી બાજીગરની રે. - મૂળ૦ ૧

ચૌદ બ્રહ્માંડની વાતો કરે પણ, ખબર નહિ નિજ ઘરની રે. - મૂળ૦ ૨

જો જો આંગણીયે ઐરાવત બાંધ્યો, કરે પંચાત કાં ખર[1]ની રે ? - મૂળ૦ ૩

રાજાની રાણી ભીખ સહે કાં ? તું તો રાણી વિશ્વંભરની રે. - મૂળ૦ ૪

જ્યાં દેખે ત્યાં રાજ તિહારું, વાત પછી ક્યાં રંગ ડરની રે. - મૂળ૦ ૫

•

૭૬

(ચિત્ત તું શીદને ચિંતા કરે - એ રાહ)

(રાગ : મિશ્ર દરબારી, તાલ - કહેરવા)

સૂતો શું તાણીને સોડ ? આખર ઊડશે સઘળા કોડ ! - ટેક.

ભાવ થકી ભગવાન ભજ્યા ના, ભોજનભક્તિ કીધી,
દેહ - દેવ પૂજ્યા બહુ કોડે, ભ્રાંતિ શુક્તિ[2] કર લીધી. - સૂતો૦ ૧

'યદ્ દૃષ્ટં તન્નષ્ટં' શ્રુતિનો ના સૂણ્યો ટંકાર,
અહંકાર આડે ઊભો જ્યાં, આખર પડશે માર. - સૂતો૦ ૨

પાંચ કોટની અંદર ઓપે, આત્મરાજદરબાર,
ચૌદ માળની ઉપર બેઠો, શૂન્ય તણો સરદાર ! - સૂતો૦ ૩

વચમાં ગહરાં[3] પાણી જલચર ફાડી ખાવા ધાય,
તારો[4] અંદર અતિ ગભરાએ, આન ગતિ શી થાય ? - સૂતો૦ ૪

બૂડતાની બાંહે વળગીને, બૂડે મૂઢ ગમાર,
ભેદુ મરમી પાર ઉતારે, પલક ન લાગે વાર. - સૂતો૦ ૫

નીતિનાવડે ચઢજે પ્રાણી, સદ્ગુરુ નાવિક[5] સાર,
પ્રેમભરતીમાં વહેતું મૂકી, થા રંગ ભવપાર !! - સૂતો૦ ૬

•

---

૧. ગધેડો. ૨. છીપોલી. ૩. ઊંડાં. ૪. સારો તરનાર. ૫. ખલાસી.

૭૭

(રાગ - આશાવરી, તાલ - ત્રિતાલ)

ભણતર મોટું ભૂત, તપસી ! - ટેક.

ગર્વ વધારે વિનય સંહારે, દેવ કહે સબ તૂત,
સહુથી અદકો આપ વખાણે, સંત કરે હડધૂત ! - તપસી૦ ૧
તર્ક કુતર્ક ઉઠાવે કંઈ કંઈ, સ્વચ્છંદ માને પૂત,
સ્થિર ઠરે ના એક ઠેકાણે, કરે કૂદાકૂદ ! - તપસી૦ ૨
અહં અહંની કરે ગર્જના, અન્ય કહે તે જૂઠ,
આપબુદ્ધિ સર્વજ્ઞ પ્રમાણે, બકે શાસ્ત્ર અખૂટ ! - તપસી૦ ૩
કા-કા-શબ્દે હંસ હઠાવે, કરે મિથ્યા કૂટ,
જ્ઞાન જઈને ભાન જો આવે, રંગ લહે[1] અવધૂત !! - તપસી૦ ૪

•

૭૮

(રાગ - તિલક - કામોદ, તાલ - ત્રિતાલ)

મનુવા, હરિ ભજ ઝટ નાદાન !
મળશે તુજને અક્ષય સુખખાણ...ટેક.
ઘટથી પટ પર પટથી ગાડે,
તું આમ નિરંતર કાં દોડે ?
આખર તુજને વિખ એ બાળે,
કંઈ થોભ, વિચાર, સમજ મસ્તાન !...મનુવા૦ ૧
માત્યો માતંગ[2] સમો દોડે,
પડતાં બેહાલ થશે ખાડે !
ફર પાછો અંતર - અજવાળે,
સાંભળ ગેબી અનહદ એ ગાન !!...મનુવા૦ ૨
સોહં - સોહં એ કોણ વદે ?
બોલણહારો ભીતર શબ્દે !
સરિતાએ સાગર મૂળ જડે,
દુખનું ન પછી રે' નામનિશાન !!...મનુવા૦ ૩
જ્યાં ત્યાં આનંદ ભર્યો સઘળે,
અવિનાશી અનાદિ અનંત અરે !
જાણી ડૂબી રે'વું સ્વબળે,
જામે જો કેવો રંગ સુજાણ !!...મનુવા૦ ૪

•

---

૧ અવધૂતનું સ્વરૂપ જાણે. ૨. હાથી.

૭૯

વડલા હેઠે બાવો રે, ટાઢી ટાઢી ધૂણી તપે,
મૂગો મૂગો બોલે રે, શ્વાસા સાથે સોહં જપે. - ટેક.

વનિતા[1] તેની છેક જ ઘેલી, જાય ન પતિની પાસ,
ઈચ્છામાત્રે ઓધાન રહ્યું ને, પ્રસવે બે ને પચાસ !
બાવાની બલિહારી રે, દેખી બાવી બાળ [2]છપે !! - વડલા૦ ૧

કોઈ આશ્ચર્ય માની વિલોકે[3], કોઈ સૂણે સાશ્ચર્ય,
વિરલો જાણી રાચે મનમાં, કરે ન વાણીવ્યય !
લોકો કહે મૂરખ રે, બાવો આ તે શું રે લપે[4] ? - વડલા૦ ૨

બાવો કહે ના પરણ્યો કદિએ, મુને ન ઘર કે બાર,
નાર ન દીઠી નજરે તોએ, સહુ એ મુજ પરિવાર !
ભૂખ્યો શું સંહારે રે, અંતે સહુ મુજમાં ખપે !! - વડલા૦ ૩

પાપ ન લાગે મુજને એનું, પુણ્ય ન આવે પાસ,
હર્ષશોક ન સ્પર્શે મુજને, હું તો સદા ઉદાસ[5] !
દેવ દેવી તિર્યક્[6] રે, નર પશુ મુજને જપે !! - વડલા૦ ૪

જામ્યો રંગ અલૌકિક વનમાં, જોવા જન ઊભરાય,
ગયું તે પાછું નવ આવે, આગ મહીં ઝડપાય !
લીલું સૂકું બાળે રે, કોને વંદે કોને [7]શપે ? - વડલા૦ ૫

•

૧. સ્ત્રી ૨. છુપાઈ જાય, અદશ્ય થાય. ૩. જુએ ૪. બકે. ૫. દ્વંદ્વાતીત. ૬. હલકાં પ્રાણી. ૭. શાપ આપે, નિંદે.

કરની બીન કથનીકી કીમત કૌડી જાન બજારોં હૈ (૨),
બિન કથની કરની કર બંદે ! ઉધરે[1] સંત હજારોં હૈં. ધ્રુ૦

બાંચત નિશદિન પંડિત પોથી, દિલ ધોતીમેં બિગરો હૈ (૨),
માન લોભ છૂટા ના મનસે, કરત બોધ પરભારો હૈ ! કરની૦ ૧

બ્રહ્મજ્ઞાન મૂગોંકી બાતાં, સુને સાધુ[2] કો બિરલો હૈ (૨),
પતિવ્રતા નિજ કંથ મિલનકી સુનત બાત શિશુ ભોલો હૈ ! કરની૦ ૨

બૃત્તિ બિન રૂખો કથવારો[3], દેહાધ્યાસ ભરારો હૈ (૨),
મ્યાઉં મીંદડી ગાવત મીઠો, ધ્યાવત મૂસા ચારો હૈ ! કરની૦ ૩

કર સત્સંગત સાધન સુમિરન, સાધન બિન અંધારો હૈ (૨),
રાગદ્વેષ ન છૂટે તબહૂ, જ્ઞાન પેટ-ગુજારો હૈ !! કરની૦ ૪

ખ્યાલ ન કર ઔરનકા સાધો, આતમરંગ અકેલો હૈ (૨),
ચીન્હે સો કહને ન પાવે, દેખત જિયરો[4] ઠારો હૈ !! કરની૦ ૫

•

---

૧. ઉદ્ધાર પામેલા. ૨. સાધુવૃત્તિવાળો, શમદમાદિ સાધનસંપન્ન. ૩. બકવાદ. ૪. જીવડો.

૮૧

બન જા અવધૂતા અવધૂતા, શોક મોહ અતીતા. - ટેક.

કર્તા ભર્તા હર્તા સાહેબ, ક્યોં મૂરખ મન રોતા ?
દેહ ભરોંસા મત રખ પ્યારે, ક્યોં આલસમેં સોતા ? - બન જા૦ ૧

પંચ તત્ત્વકા બના પીંજરા, ભીતર ચેતન તોતા,
આપ કરમસે આપ બંધાયા, પલ રોતા પલ હઁસતા. - બન જા૦ ૨

દૂર દેશ હૈ તેરા પ્યારે, ક્યોં ગાફિલ જગ ફિરતા ?
ઔર ફૈંસલા છોડ નિકમ્મા, સાંસ સાંસ હર સ્મરતા. - બન જા૦ ૩

ભૂત ભૂતકો દે દે પ્યારે, કલકી મત કર ચિંતા,
રામભરોંસે કાજ છોડ કર, નિજાનંદ રસ પીતા. - બન જા૦ ૪

કામ ક્રોધ સંગત દુર્જનકી, માનામાન અતીતા,
ચોરી ચાડી નિંદા જારી છોડ, મુડ[1] ભગવંતા. - બન જા૦ ૫

આપ[2] મારકે આતમ પા લે, બન જા હક ઘરકા બંદા,
ફંદ છોડ દે અન્ય ફકીરા, રંગ ધૂલકા ધંધા ! - બન જા૦ ૬

•

૮૨

(રાગ-આશાવરી, તાલ-કહેરવા)

ચૌદ બ્રહ્માંડ મેરી ઝોલીમેં ! - ધ્રુ૦

અમુલખ મોતી હીરા માણેક, જડીબૂટી મેરી ઝોલીમેં !
બ્રહ્મા વિષ્ણુ શિવ સનકાદિક, રિદ્ધિ સિદ્ધિ મેરી ઝોલીમેં ! ચૌદ૦ ૧
ધનપતિ[3] તાકો પાર ન પાવે, નવોં નિધિ મેરી ઝોલીમેં !
પંચ કુઈકી[4] ઝોલી હમારી, ખેંચત સાંઈ દોરીસે ! ચૌદ૦ ૨
તીન ગુણોંકા તાંત બનાયા, પટ ચિતર મેરી ઝોલીમેં !
રંગ રંગાયા સદ્‌ગુરુનાથે, રંગ નિકાલ્યો ઝોલીસે ! ચૌદ૦ ૩

•

---

૧. ભગવાન તરફ પાછો વળ. ૨. અહંકાર. ૩. કુબેર ભંડારી. ૪. ખાનાં.

૮૩

(રાગ-મિશ્ર દરબારી કાનડો. તાલ-કહેરવા)
(નાગર વેલીઓ રોપાવ-એ રાહ)

ઘાડી ઔદુંબરની છાંય, નીચે કોણ પેલું જોને;
કોણ પેલું જોને, સખી, કોણ પેલું જોને !...ટેક૦

અગ્નિની જેવી જવાળા, શોભે જો શિર નિમાળા;
મુખડું તેજનો અંબાર! સખી, કોણ પેલું જોને !! ઘાડી૦ ૧

સિદ્ધોની ઊભી ટોળી, જય જય શબ્દે જો ઘેલી;
વર્ષાવે પુષ્પસંભાર! સખી, કોણ પેલું જોને !! ઘાડી૦ ૨

દર્શનથી દુખડાં ટાળે, મૌને જગનાટ્ય નિહાળે;
નોધારાનો આધાર! સખી, કોણ પેલું જોને !! ઘાડી૦ ૩

કરમાં કમંડલ ઝાલી, હેતે લંગોટી વાળી;
દિસે યોગિજનતાર! સખી, કોણ પેલું જોને !! ઘાડી૦ ૪

દષ્ટિ લક્ષ્યે સ્થિર કેવી, પદ્મે[1] અલિપંક્તિ[2] જેવી;
ખસે ન રંગ લગાર! સખી, કોણ પેલું જોને !! ઘાડી૦ ૫

•

૮૪

(રાગ - મિશ્ર કાફી ગઝલ, તાલ - દીપચંદી)

ભર્યું જયાં ત્યાં પ્રભુ તારું અનુપમ રૂપ હે અવધૂત !
નિરાકારી નિજેચ્છાએ બન્યો સાકાર તું અવધૂત !! - ટેક.

ખૂનીના ખંજરોમાં તું, પ્રિયાના ચુંબનોમાં તું,
હરે ! હરિગર્જનામાં[3] તું, રહ્યો પિક[4]કૂજને અવધૂત ! - ભર્યું૦ ૧

ગુલાબી ગાલમાં હસતો, ક્ષયીના હાડમાં વસતો,
બધે નિર્દ્વંદ્વ તું રમતો, નિજાનંદે અહા અવધૂત ! - ભર્યું૦ ૨

વને યોગી થઈ વસતો, જગે ભોગી સમો ભમતો,
કદિ રોગીસમો રડતો, અગમ લીલા કરી અવધૂત ! - ભર્યું૦ ૩

સદા પાસે છતાં આઘે અભાગીને અરે દિસતો,
સહુ રંગે અરંગી તું, લહે તુજ રંગ કો અવધૂત ! - ભર્યું૦ ૪

•

---

૧. કમળ. ૨. ભમરાની હાર ૩. સિંહગર્જનામાં ૪. કોયલ.

૮૫

(રાગ - મિશ્ર કાફી ગઝલ, તાલ - દીપચંદી)

પ્રભુ પરખ્યા હૃદે જેણે, ફરે ભમતો જગે શાને ?
પીધું આકંઠ[1] અમૃત તે કરે કાંજી વૃથા શાને ? - ટેક.
મળી વટવૃક્ષની છાયા, નિદાઘે[2] તાડ કાં ઢૂંઢે ?
ભર્યા કોઠાર રત્નોના ગૃહે, કાં પથ્થરો ફોડે ? - પ્રભુ૦ ૧
ગૃહે સુરધેનુ[3] કાં દોડે ગૃહોગૃહ તક્રને માટે ?
વહે ગંગા નિજાંગણમાં, ભમે કૂવે એ શા માટે ? - પ્રભુ૦ ૨
શરદપૂનમ તણી રાતે, અકર્મી આગીઓ ખોળે,
થવા ઊજાસ આંગણમાં, બપોરે દીપ પ્રજવાળે ! - પ્રભુ૦ ૩
ન શોધે મોર ચિતારો, કદિ પિક[4] **રંગ** તંબૂરો,
કૃતાકૃતથી પરે બેસી, નિહાળે ખલ્કની રો રો ! - પ્રભુ૦ ૪
ખુશામત માળીની કદિ ના કરે વસંત વનમાળી !
નિજાનંદે ફરે **અવધૂત**, દઈને મોતને તાળી !! - પ્રભુ૦ ૫

•

૮૬

(રાગ - બિહાગ, તાલ - ત્રિતાલ)

અનુપમ હીરલો પાયો, બાબા ! અનુપમ હીરલો પાયો,
એક અનામી અંતરજામી વણદીઠે ભટકાયો !! - બાબા૦ ૧

રાતે ચમકે દહાડે ચમકે, ચમકે જુગજુગ ન્યારો,
સૂરજ ચાંદો એથી ઝગઝગે, અસલી એક ઝગારો ! - બાબા૦ ૨

જપ-તપ-તીરથ જોગ જુગતથી એ છે સાવ નિરાળો,
નેતિ નેતિ કહી નિગમ ઓચરે, બાવનથી એ બ્હારો !! - બાબા૦ ૩

સર્વશેષ અશેષ આતમ, ચેતન હીર છબીલો,
ચારથી પાર નિહાળો મૂગે, મોહન એ રઢિયાળો !! - બાબા૦ ૪

હું - તું - તે - માં બોલણહારો, વાણી-મૂળ હુંકારો,
જ્યાં ત્યાં સઘળે એહજ સળગે, દેખ **રંગ** મતવાલો !! - બાબા૦ ૫

•

---

૧. ઠેઠ આકંઠ સુધી. ૨. ઉનાળે. ૩. કામ દુધા ગાય. ૪. કોયલ.

(રાગ-ખમાજ, તાલ-દાદરા)

આજે સૂણી ચમનમેં[1], મોહન, તિહારી બંસી;
મીઠી અનેરી મોંઘી, મોહન, તિહારી બંસી ! - ટેક.

કોऽहं વદે છે કાક, સોऽहं કથે છે હંસ;
તું-હું તું-હું પુકારી, કોયલ રહી છે ધીરી ! - આજે૦ ૧

ખીલ્યું ગુલાબ કેવું? શું હાસ્ય એ ન તારૂં?
એ કંટકો તું હિ તું, ખુશબો મહીં સખે તું !! - આજે૦ ૨

વૃક્ષો નભે અડ્યાં શાં, તું-કીર્તિ ગાન ગાતાં;
એ પંક્તિ ફૂલ વેલી, તું-રૂપ આત્મદેવા! - આજે૦ ૩

એ કાષ્ઠજીવી તું તું, એ કાષ્ઠભેદી તું તું!
ધૂણી તપે તપસ્વી, એ રૂપ તું હિ તું તું !! - આજે૦ ૪

વારિ નિકુંજ મત્સ્યો, એ મત્સ્યજીવી[2] તું તું !
એ પદ્મ[3] ભૃંગ[4] તું તું, નાચે મયૂર તું તું ! આજે૦ ૫

માળી ગુલો[5] તું હિ તું, માળા ગ્રથે ધરે તું,
તંતુ મહીં સખે તું, સિંચંત ચૂંટતો તું ! - આજે૦ ૬

તું-રંગ સર્વ રંગ્યું, ના રંગ રાગ તુજમાં,
તું રંગ રંગ રાચે, નાચે સુરંગ રંગે[6] !! - આજે૦ ૭

•

---

૧. બગીચામાં. ૫. માછલાં મારી ગુજરાન ચલાવનાર; માછી. ૩. કમળ. ૪. ભમરો. ૫. ફૂલો. ૬. સંસારરૂપી રંગભૂમિમાં.

૮૮

(રાગ - સારંગ, તાલ - કહેરવા)
(સામરો અજહુ ન આયો - એ રાહ)

ઘનઘોર વ્યોમ[૧] અર્જ[૨] છાયો, નભમેં સુરધનુ[૩] ખીંચવાયો. - ટેક.
નીલકંઠ[૪] મન મોદ[૫] ન માયો, થેઈ થેઈ નાચ નચાયો,
બનપંછી મલ્હાર ગવાયો, બિરહી મન ઘબડાયો,
પિયાસે નેહ લગાયો ! - ઘનઘોર૦ ૧

ઉલ્લે તટ ગંગા પલ્લે તટ જમુના, બીચમેં ગોકુલ આયો,
આતમ-કા'ન સંગ વૃત્તિ - ગોપિકા, મનહર રાસ રચાયો,
સુરવરગણ[૬] દેખન ધાયો ! - ઘનઘોર૦ ૨

મન-બૃંદાબન મોહન નાચત, રવિ વિધુ[૭] રથ થંભાયો,
સોહં બંસી મધુર બજાવત, કાલીય કામ હરાયો,
શૂન્ય સમુંદર ધાયો ! - ઘનઘોર૦ ૩

મેંડક[૮] મછલી શબ્દ સૂનાયો, પિકમુખ[૯] મૌન ધરાયો,
અબધૂ અંગ ધૂલ દુઈકી પુનિપુનિ[૧૦] ગગન ઉડાયો,
બાલકસો મન ભાયો ! - ઘનઘોર૦ ૪

મુનિ[૧૧] ઉન્મની[૧૨] મોજ મન માન્યો, સુંદરશ્યામ દિખાયો,
અંધપ્રકાશ[૧૩] પરમ જગ છાયો, રંગ તમિસ્રા[૧૪] ટાર્યો,
ભવકો ભરમ મિટાયો ! - ઘનઘોર૦ ૫

•

---

૧. આકાશ. ૨. આજે. ૩. મેઘધનુષ. ૪. મોર. ૫. આનંદ. ૬. દેવસમૂહ ૭. ચંદ્ર. ૮. દેડકાં. ૯. કોયલ. ૧૦. ફરી ફરી. ૧૧. જ્ઞાની, અવધૂત. ૧૨. મનની સંકલ્પવિકલ્પરહિત સ્થિતિ. ૧૩. ઈંદ્રિયોને અગોચર એવો સ્વરૂપપ્રકાશ. ૧૪. રાત્રિ (મોહરૂપી).

વનવડલાની શીતળ છાયા, જોગી જંગલ વસતો રે,
હસતો ગાતો કો દિન રોતો, કો સાથે નવ ભખતો રે. - ટેક.

દિન ગાળે સૂરજને તાપે, રાતે તારક ગોષ્ઠી રે,
વનપંખી સમ ગેલ કરંતો, કોઈ દિન નવ એ કષ્ટી રે. - વન૦ ૧

વૃક્ષો સાથે વાતો કરતો, વ્યાલ[1]વ્યાઘ્ર રમાડે રે,
કૌપીનકંથા ઝોળી ઝંડા, સંગ્રહ ન કરે કોડે રે. - વન૦ ૨

અહં ખાખ લગાવી તનમાં, મદમત્સરને બાળે રે,
પરનારી પરધન નવ ભાળે, નવ ડરતો કો કાળે રે. - વન૦ ૩

નિર્ઝરવારિ પાન કરે ને, ફળટૂકડો કો માગે રે,
વિષય રમકડાં જગનાં ઝેરી, માની નિશદિન જાગે રે. - વન૦ ૪

સદ્‌ગુરુ સેવા સંતસમાગમ, પળપળ હરિની ચર્ચા રે,
ધ્યાનમગ્ન ધીરજ ઉર ધારી, કરતો હરિજન અર્ચા[2] રે. - વન૦ ૫

તૃણશય્યા મખમલ મન માની, આતમરાજ બિરાજે રે,
પ્રાપ્તાપ્રાપ્તે[3] સમબુદ્ધિ ને, સંયમ ઉરમાં રાજે રે. - વન૦ ૬

શાંતિ શીતળ અંદર ઓપે, દીન તણાં દુઃખ કાપે રે,
ત્યાગવિરાગે રાજ કરે ને, શ્વાસ શ્વાસ હરિ જાપે રે. - વન૦ ૭

મનભ્રમણા સહુ ભાગે પળમાં, દુખદરિયો સહુ આટે[4] રે,
હરિરસમાં સમરસ થઈ જાતાં, મુક્તિ પદતલ ચાટે રે. - વન૦ ૮

જોતાં અંતર અન્ય ઠરે ને, રંગ ભજનનો જામે રે,
તત્ત્વમસિ તંબૂરો વાગે, લક્ષ્યપ્રસાદી પામે રે ! વન૦ ૯

•

---

૧. સાપ ૨. પૂજન ૩. લાભાલાભ ૪. સૂકાઈ જાય.

૯૦

(રાગ-મિશ્ર કાફી, તાલ-કહેરવા)

કરે નિજ દાન જો સોઈ, દિગંબર હો તો ઐસા હો !
ત્રિમૂર્તિ દત્ત હર વો હિ, દિગંબર હો તો ઐસા હો ! - ધ્રુવ.

જટા સિર કાંધ પેઝોળી, વિભૂતિ[1] અંગ પે ચોળી;
પિછાડી સંતજન ટોળી, દિગંબર હો તો ઐસા હો ૧

ગલે રુદ્રાક્ષકી માલા, ફિરે અલમસ્ત મુનિબાલા;
કભી જડ મૂઢ મતવાલા, દિગંબર હો તો ઐસા હો ૨

શ્રુતિ બન શ્વાન પદ ચાટે, દરસ મૃત્યુ જનમ કાટે;
મિલ્યા ગો-પાલ વનવાટે, દિગંબર હો તો ઐસા હો ૩

બજે કર શંખ ૐકારા, ડમરુ તત્ત્વમસિધારા;
કમંડલ માળ ભવપારા, દિગંબર હો તો ઐસા હો ૪

ધર્યો સંયમ-લંગોટ, નિરાશી[2] એહ અવધૂત;
બિના યહ રંગ સબ ઝૂઠ, દિગંબર હો તો ઐસા હો ૫

•

૯૧

(રાગ-મિશ્રમાડ, તાલ-કહેરવા)

કહે દિવાના મુજકો, દુનિયા, કહે દિવાના મુજકો. - ટેક.

મૈં દિવાના તું દિવાના, સબ જગ દિવાના;
કો દિવાના નાહીં જગમેં ? કહે દિવાના મુજકો. - દુનિયા૦ ૧

નામદિવાના દામદિવાના, ચામદિવાના કોઉ;
ધન ધન સો જો રામદિવાના, મૈં દિવાના સોઉ. - દુનિયા૦ ૨

ખલ્કદિવાના[3] ખલ્ક ન પાયો, જુગ જુગ ભટકાયો;
રામદિવાના રામ સમાયો, રામરંગ રૂલાયો ! - દુનિયા૦ ૩

નામ ન ભાયો દામ ન ભાયો, ચામ ન ભાયો મુજકો;
રોમ રોમ અવધૂત દિગંબર, એહિ ધૂન જગાયો ! - દુનિયા૦ ૪

ગુરુગમ મારગ, પોથાંથોથાં કોઉ કામ ન આયો;
રંગ કૃપા મુરશીદ[4]-દિવાના, સ્વાદ [5]અનુપમ પાયો ! - દુનિયા૦ ૫

•

૧. ભસ્મ. ૨. આશા રહિત ૩. દુનિયા. (સાંસારિક વિષયો)ની પાછળ ગાંડો ૪. ગુરુ. ૫. જેની ઉપમા નથી એવો, અવર્ણનીય.

૯૨

(રાગ-મિશ્ર સારંગ, તાલ-કહેરવા)

અનસૂયા મા (૨) ! ના ઠરવા દે લોક મને ઘરમાંહ્ય જો;
જાઉં વનમાં (૨), સાધું જોગ જઈ ડુંગર એકાંત જો. - ટેક૦
ઊભો અર્જુન જો આ દ્વારે, યદુ આયુ પિંગલ સંભારે;
પ્રહ્‌લાદ વિષ્ણુદ્વિજ પોકારે..........અનસૂયા મા૦ ૧
લોકોને જ્ઞાન તણી શિક્ષા, દેવાને લીધી આ દીક્ષા;
અવધૂત તણી અદ્‌ભુત કક્ષા.........અનસૂયા મા૦ ૨
નિત ગંગામાં મારે ન્હાવું, માહૂરગઢ આવીને સૂવું;
ભિક્ષા કોલ્હાપુર લઈ ખાવું.........અનસૂયા મા૦ ૩
જઈ પંઢરપુર તિલક કરૂં, ગાંધર્વપુરે[1] જઈ ધ્યાન ધરૂં;
ગિરિ રૈવત[2] પર વિશ્રાંતિ વરૂં.......અનસૂયા મા૦ ૪
ના રહેવું એક સ્થાન પડી, મરવું ના તોય બધે રખડી;
અનિકેત[3] છતાં સઘળે સ્વારી.......અનસૂયા મા૦ ૫
પંચાગ્નિ જ્ઞાન તણી તાપી, સુરતાની સેજ ગગન થાપી;
પોઢું તાળી જમને આપી..........અનસૂયા મા૦ ૬
કરી દેહ તણું આ જો મડદું, પ્રેતાસન પર મનડું જકડું;
સાધી સ્વર સોહં-ને પકડું.........અનસૂયા મા૦ ૭
વ્યાઘાંબર - અહિંસા પર બેસી, ચોળી તન ખાખ અહં ખાસી,
સંકલ્પ-ધૂમ લઉં સહુ ગ્રાસી......અનસૂયા મા૦ ૮
સહુ રંગ જગતના છે ખોટા, પાણીના જેવા પરપોટા;
ઉગર્યા નર જે ચાલ્યા ઊલટા......અનસૂયા મા૦ ૯

•

૧. ગાણગાપુર. ૨. ગિરનારનો એક ભાગ. ૩. નિશ્ચિત ઠામ વગરનો.

૯૩

(રાગ-જોગિયો, તાલ-ત્રિતાલ)

સુનેરી મૈને હરિમુરલીકી તાન ! ધ્રુવ.

ઉસ મુરલીને મોહે જગાઈ, દૌરી સુનત હૈરાન ! સુનેરી૦ ૧

ઈતઉત બાજે અનહદ ગાજે, ભરા મુરદોમેં પ્રાન ! સુનેરી૦ ૨

બાજ બજૈયા એક હિ કાના, જાન લિયો અનજાન ! સુનેરી૦ ૩

સુના સુનાના ગાના બજાના, ભૂલ ભઈ ગુલતાન ! સુનેરી૦ ૪

સાંસા ખૂટી આસા ટૂટી, સેવત રંગ મસાન !! સુનેરી૦ ૫

•

૯૪

(રાગ-ખમાજ, તાલ-દાદરા)

ગાજે અતિશે ઘેરો, અંતરનાદ અનેરો;
સૂણે કો નાથચેરો[૧], દાસાનુદાસ તેરો. - ટેક.

કરતાલ કૈંક બાજે, પડઘમ ઢોલ ગાજે;
બિનતાર બીન બાજે, ગંધર્વરાજ લાજે. - ગાજે૦ ૧

થંભાવે સૂર્ય રથને, લહરિ અનિલ[૨] ગતને;
કલ્લોલ અબ્ધિસ્વનને, તારા નિજાત્મરવને[૩]. ગાજે૦ ૨

હાઉ હૂહૂ[૪] શમે જ્યાં, સા રે ગ મ ગમે ના;
નાદે કો ચિત્ત ઠરે ના, શ્રોતવ્ય[૫] શેષ રે' ના. - ગાજે૦ ૩

દિવાનું મન આ નાચે, શૂન્ય સમાઈ રાચે;
પારે જે રંગ પ્રકાશે, મનવાક્[૬] બેઉ નાસે ! - ગાજે૦ ૪

•

---

૧. સમર્થ ગુરુનો ચેલો. ૨. પવન. ૩. અવાજ. ૪. સામ ને ગંધર્વગાન. ૫. સાંભળવા યોગ્ય. ૬. વાણી.

૯૫

(રાગ-માડ, તાલ-કહેરવા)

(ક્યાંથી આ સંભળાય-એ રાહ)

શૂન્ય શિખર[૧] પર ચઢી, નિહાળ્યો વીજળીનો ચમકાર !
સખી, મેં વિજળીનો ચમકાર !! ટેક.
ચપળા[૨] ના એ, વાદળ ત્યાં ના, નૂર જ અપરંપાર ! - સખી૦ ૧
ચંદા સૂરજ આતશ નાહીં, દીપક કોણ જ બાપ ? - સખી૦ ૨
કાળો ધોળો રાતો નાહીં, એક અમાપ જ ભાસ[૩] ! - સખી૦ ૩
મનડું મોહ્યું ચિતડું ચોર્યું, દિલ આનંદ અપાર ! - સખી૦ ૪
રંગ કૃપા ગુરુ રંગ[૪] નિહાળ્યો, નિંદ ગંવાઈ રાત !! - સખી૦ ૫

●

૯૬

(રાગ-માડ, તાલ-કહેરવા)

મૈં દિવાની દિવાની, હક[૫] ઘરકી પ્યાસી;
ભટક ભટક જબ સબ જગ થાકી, આ બૈઠી કાસી[૬] ! - ટેક.

પંચ કિસ્મકી મિટ્ટી મિલાઈ, કુટી બની અદભુત;
પંચ[૭] મહેલમેં ફિર ફિર થાકી, ઊઠી ભઈ જાગ્રત ! મૈં દિવાની૦ ૧

કફની પહેની ઈશ્ક હકીકી[૮], અંગ બિરાગ[૯] ભભૂત;
સોહં બીણા કાંધે પકરી, બની બડી અબધૂત ! મૈં દિવાની૦ ૨

જ્ઞાનગંગામેં મલ મલ ન્હાઈ, અહં બહાયા મૈલ[૧૦];
કાયા કંચન સોહન લાગી, અલખ દિખાયો ખેલ ! મૈં દિવાની૦ ૩

કામક્રોધકી ધૂની ધિખાઈ, શીત ભગા અજ્ઞાન;
લક્કડગ્રંથી[૧૧] ખાખ જલાઈ, ભઈ રોશની રાન ! - મૈં દિવાની૦ ૪

આતમકાસી [૧૨]કાસન લાગી, વિશ્વનાથ સબ ઠૌર;
મૈં બૈરાગન રંગ[૧૩] દિવાની, પતા નહિ મુજ ઔર - મૈં દિવાની૦૫

---

૧. મસ્તકમાં રહેલું સહસ્રદળ કમળ, બ્રહ્મરંધ્ર. શરીરનાં દ્વારની અપેક્ષાએ એને દશમું દ્વાર પણ કહે છે, કેમકે એમાંથી પ્રાણોત્ક્રમણ કરી યોગી બ્રહ્મલોકને પામે છે. ૨. લૌકિક ક્ષણભંગુર વીજળી. ૩. પ્રકાશ. ૪. પરમાત્માનું દિવ્ય સ્વરૂપ. ૫. પરમાત્મા. ૬. કાશી (આત્મ સ્વરૂપ). ૭. પાંચ કોષ. ૮. ઈશ્વરી પ્રેમ (Devine Love) ૯. વૈરાગ્ય. ૧૦. મેલ. ૧૧. ચિદચિદ્ (ચિદ્+અચિદ્) ગ્રંથી. ૧૨. પ્રકાશવા લાગી. ૧૩. પરમાત્માનું દિવ્ય સ્વરૂપ.

૯૭

દેખ લિયો મોહન મૈં માઈ ! ધ્રુ૦

વો કાલા તો બહુ મતવાલા, દશ્ય દર્શનસે હૈ વો નિરાલા,
દેખત દેખત ઝટ છિપ જાઈ. - દેખ૦ ૧
કોઉ કહે રૂપી કોઉ અરૂપી, મૈં જાનું વો હૈ બહુરૂપી,
રૂપરૂપમેં વોહિ દિખાઈ. - દેખ૦ ૨
તન બૃંદાબન હિરદા કુંજા, ઠાડો દેખો વહાં વો ખંજા,
ઠાડો ઠાડો બંસી બજાઈ. - દેખ૦ ૩
દેખત દેખત મૂંદી[1] નૈનાં, મોહ મિટા નિકસે ના બૈનાં[2],
ના હમ ના તુમ જગ્ત ન તાંઈ. - દેખ૦ ૪
પીલા પીતાંબર જરિયન જામા, મોરપિચ્છ અરુ ઝગમગ ધામા,
રંગરૂપ બિનુ એક ગુસાંઈ ! - દેખ૦ ૫

•

૯૮

આતમ જાન લિયો મૂલ હી સે,
આયા અંધેરા કહીં સે ! ધ્રુવ.

દશ્ય ન થા તબ કહાંકા દ્રષ્ટા, સબ કરતૂત મન હી સે !
કોરા કાગજ ચિત્ર બિચિત્રા, સબ લીટા[3] સ્યાહી સે. ...આતમ૦ ૧
મનમેં મંદિર મનમેં મૂરત, મન પૂજા એક હી સે,
મનમેં કાબા મનમેં કાશી, ભેદ દૂહી[4] મન હી સે !! ... આતમ૦ ૨
ઊંચ નીચ સબ મનકી કરની, આતમ દૂર યહીં સે,
સંગવિહીના સદા નિસંગા, દિખે ભાસ ભાવ હી સે ! ... આતમ૦ ૩
મનવૃત્તિકા બાદલ છાયા, અંધે નૈન વહીં સે,
દેવ છિપાયા દાનવ આયા, કાંપે આપન હી સે !! ...આતમ૦ ૪
આંખ બંધ કર કરે તમાસા, ભૂલા આપ આપ હી સે,
ખૂલા નૈન હુઆ સત્સંગા, રંગ ન અહીં - તહીં સે ! ...આતમ૦ ૫

---

૧. મીંચાઈ ૨. વેણ, વાણી. ૩. લકીર. ૪. દ્વૈત.

૯૯

હમ કૃષ્ણ કૃષ્ણ કહ ગાયેંગે,
ખેલ અખેલા ખેલેંગે...હમ. ધ્રુવ.

એક અનેક બના આપ હિ સે, ખેલત નંદદુલારા,
જૂઠે જગમેં જૂઠા ખેલા, જૈસા મકરી-જાલા[1]...હમ૦ ૧

આપ હિ કૃષ્ણા આપ હિ રાધા, આપ હિ રાસ પસારા,
આપ હિ કૌરવ આપ હિ પાંડવ આપ હિ જાુધ બિસ્તારા...હમ૦ ૨

આપ હિ કાલયવનસે હારા, દ્વારામતી બસાયા,
આપ હિ જાદવ કુલ સંહારા, બ્યાધ હાથ મરાયા...હમ૦ ૩

સબમેં સબસે આપ હિ ન્યારા, ખેલ ખેલારી અસંગા,
રંગ રંગ કે ભેરુ બનાકે, ખેલત આપ અભંગા...હમ૦ ૪

•

૧૦૦

ચલો સખીરી પિયા મિલનકો, વો નાથ હમકો બુલા રહા હૈ ! ધ્રુવ.
યે તટ ગંગા વો તટ જમુના, બીચમેં ગોકુલ લુભા રહા હૈ,
શ્વાસાકી બંસી બજાબજાકે, વો નાથ તાના લગા રહા હૈ ! ...ચલો૦ ૧
અગલી છોડો પિછલી છોડો, બિચલી ગલીસે ચલો રી આલી,
નહિ અંધેરા નહિ ઉજેરા, સુનેરી સંધ્યા સુહા રહી હૈ !...ચલો૦ ૨
દેહકી નૈયા મન હલૈયા, સૂરત સઢિયા શ્રદ્ધા ભરૈયા,
જલ ગહરિયા તૃષ્ણા તરૈયા, વો રામભૈયા રમા રહા હૈ ! ...ચલો૦ ૩
કાહેકો બાતેં કાહેકે નાતે, કહાં લજાતે, કૈસે હો જાતે ?
દુઈકા પરદા હટાકે સારા, રંગ અકેલા જમા રહા હૈ !!... ચલો૦ ૪
નીંદ ગંવાઈ જાગ હરાઈ, અખંડ આંખે મિલા રહા હૈ,
નૈનોંકા તારા શ્યામ છબીલા, મૈં-તૂ-પનેકો ભૂલા રહા હૈ !!...ચલો૦ ૫

•

---

૧. કરોળિયાનું જાળું.

૧૦૧

(રાગ - દરબારી, તાલ - દાદરા)

જો આપકો દેખે ન ઉસકો દૂસરા દિખતા કહીં,
જો દૂસરા નજરોં ભરા, ના આતમા દિખતા વહીં !! - ધ્રુવ.
હે બ્હાર ભીતર આપ હિ, ના દેખ કર ડરતા રહા,
અંધિયારમેં રસ્સી પડી, ડર સાંપ કહ ભગતા રહા ! - જો૦ ૧
હૈ રૂપમેં બેરૂપ વો, અંખિયા અનુભવકી ચીન્હેં,
ઉમરી બિતાવે બાતમેં, ક્યા જાતકા અનુભવ ઉન્હે! - જો૦ ૨
અંધા બિલોકે જ્યોતકો, બહિરા સુને ઝનકારકો,
સોવે ન દિનરૈનાં કભુ, જાને ન સ્વપ્ન સુષુપ્તકો ! - જો૦ ૩
કપરા દુઈકા ફેંક કર, ફીરે દીવાના બાવરા,
રોતા કભુ હઁસતા કભુ, અલમસ્ત ખુદ મસ્તીભરા ! - જો૦ ૪
આઝાદ આત્મારામ હૈ, આનંદસાગર અટપટા,
નુગરા પિછાને ક્યા ઉસે ! રંગ દેખ વહીં ડટા !! - જો૦ ૫

•

૧૦૨

(રાગ - આસા, તાલ - કહરવા)

(ગુરુ ઘર આવ્યા - એ રાહ)

થયો આનંદ, દીઠો સચ્ચિત્સુખકંદ! - ટેક.
પાપતાપ પળમાં સંતાયાં, મોહશોક મનમાં ગભરાયા,
દુ:ખ દૈન્ય ક્યાંયે ન જણાયાં, માયાફંદ! - દીઠો૦ ૧
જ્ઞાનસૂર્ય અંતરમાં ઉદિયો, અજ્ઞાનાંધકાર સંહરિયો,
પ્રિયતમ ઓથે નજરે પડિયો, ધન્ય અનંત! - દીઠો૦ ૨
દર્શનથી ભૂખ ભાગી ક્ષણમાં, આધિ ઉપાધિ નાઠી પળમાં,
દેખી આ મંગલ જંગલમાં, નમું ભગવંત! - દીઠો૦ ૩
સૂણી નામ દોડીને આવ્યો, દેખી પદકંજે લપટાયો,
દિવ્ય સુગંધે મન લલચાયો, સેવે સદ્વૃંદ! - દીઠા૦ ૪
જન્મોજન્મે માગું સેવા, પ્રેમામૃત તુજ અક્ષય મેવા,
ચાખે તે નર ન રહે કહેવા, રંગ નિસ્પંદ!! - દીઠો૦ ૫

•

(રાગ- દેસ, તાલ - દાદરા)

(અબ તો મેરો રામનામ - એ રાહ)

અબ મૈં કહાં જાઉં શરણ છોડ ચરણ તોરે. - ટેક.

ઘર દુવાર કોઉ નાહીં, ભ્રાત બિરાદર નાહીં,
નાતગોત સર્વ તું હી માઈ બાપ મોરે. - અબ૦ ૧

નામ સૂન દૌડ આયો, પતિતપાવન મન ભાયો,
સાંવરી સૂરત[૧] દેખ ધાયો, દોઉ કર જોરે. - અબ૦ ૨

તું પિયા[૨] મૈં તેરી દુલહન[૩], અશરણશરણ મનમોહન,
લજ્જા તોકુ ભવભંજન, માર તાર ઓ રે! - અબ૦ ૩

દિવસ રૈન[૪] ચૈન નહીં, સ્વપ્નછબી તૂહી સહી,
છટક છટક જાય કહીં ? કબ[૫] લૌ દિલ ચોરે? - અબ૦ ૪

છોડ છાંડ લોકેલાજ, મત્ત ભઈ મિલનકાજ,
ધૂલ પડી જગતતાજ, દરસ પાય તોરે! - અબ૦ ૫

કોઉ કહે નફ્ફટ ભઈ, લાજ માઝ અટક ગઈ;
મૈં પિયા તેરી ભઈ, ભેદભાવ છોરે[૬] - અબ૦ ૬

ઘૂંઘટ દૂર ફેંક દિયો, હાથમેં હાથ લીયો,
રંગ રૂપ એક ભયો, કોઉ કાંહી બોલે! - અબ૦ ૭

•

૧. ચહેરો, સ્વરૂપ. ૨. પ્રિયપતિ. ૩. સુહાગણ, પ્રિયા, સ્ત્રી. ૪. રાત ૫. ક્યાં સુધી. ૬. છોડી દીધો.

૧૦૪

(રામ ભજનકુંદિયા કમલમુખ...એ રાહ)

મુખસે હરિ હરિ બોલ, પાપીડા પ્રાણી
મુખસે હરિ હરિ બોલ. ટેક.

ધન જોબન કછુ કામ ન આવે (૨)
રામ રતન તું તોલ...પાપીડા૦૧

બાહિર દષ્ટિ બંધ કરી તું,
અંતર દષ્ટિ ખોલ....પાપીડા૦૨

વિષય વિષમ રસ ઢોળ જમીં પે,
રામ અમીરસ ઘોળ....પાપીડા૦૩

રંગ કહે સૂણ સૂણ રતનજી,
એ વિણ જીવન ફોલ....પાપીડા૦૪

•

૧૦૫

(રાગ-કાલિંગડા, તાલ-કહેરવા)

માઈ, મોરે આનંદ ઉર ન સમાય ! ધ્રુવ.

અખિંયા જસ[૧] અંધેકો પાવે, નિર્ધન લાલ કમાય ! માઈ૦ ૧
ખોયા થા સો મિલા અંગનમેં, મન ઉન્મન હો જાય ! માઈ૦ ૨
આપ ન દેખું ઔર ન દેખું, દર્શન દશ્ય સમાય ! માઈ૦ ૩
જિત જિત[૨] દેખું ઉત[૩] આનંદા, દ્વંદ્વ-તરંગ લપાય ! માઈ૦ ૪
જીના ટૂટા મરના ખૂટા, જમઘર રંગ પૂજાય !! માઈ૦ ૫

•

---

૧. જેવી રીતે. ૨. જ્યાં જ્યાં. ૩. ત્યાં.

જીવતાં દેખ લો, માંહે જીવનજયોત અલખ. - ટેક.

મૂવા પછીનો વાયદો નકામો, કો જાણે છે કાલ ?
આજ અત્યારે જોઈ લો રે સંતો, નગદી રોકડ માલ ! - જીવતાં૦ ૧

ઈંગલા ને પિંગલા સુખમણ ત્રીજી, અમૃતનીર અગાધ,
તરવેણીમાં[1] ભેગાં રે મળીયાં, સ્નાન કરો સહુ સાધ[2] ! - જીવતાં૦ ૨

ઝિમિ ઝિમિ ઝિમિ ઝિમિ બરખા બરસે, બિન બાદલ ચમકાર,
ઘડુડડુ ઘડુડડુ નોબત બાજે, દેવ સજે શણગાર !! - જીવતાં૦ ૩

દેહમંદિરમાં દેવ બિરાજે, પચરંગી નિશાન,
ઘણણણ ઘણણણ ઘંટા બાજે, સૂણે દિવ્ય[3] જો કાન !! - જીવતાં૦ ૪

પંચધૂપકી સતત સુગંધી, સૂંઘે વિરલો જન,
દશ નારી નિત આરતી કરતી, થેઈ થેઈ નાચે મન ! - જીવતાં૦ ૫

સુરવર દેખી ડોક ધૂણાવે, શોભા વર્ણી ન જાય !
જો દેખે સો મૂક હો જાવે, ગૂંગા ગૂડ જયોં ખાય !! - જીવતાં૦ ૬

રંગ રાગ સહુ ભૂલી ભજ લો, આતમ એ અવધૂત,
માયા મેલી નષ્ટ હો જાવે, ભગે જીવશિવ-ભૂત !! - જીવતાં૦ ૭

•

---

૧. ત્રિવેણી, ત્રિકુટી. ૨. સાધુ, સંત. ૩. સામાન્ય કાનથી જુદી જાતના, યોગાભ્યાસથી અંતર્મુખ થવાને કેળવાએલા.

૧૦૭

(રાગ - માંડ, તાલ - કહેરવા)

હું ભિખારી ભિખારી, ગુરુઘરની દાસી,
ચોરાશી ઘર ભિક્ષા માગી, તોએ રહી ઉપવાસી. - ટેક.

પાંચ પચીસ બત્તીસ ગલી ભટકી, લીધાં રથ્યાચીર[1],
નિર્ગુણ કંથા કાંધે પહેરી, બની ભિક્ષુણી ધીર ! હું ભિખારી૦ ૧

અહં[2]-ખાખ તન રાખ લગાવી, હાથ લીધો પંચપાત્ર[3],
કોહં કોહં કરતી ચાલી, સોહં મળિયો સાથ ! હું ભિખારી૦ ૨

પંચ પકવાને ભરી કાવડી, ફિર ફિર ખાલી આપ,
પુણ્ય પાવડી ખટખટ ચાલી, ફિર ફિર ઊડી આભ ! હું ભિખારી૦ ૩

કામ-કેશ[4] શિર જટા ચઢાવી, વિરતિ[5] વરરસ સાર,
પાપપુણ્યની ગઠરી ગહરી[6] છોડી ગુરુદરબાર ! હું ભિખારી૦ ૪

ગંગા જમુના સરસ્વતી ન્હાઈ, કીધાં અડસઠ ધામ,
અલખ ખલક સબ નજરોં આઈ, આઠોં દિશ વિશ્રામ ! હું ભિખારી૦ ૫

અલખ નિરંજન ભવદુખભંજન, જ્યાં દેખું ત્યાં રામ,
દર્શન પાઈ સુરત ગંવાઈ, સઘળાં સરિયાં કામ ! હું ભિખારી૦ ૬

જ્ઞાનોચ્છિષ્ટે ભરી પેટડી, શૂન્યસુધા જલપાન,
ભઈ મત્ત મૈં રંગ દિવાની, ક્યા પરવાહ જગ આન ? હું ભિખારી૦ ૭

•

---

૧. રસ્તાનાં ચીંથરાં. ૨. અહંકાર બાળીને બનાવેલી ભભૂતિ. ૩. કમંડલ અથવા ભિક્ષાપાત્ર. ૪. કામનાઓ. ૫. વૈરાગ્ય. ૬. ભારે.

૧૦૮

(રાગ : ભૈરવી, તાલઃ કહેરવા)

જ્યારે પતન થશે દેહનું આ....ટેક.
લોકો કહેશે, કોણ હતો આ ?
ક્યાંથી આવ્યો ? હાય ! ગયો ક્યાં ?
નવ જાણ્યું હા ! આજ લગી કાં ?...પતન૦ ૧
ના બોલ્યો કંઈ, મૌન ધર્યું ના !
ના ભટક્યો કંઈ, સ્થિર રહ્યો ના !!
હાં હાં કરતો લોપ થયો ક્યાં ?....પતન૦ ૨
મેઘાડંબર ઘોર છવાયું !
અંધતમે ચોદિશ હા વ્યાપ્યું !!
ક્ષણ ચમકારે નભ ચમકાવ્યું !!....પતન૦ ૩
ઘા દિલના બે ચાર રુઝાવ્યા !
દુઃખ આંસુડા કંઈક નિવાર્યાં !!
પ્રેમવેણ કંઈ મૂક ઉચાર્યાં !!....પતન૦ ૪
ફૂલ ગૂલાબો ખૂબ હસાવ્યાં !
બુલબુલ છાતીફાટ રડાવ્યાં !!
વનઝરણાં કંઈ મંદ નચાવ્યાં !!...પતન૦ ૫
પ્રેમ ખજાનો ખૂબ લૂંટાવ્યો !
લૂંટયો તે મન અતિ હરખાયો !!
અન્ય રડી રડી મન પછતાયો !!....પતન૦ ૬
કંકર શંકર કંઈક પૂજાવ્યા !
શંકર કંકર કંઈક બનાવ્યા !!
આનંદાશ્રુ રંગ નિહાળ્યા !!....પતન૦ ૭
ના લાવ્યો કંઈ, સાથ લીધું ના !
ના આવ્યો ત્યાં, વાત ગયો ક્યાં[1] !
રંગ જેમનો તેમ રહ્યો આ !!....પતન૦ ૮

૧. 'ગયો ક્યાં' એ વાત જ ક્યાં રહી ? અથવા ગયો ક્યાં એ વાતમમાત્ર - કથનમાત્રા છે, કેમકે જ્યાં આગમન નથી ત્યાં ગમન ક્યાંથી સંભવે ?

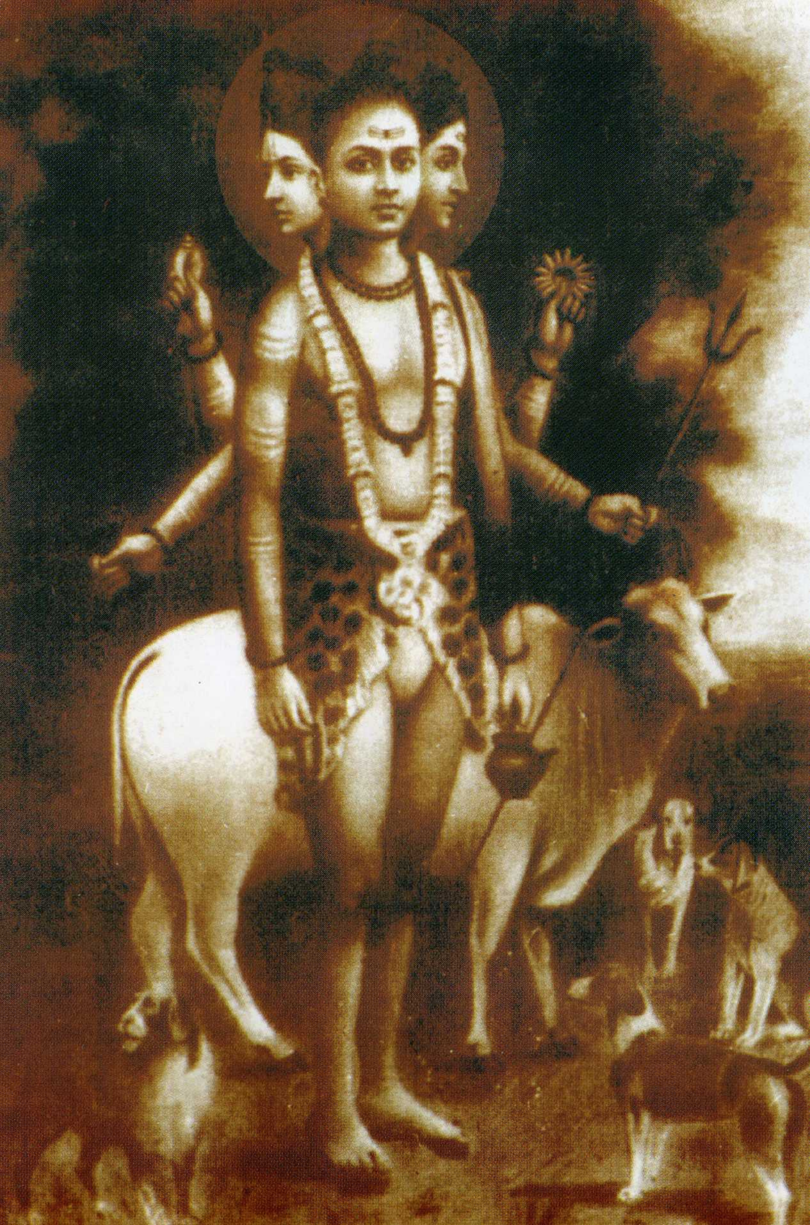

પરિશિષ્ટ

દત્તબાવની

જય યોગીશ્વર[૧] દત્તદયાળ ! તું જ એક જગમાં પ્રતિપાળ[૨] (૧)
અત્ર્યનસૂયા કરી નિમિત્ત, પ્રગટયો જગકારણ નિશ્ચિત. (૨)
બ્રહ્માહરિ[૩]હર[૪]નો અવતાર. શરણાગતનો તારણહાર; (૩)
અંતર્યામી સત્ ચિત્ સુખ, બહાર સદ્ગુરુ દ્વિભુજ સુમુખ. (૪)
ઝોળી અન્નપૂર્ણા કર માંહ્ય, શાંતિ કમંડલ કર સોહાય. (૫)
ક્યાંય ચતુર્ભુજ ષડ્ભુજ સાર, અનંતબાહુ તું નિર્ધાર. (૬)
આવ્યો શરણે બાળ અજાણ, ઊઠ દિગંબર ચાલ્યા પ્રાણ ! (૭)
સૂણી *અર્જુન કેરો સાદ, રીઝયો પૂર્વે તું સાક્ષાત્; (૮)
દીધી ઋદ્ધિ, સિદ્ધિ અપાર, અંતે મુક્તિ મહાપદ[૫] સાર, (૯)
કીધો આજે કેમ વિલંબ ? તુજ વિણ મુજને ના આલંબ[૬] !! (૧૦)
વિષ્ણુશર્મ દ્વિજ[૭] તાર્યો એમ, જમ્યો શ્રાદ્ધમાં દેખી પ્રેમ. (૧૧)
જંભદૈત્યથી ત્રાસ્યા દેવ, કીધી મ્હેર તેં ત્યાં તતખેવ[૮]; (૧૨)
વિસ્તારી માયા, દિતિસુત[૯] ઈન્દ્રકરે હણાવ્યો તુર્ત. (૧૩)
એવી લીલા કંઈ કંઈ શર્વ[૧૦], કીધી વર્ણવે કો તે સર્વ ? (૧૪)
દોડચો આયુ સુતને[૧૧] કામ, કીધો એને તેં નિષ્કામ; (૧૫)
બોધ્યા યદુ ને પરશુરામ, સાધ્યદેવ પ્રહ્લાદ અકામ. (૧૬)
એવી તારી કૃપા અગાધ ! કેમ સૂણે ના મારો સાદ ? (૧૭)
દોડ, અંત ના દેખ અનંત ! મા કર અધવચ શિશુનો અંત !! (૧૮)

---

૧. યોગીશ્વર=યોગીઓના ઈશ્વર (માર્ગદર્શક, ભગવાન). ૨. પ્રતિપાળ=રક્ષણ (પાલન) કરનાર. ૩. હરિ=વિષ્ણુ. ૪. હર=શિવ. ૫. મહાપદ = મોટું (શ્રેષ્ઠ) ધામ. ૬. આલંબ = આશરો. ૭. દ્વિજ = બ્રાહ્મણ, બે વાર જન્મનારો (જનોઈ = બીજો જન્મ). ૮. તતખેવ = તરત જ. ૯. દિતિ (કશ્યપની પત્ની)નો પુત્ર = દૈત્ય. ૧૦. શર્વ = શિવસ્વરૂપ. ૧૧. સુત = પુત્ર. * સહસ્રાર્જુન.

જોઈ દ્વિજસ્ત્રી[૧૨] કેરો સ્નેહ, થયો પુત્ર તું નિઃસંદેહ. (૧૯)
સ્મર્તૃગામી[૧૩] કલિતાર કૃપાળ ! તાર્યો ધોબી છેક ગમાર. (૨૦)
પેટપીડથી તાર્યો વિપ્ર[૧૪], બ્રાહ્મણશેઠ ઉગાર્યો ક્ષિપ્ર[૧૫]. (૨૧)
કરે કેમ ના મારી વ્હાર ? જો આણી ગમ[૧૬] એકજ વાર !! (૨૨)
શુષ્કકાષ્ઠને[૧૭] આણ્યાં પત્ર ! થયો કેમ ઉદાસીન અત્ર ? (૨૩)
જર્જર[૧૮] વંધ્યા[૧૯] કેરાં સ્વપ્ન, કર્યાં સફળ તેં સુતનાં કૃત્સ્ન[૨૦]. (૨૪)
કરી દૂર બ્રાહ્મણનો કોઢ, કીધા પૂરણ એના કોડ. (૨૫)
વંધ્યા ભેંસ દૂઝવી દેવ, હર્યું દારિદ્રય તેં તતખેવ[૨૧]. (૨૬)
ઝાલર[૨૨] ખાઈ રીઝ્યો એમ, દીધો સુવર્ણઘટ સપ્રેમ. (૨૭)
બ્રાહ્મણસ્ત્રીનો મૃત ભરથાર, કીધો સજીવન તેં નિર્ધાર ! (૨૮)
પિશાચ-પીડા કીધી દૂર, વિપ્રપુત્ર ઉઠાડ્યો શૂર. (૨૯)
હરી વિપ્રમદ અંત્યજ હાથ[૨૩], રક્ષ્યો ભક્ત ત્રિવિક્રમ તાત !! (૩૦)
નિમેષમાત્રે તંતુક[૨૪] એક, પહોંચાડ્યો શ્રીશૈલે દેખ ! (૩૧)
એકીસાથે આઠ સ્વરૂપ, ધરી દેવ બહુરૂપ અરૂપ. (૩૨)
સંતોષ્યા નિજભક્ત સુજાત, આપી પરચાઓ સાક્ષાત્. (૩૩)
યવનરાજની ટાળી પીડ, જાતપાતની તને ન ચીડ. (૩૪)
રામકૃષ્ણરૂપે તેં એમ, કીધી લીલાઓ કંઈ તેમ. (૩૫)
તાર્યાં પથ્થર, ગણિકા, વ્યાધ ! પશુપંખી પણ તુજને સાધ !! (૩૬)
અધમઓધારણ તારું નામ, ગાતાં સરે ન શા શાં કામ ? (૩૭)
આધિ[૨૫] વ્યાધિ[૨૫] ઉપાધિ[૨૭] સર્વ ટળે સ્મરણ માત્રથી શર્વ[૨૮] ! (૩૮)

---

૧૨. દ્વિજસ્ત્રી = બ્રાહ્મણની પત્ની. ૧૩. સ્મર્તૃગામી = સ્મરણ કરનારની પાસે જનાર, હાજર થનાર. ૧૪. વિપ્ર = બ્રાહ્મણ. ૧૫. ક્ષિપ્ર = એકદમ, જલ્દીથી. ૧૬. આણીગમ = આ તરફ (મારી સામું). ૧૭. શુષ્કકાષ્ઠ = સુકું લાકડું. ૧૮. જર્જર = ઘરડું. ૧૯. વંધ્યા = વાંઝણી. ૨૦. કૃત્સ્ન = બધાં. ૨૧. તતખેવ = તત્ક્ષણ. ૨૨. ઝાલર = વાલોરના દાણા (શીંગો). ૨૩. અંત્યજ = હરિજન. ૨૪. તંતુક = વણકર. ૨૫. આધિ = માનસિક રોગ.

મૂઠચોટ ના લાગે જાણ, પામે નર સ્મરણે નિર્વાણ. (૩૯)
ડાકણ શાકણ ભેંસાસુર, ભૂત પિશાચો જંદ અસુર, (૪૦)
નાસે મૂઠી દઈને તુર્ત, દત્તધૂન સાંભળતા મૂર્ત, (૪૧)
કરી ધૂપ ગાએ જે એમ, દત્ત-બાવની આ સપ્રેમ, (૪૨)
સુધરે તેના બન્ને લોક, રહે ન તેને ક્યાંયે શોક ! (૪૩)
દાસી સિદ્ધિ તેની થાય, દુઃખ દારિદ્રય[૨૯] તેનાં જાય !! (૪૪)
બાવન ગુરુવારે નિત નેમ[૩૦], કરે પાઠ બાવન સપ્રેમ; (૪૫)
યથાવકાશે નિત્ય નિયમ, તેને કદિ ન દંડે યમ. (૪૬)
અનેકરૂપે એજ અભંગ, ભજતાં નડે ન માયા-રંગ ! (૪૭)
સહસ્ર નામે નામી એક, દત્ત દિગંબર અસંગ છેક !! (૪૮)
વંદું તુજને વારંવાર, વેદ શ્વાસ તારા નિર્ધાર ! (૪૯)
થાકે વર્ણવતાં જ્યાં શેષ[૩૧], કોણ રાંક હું બહુકૃતવેષ[૩૨] (૫૦)
અનુભવ-તૃપ્તિનો ઉદ્ગાર[૩૩], સૂણી હસે તે ખાશે માર. (૫૧)
તપસી[૩૪] તત્ત્વમસિ[૩૫] એ દેવ ! બોલો જય જય શ્રી ગુરુદેવ !! (૫૨)

---

૨૬. વ્યાધિ = શારીરિક રોગ. ૨૭. ઉપાધિ = સંકટ. ૨૮. શર્વ = શિવ. ૨૯. દારિદ્રય = ગરીબાઈ. ૩૦. નેમ = નિયમ. ૩૧. શેષ = હજાર જીભવાળો શેષનાગ. ૩૨. બહુકૃતવેષ = અનેક વેષ ધારણ કરનાર. ૩૩. ઉદ્ગાર = ઓડકાર. ૩૪. તપસી = મોદીકાકાને સંબોધન (તપ કરનાર, તપસ્વી ઉપરથી) ૩૫. તત્ત્વમસિ = વાક્યનો લક્ષ્યાર્થ - પરબ્રહ્મ તે એ દત્તાત્રેય દેવ છે (તે તું છે).

રંગ અવધૂત મહારાજની આરતી

જય દેવ! જય દેવ! (ટેક)

જય પાંડુરંગ સ્વામી ! ગુરુ રંગ અવધૂત સ્વામી,
સહુના અંતર્યામી પૂરણ નિષ્કામી... જય દેવ૦ ૧
આરતી પ્રેમે ઉતારું આણી ઉમંગ, ગુરુ આણી ઉમંગ૦
દર્શનથી દુઃખ ટાળો, બાળો ભવસંગ... જય દેવ૦ ૨
સગુણ સ્વરૂપે દેવ ભક્તની ભીડ ભાંગો, ગુરુ ભક્તની૦
દુઃખી હૃદયને જાણી દયા દિલે આણો... જય દેવ૦ ૩
પરમકૃપાળુ ગુરુદેવ સૌને સુખ કર્તા, ગુરુ સૌને૦
અંતરના આનંદથી વિમુખ નવ રહેતા... જય દેવ૦ ૪
લેતાં આપનું નામ સંકટ સહુ જાયે, ગુરુ સંકટ૦
જન્મમરણની ભીતિ દેખતાં દૂર થાયે... જય દેવ૦ ૫
અખંડ બ્રહ્મ સ્વરૂપ બ્રહ્મચારી પોતે, ગુરુ બ્રહ્મચારી૦
પ્રથમ આશ્રમ પાળી રહ્યા, શુકદેવને જોટે... જય દેવ૦ ૬
કળિયુગમાં ગુરુદેવ કષ્ટ સહન કર્તા, ગુરુ કષ્ટ૦
દ્વૈત નિકંદન કાઢી અદ્વૈતે રમતા... જય દેવ૦ ૭
ત્રિવિધ તાપના તાપ તેનો ભય ટાળો, ગુરુ તેનો૦
જ્ઞાનામૃત છાંટીને શુદ્ધિમાં લાવો... જય દેવ૦ ૮
શિષ્યા કહે ગુરુદેવ ષડ્‌રિપુ સંહારો, ગુરુ ષડ્‌રિપુ૦
સંશય સઘળા કાપી સદબુદ્ધિ આપો... જય દેવ૦ ૯
રંગ અવધૂતની આરતી જે કોઈ ગાશે ગુરુ જે ભાવે૦
કૃપા દત્ત પ્રભુની તેના પર થાશે... જય દેવ૦ ૧૦

કર્પૂરપૂરેણ મનોહરેણ સુવર્ણપાત્રાંતરસંસ્થિતેન ।
પ્રદીપ્તભાસા સહ સંગતેન નીરાજનં તે અવધૂત કુર્વે ॥

કર્પૂરગૌરં કરુણાવતારં સંસારસારં ભુજગેન્દ્રહારમ્ ।
સદા વસન્તં હૃદયારવિન્દે ભવં ભવાનીસહિતં નમામિ ॥

મંગલં ભગવાન્ વિષ્ણુર્ મંગલં ગરુડધ્વજઃ ।
મંગલં પુંડરિકાક્ષો મંગલાયતનં હરિઃ ॥

સર્વમંગલમાંગલ્યે શિવે સર્વાર્થસાધિકે ।
શરણ્યે ત્ર્યંબકે ગૌરિ નારાયણિ નમોઽસ્તુ તે ॥

દત્તદશક

ભવભયહારક શ્રીહરિ, પ્રણમું વારંવાર,
જન્મમરણ ટાળી વિભો, કરો શીઘ્ર ભવપાર. ૧

રેવાતટવાસી નમું, વાસુદેવ યતિરાય,
મદનમનોહર મૂર્તિ શી! લાગું પુનિ પુનિ પાય. ૨

નાના રૂપે તું વસે, નાના નામે એક,
ભક્તજનોને કારણે ધારે વિધ વિધ ભેખ. ૩

જન્મ્યું ન્હોતું આ કશું, હતો ત્યાહરે તું જ,
રે'શે ના આ તો ય તું હોઈશ સચ્ચિત્‌પુંજ. ૪

મન બાંધે મન છોડવે, રચ્યું મને આ સર્વ,
'નાના નેહ' કથે શ્રુતિ, એક અનેકે શર્વ. ૫

દત્ત કહે કોઈ તને, રામ કૃષ્ણ વળી કોક,
દિનમણિ શિવ શક્ત્યાદિ તું, નામરૂપ સહુ ફોક! ૬

ગંગા જમુના સરસ્વતી ભિન્નનામ જે છેક,
બહુરૂપી બહુનામમાં જળરૂપે સહુ એક. ૭

રસના નામ ભલે રટે, ચિત્ત લક્ષ્યમાં હોય,
ભવે ભાવથી ભવ મળે, ભક્ત સ્વયં ભવ હોય. ૮

જન્મમરણ તેને નહિ, સ્વયં જનાર્દન એહ,
રેવા સાગરમાં ભળ્યે, રહે ભિન્ન ક્યાં તેહ? ૯

મહાતપસ્વી યોગીઓ, ભેદે ગોથાં ખાય,
નાનાત્મૈક્યજ્ઞાનથી રંગ પાર થઈ જાય. ૧૦

દત્ત દશક આ જે પઢે, રાખી લક્ષ્યમાં ધ્યાન,
દત્ત કૃપાએ પર થઈ, પામે નર નિર્વાણ. ૧૧

આ ભજનમાં 'ભજરે મના, ભજરે મના, દત્ત દિગંબર ભજરે મના' ધૂન ગૂંથી લેવામાં આવી છે.

વંદના

ગુરુદેવ દત્ત દયાળ સ્વામી વંદના તુજને હજો!
વિક્ષેપ દૂર થઈ બધા અમ ચિત્ત સ્થિર તુજમાં થજો. ૧

અજ છતાં અવતાર ભક્તો કારણે તેં આ ધર્યો;
સત્ત્વાંશ વિધિહરિહર તણા થઈ એકરૂપ જગે સ્ફુર્યો! ૨

કંઈ એકમુખ કંઈ ત્રિમુખ તું નિર્ગુણ છતાં સાકાર હા;
ધન્ય તપ મુનિ અત્રિનું શું મૂર્તિમંત ખડું અહા! ૩

દ્વિભુજ કંઈ કંઈ ચારભુજ, કંઈ દિવ્ય ષડ્ભુજ શોભતું;
વિવિધાયુધે અવધૂત હે ! તુજ રૂપ ચિદ્‌રસ રેડતું! ૪

લીલા તહારી કો' લહે ? જ્યાં વેદ પણ મૂંગા રહ્યા;
થઈ શ્વાન નિત પાસે ખડા, આભા બની જોઈ રહ્યા! ૫

કાષ્ઠવૃત્તિ પાવડી પર તું ખડો સ્થૂલે દીસે;
પ્રવૃત્તિ નિવૃત્તિ પદો એ ભુક્તિ-મુક્તિમય લસે! ૬

યોગભૂમિ સ્મશાન એ ભક્તોતણું નિજ ચિત્ત હા;
કામક્રોધ મડાં બળે બેઠો દિગંબર તું તિહાં! ૭

પંખી સ્વરૂપે શાસ્ત્રગણ કૂજન કરે તુજ તત્ત્વનું;
માખી-પુરાણો ગણગણે ગુણ ગુણ કરી નિર્ગુણતણું! ૮

સાધના ગંગા નદી, સંતોષ કલ્પદ્રુમ તિહાં;
બેઠો જઈ ઔદુમ્બરે એ, ના તુને અણુએ ઈહા! ૯

જ્ઞાનાગ્નિની જ્વાળા સમી શોભે જટા શિર શંકરી;
સચ્ચિત્સુખાત્મક મુખ લસે આનંદમૂર્તિ એ નરી! ૧૦

કનકગેરુ સંયમે રંગી ધર્યાં ભગવાં અહો!
ઐશ્વર્યષટ્ ભુજષટ્[૧] થઈ શોભે નિરાકારી અહો!! ૧૧

૧. છ હાથ.

રુદ્રાક્ષમાળા કંઠમાં બ્રહ્માંડમાળા શું ન એ!
વ્યાપી બધે અદકો રહ્યો, ઠાલું ન એકે ઠામ હે! ૧૨

બાળી અહં ભભૂતિ[1] એ ચોળી તને[2] જગમાં ભમે;
કંઈ ગુપ્ત કંઈ થઈ પ્રગટ તું અવ્યક્ત ચિહ્ન સદા રમે! ૧૩

અનિકેત આત્મક્રીડ તું, જાણે વિરલ જ્ઞાની તને;
જોઈ રહે લક્ષ્યે સદા તુજ ધ્યાનમાં તુજ ચિંતને. ૧૪

અન્નપૂર્ણા ઝોળી એ, શોભે ખભે વિશ્વંભરી;
પદ્મા[3] કરે પદ્મે[4] વસે, ગાયત્રી ગૌ પડખે ખડી. ૧૫

ગિરનારના દાતાર હે, ગોરક્ષગર્વનિવારણા!
કલિતાર નૃસિંહસરસ્વતી નિજભક્તમાનસરંજના! ૧૬

ઢૂંઢૂં કુરવપુરમાં તને શ્રીપાદવલ્લભરૂપ હે!
વા વાડી ઔદુમ્બર વિષે વા ગાણગાપુરમાં કહે? ૧૭

જાઉં અક્કલકોટમાં શું સ્વામિરાજ હશે તિહાં?
માણિકપુરે પ્રભુ પાસ વા, માહુરગઢે વા કે કહાં? ૧૮

યતિવર કને ગરુડેશ્વરે વા જાઉં વાસુદેવની ?
વા અન્ય નૂતન વેષથી તું ક્યાં ફરે કે હે મુનિ! ૧૯

પણ શું લવું ? આ ક્યાં ન તું ? જ્યાં ત્યાં રહ્યો વિલસી બધે!
દેખે ન અંધો શું કરું શ્રદ્ધાવિહોણો રંગ એ!! ૨૦

જય દત્ત હે! જય દત્ત હે! જય દત્ત હે! તુજને નમું,
મૌને વિરામી વૈખરી[5] જોઈ તને સઘળે રમું!! ૨૧

•

---

૧. ભસ્મ. ૨. શરીરે. ૩. લક્ષ્મી. ૪. કમળમાં. ૫. વાણી.

યાચના

પરમાત્મપદે રતિરસ્તુ પરા વરમેકમહં વિનતો યાચે ।
હે રંગ ગુરો ન પરં યાચે ॥ પરમાત્મ. ।

પ્રથિતા તવ દાનપરાયણતા વ્યથિતા બહવો વિહિતાઃ સુખિતાઃ ।
વિલસન્તિ પદે નિધયો મિલિતા નવ સિદ્ધિયુતા ભવનારાચે ॥ હે રંગ ગુરો. ૧

દગિયં પરમાત્મનિ તે નિરતા વિહતા વિષયાઃ સ્વયમેવ ગતાઃ ।
વિદિતા તવ શાન્તિ સુધા નિધિતા કરુણા ચ જને કૃતપૈશાચે ॥ હે રંગ ગુરો. ૨

જનની કરકંજકૃતાહારો વિબુધાવરનીર જલાધારો ।
જગતીહ જનો વદ કો નુ પરો યમુદારતરં કૃપણો યાચે ॥ હે રંગ ગુરો. ૩

વિધિમાધવરુદ્રમયી હૃદયે, તવ રાજતિ મૂર્તિરુદસ્તભયે ।
અભયં ચ વરં ચ કરદ્વિતયે પુનરન્યતરં કમિહાયાચે ॥ હે રંગ ગુરો. ૪

કિમિયં મરુભૂરથવા જલધિઃ ફણિરાડથવા રશનેયમધીઃ ।
ન હિ તથ્ય વિનિશ્ચયને કૃતધીરધરો મણિરેષ મણૌકાચે ॥ હે રંગ ગુરો. ૫

ચરિતૈરસિ વિસ્મિત યોગિજનો વચસા વિજિતાખિલમૌનિજનઃ ।
તપસા પરિતાપિત સૌરજનો ભવતેઽસ્તુ નમો જયિનાં પ્રાચે ॥ હે રંગ ગુરો. ૬

વિજનેઽપિ વને નિજવાસકૃતે તરુવલ્કલ વસ્ત્ર જટાદિભૃતે ।
કરદંડધૃતે ભવરોગહૃતે ભગવન્ ભવતેઽસ્તુ નમો વાચે ॥ હે રંગ ગુરો. ૭

પંડિત મણિશંકર શાસ્ત્રીજી
વડોદરા

યાચનાનુવાદ

પરમાત્મપદે રતિ દે તું પરા, વર નમ્ર બની રંગા ! યાચું,
હે ગુરુવર ! વર ન અવર યાચું...

જગ જાણીતું તુજ દાનીપણું, દુ:ખિયા ગાતાં સુખનું ગાણું,
સિદ્ધિયુગ નવનિધિ નજરાણું, વિલસન્તુ તુજ ચરણે ભાળું... હે ગુરુવર. ૧

દષ્ટિ હરિરત રે'તી તારી, વિષયો જાતા જાતે હારી,
તવ શાંતિ સુધા સાગર ભારી, દુષ્ટો પ્રતિ પણ તું માયાળું... હે ગુરુવર. ૨

ભિક્ષા લીધી જનની-કરની, રે'વા ભૂમિ રેવાતટની,
તુજ સમ જગમાં કો ઉદાર નથી, હું કૃપણ કહે ને ક્યાં યાચું ? હે ગુરુવર. ૩

બ્રહ્માહરિહરમય તુજ હૃદયે, શોભે મૂર્તિ હૈયે અભયે,
કર વરદ અભયપ્રદ છોડીને, દોડીને બીજે ક્યાં યાચું ?... હે ગુરુવર. ૪

આ મરુજલ છે કે છે જલધી ? ફણીધર છે કે પછી છે રસ્સી ?
નથી નક્કી કરી શક્તી બુદ્ધિ, મણિ કાચમણીમહીં શું સાચું ?... હે ગુરુવર. ૫

તુજ ચરિતે વિસ્મિત યોગીજન, જીત્યાં વાણીથી મૌનિજન,
તપવ્યાં તપથી તેં સૌરજન હે, વિજયાગ્રણી ! નમવું માથું... હે ગુરુવર. ૬

નિર્જન વનમાં જઈ વાસ કર્યો, તરુ-વલ્કલ-વસ્ત્ર જટાને વર્યો,
કરદંડ ધર્યો, ભવ રોગ હર્યો, વાણીથી પર તું, તુજને નમુ... હે ગુરુવર. ૭

મણીશંકર શાસ્ત્રી રચિત કૃતિ, રંગરાજ થકી પામી સ્વિકૃતિ,
રંગાનુગ્રહે અનુવાદ થતી, મન 'કુલીનગણું'નું ગુણ ગાતું... હે ગુરુવર. ૮

પ્રા.કુલીન ગ.ઉપાધ્યાય
અમદાવાદ.

વંદન

માલાકમંડલુરધઃ કરપદ્મયુગ્મે
મધ્યસ્થપાણિયુગલે ડમરુત્રિશૂલે ।
યસ્ય સ્ત ઊર્ધ્વકરયોઃ શુભશંખચક્રે
વંદે તમત્રિવરદં ભુજષટ્કયુક્તમ્ ॥૧॥

કાષાયવાસસમજં કમલાક્ષમેકં
માલાકમંડલુધરં રમણીયલીલમ્ ।
ગોશ્વાનક્રીડનપરં નિગમાન્તકેલિં
દેવત્રયાત્મકમહં સતતં નતોઽસ્મિ ॥૨॥

ઔદુંબરઃ કલ્પવૃક્ષઃ સંગમઃ કામદાયકઃ ।
ચિંતામણિર્ગુરોઃ પાદૌ દુર્લભં ભુવનત્રયે ॥૩॥

કૃતે જનાર્દનો દેવસ્ત્રેતાયાં રઘુનંદનઃ
દ્વાપરે રામકૃષ્ણૌ ચ કલૌ શ્રીપાદવલ્લભઃ ॥૪॥

જે જે સ્થળે આ મન જાય મારું,
તે તે સ્થળે સદ્ગુરુ રૂપ તારું,
જ્યાં જ્યાં મૂકું મસ્તક હું ગુરો હે,
ત્યાં ત્યાં પદદ્વંદ્વ તારાં જ સોહે. ॥૫॥

અવધૂતચિંતન શ્રીગુરુદેવદત્ત!
શ્રીમત્ પરમ સદ્ગુરુ શ્રી વાસુદેવાનંદ સરસ્વતી સ્વામી મહારાજકી જય ।
ભગવતી રુક્મામ્બામાતકી જય ।
શ્રીમત્ સદ્ગુરુ શ્રીરંગ અવધૂત ગુરુ મહારાજકી જય ।
ગુરુદેવદત્ત! ગુરુદેવદત્ત!! ગુરુદેવદત્ત!!!
નર્મદે હર! ૐ નમઃ પાર્વતીપતયે હર હર મહાદેવ હર ।

•

રેવાગીતમ્

ગાયતિ રેવા રવ મધુરમ્ । (ધ્રુવ)

હર હર ૐ ૐ, હર હર ૐ ૐ હર હર ૐ ૐ, હર હર ૐ ।
સાયં પ્રાતઃ પ્રાતઃ સાયં હર હર ૐ ૐ સતતમિતિ!... ગાયતિ૦ ૧

મેકલજાતા મનસિ વિભાતા, રૌતિ કલમ્ કિમપિહ ચીરમ્ ।
ત્વમહમહં ત્વં ત્વમહમહં ત્વં ત્વમહમહં ત્વં ત્વમહમિતિ... ગાયતિ૦ ૨

તડિદુજ્જવલ જલ મુખતઃ સ્તૌતિ નીરંગ નાનારંગમ્ ।
બ્રહ્માંહં ત્વં બ્રહ્મૈવેદં જલશીકરવદભિન્નમિતિ.. ॥... ગાયતિ૦ ૩

નર્મદા માતકી જય

•

ભજન વિષે

- જેવું જેનું આચરણ, તેવું થાય સ્મરણ,
  માટે ચેતી પ્રથમથી, કરવું સદા ભજન.
- લગાડ લગની ભજનની, જગાડ આત્મવિવેક,
  ભગાડ ભેદો, જે થકી થાઉં અસંગ છેક.
- સ્મરણં સ્વસ્વરૂપસ્ય હ્યખણ્ડૈકાત્મના તુ યત્ ।
  તદેકં ભજનં પ્રોક્તં જન્મમૃત્યુજરાપહા ।।
- અખંડ એક ચિત્તથી સ્વસ્વરૂપનું ચિંતન કરવું એને જ (જ્ઞાનીઓએ) ભજન કહ્યું છે, અને એ જ એક જન્મ, મૃત્યુ ને જરાનો નાશ કરનાર છે.
- ભજન સર્વ દુ:ખોનો અચૂક ઈલાજ છે. માટે બને તેટલું ભજન કરો.
- ભજન ખૂબ કરો. એ મારી સેવા જ છે.
- સર્વથા ભજનમાં પ્રમાદ કરવો નહિ. એના જેવી શાંતિ આપનારી બીજી એકે વસ્તુ નથી.
- સર્વ સામર્થ્યનું મૂળ ભજન છે, એના વિના બીજું બધું અવધૂતને મન ઝાંઝવાનાં નીરથી યે ફીકું છે.
- ભવની ભાવટ ભાંગવા ઓષડ હરિનું નામ,
  વૈદ્ય દયાળુ સદ્‌ગુરુ, ચરી સુસંગ અકામ.
- સુધાતૃપ્તને ક્ષીરનું વૃથા પ્રયોજન જેમ,
  નામામૃતથી તૃપ્તને જ્ઞાનયત્ન પણ તેમ.

– રંગ અવધૂત

❖❖❖❖❖

શરણાગતભાવ

(રાગ - તિલક કામોદ, તાલ - કહરવા)

આન પડા નાથ ! દરપે, શરણમેં લીજિયેજી ! ધ્રુ૦

નામ પતિતપાવન સુન તુમરો, આયા દરસ-ભિકારી!
અબ તો નાથ! દેર ના કીજે,
બીત ગઈ ઉમરી[1] સારી, દયા અબ કીજિયેજી !!....આન પડા ૧

બાલપનોંમેં કૂદા ખેલા, બીતી જવાની સારી!
મન-માતંગા[2] કરે તૂફાના,
જરા[3] મૌત-દૂતી આયી, કાલસે બચાયિયેજી !! આન પડા ૨

જ્ઞાન ન સીખા ધ્યાન ન સીખા, બના પેટપૂજારી!
તોરીમેરી કર કર ફૂલા,
કરની ન દેખો સાંઈ, દાસ અપનાયિયેજી!!...આન પડા ૩

દેખા દેસા દેખા ભેસા[4], પાયા કલેશા ખાલી!
અબ તો આર્ત પુકારું નામા,
દોડ ખોલ ખિડકી સ્વામી, પ્રેમકો નિભાયિયેજી !! આન પડા ૪

કૌન કરે બિસ્વાસ ન જો તુમ સૂનો ટેર[5] હમારી!
તુમરી તુમ જાનો ગોવિંદા,
તુમ બિન કોઈ નાહીં, લાજ **રંગ** રાખિયેજી !! આન પડા ૫

૧. ઉંમર ૨. હાથી ૩. ઘડપણ ૪. વેશ, ભેખ ૫. ટહેલ

- રંગ અવધૂત